

Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen

Jaarrapport 2018

Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen

Postbus 90170

5000 LM Tilburg

E-mail: spd@achmea.nl

Telefoon: (013) 462 35 18

Internetsite: www.pensioenfondsdierenartsen.nl

INHOUDSOPGAVE

Pagina

A. BESTUURSVERSLAG

A	Voorwoord	4
B	Bestuursverslag	6
	Kerncijfers	7
	Karakteristieken van het pensioenfonds	9
	Hoofdlijnen	17
	Pensioenbeleid	24
	Beleggingen	33
	Financiële paragraaf	41
	Risicoparagraaf	43
	Toekomstparagraaf 2019	52
	Verantwoordingsorgaan	53
	Verslag van de visitatiecommissie	55

B. JAARREKENING

1	Balans per 31 december	60
2	Staat van baten en lasten	61
3	Kasstroomoverzicht	62
4	Algemene toelichting	63
5	Toelichting op de balans	70
6	Toelichting op de staat van baten en lasten	86

C. OVERIGE GEGEVENS

7	Actuariële verklaring	93
8	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	95

BIJLAGEN

1	Verloopstaat deelnemers	99
2	Pensioenregeling	100

A VOORWOORD

VOORWOORD 2018

Terugkijkend op het voorwoord van 2017 zouden (helaas) hele delen hiervan terug kunnen keren in het voorwoord van 2018. Het gaat hierbij om de verwachting en de hoop dat de regering (hierbij geholpen door sociale partners) duidelijkheid zou hebben verschaft over een mogelijk nieuw of aangepast pensioenstelsel. Verder dan het lanceren van een aantal proefballonnen en het kenbaar maken van wensen is het tot nu toe (mei 2019) niet gekomen.

Omdat fiscaal gezien de pensioenrichtleeftijd op 68 jaar is gezet heeft het bestuur van SPD en DPD onder andere hierover een paneldiscussie georganiseerd met deelnemers van het pensioenfonds. Gelukkig zien we de belangstelling van onze deelnemers voor hun pensioenregeling toenemen en was er dan ook volop belangstelling voor deelname. Op grond van deze samenspraak is besloten om voor SPD de pensioenrichtleeftijd voorlopig op 65 jaar te houden en afhankelijk van eventuele ontwikkelingen deze in de toekomst mogelijk te verhogen. Dit zal enkel kunnen na overleg met en toestemming van de deelnemers (die lid zijn van DPD).

SPD heeft in 2018 het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen convenant ondertekend. Dit convenant is mede ondertekend door ongeveer 75 pensioenfonds vanuit de Pensioenfederatie. Partijen hebben hiermee tot doel om de (eventuele) negatieve gevolgen van beleggingen op de samenleving en het milieu te voorkomen en mogelijk aan te pakken. Samen sta je sterker en zodoende hoeft SPD op dit vlak niet alle wielen opnieuw uit te vinden.

Omdat communicatie over de pensioenregeling erg bepalend is voor de beeldvorming bij de deelnemers krijgt dit binnen het SPD bestuur de volle aandacht.

We zijn blij dat, met ingang van mei 2019, de website wordt aangepast met een eigen, persoonlijk, portaal. Hierop worden onderwerpen getoond die voor de desbetreffende deelnemer van belang kunnen zijn. Ook is de uitleg, visueel, sterk verbeterd. Wij hopen dat onze deelnemers, die ook betrokken zijn geweest bij de ontwikkeling van dit portaal, deze verandering waarderen.

Ook in 2018 heeft het bestuur van SPD, samen met zijn adviseurs en ondersteund door het verantwoordingsorgaan en het intern toezicht (de visitatiecommissie), weer volop gewerkt aan het verbeteren van de processen nodig voor het goed functioneren van ons fonds. Geruststellend was dan ook de conclusie van de toezichthouder van De Nederlandsche Bank, in het jaarlijks evaluatiegesprek, dat SPD een fonds was zonder specifieke aandacht van zijn toezichthouder.

Op deze weg gaan we in 2019 graag voort!

Hans Smit
Voorzitter Pensioenfonds voor Dierenartsen.

B BESTUURSVERSLAG

KERNCIJFERS

Deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden met uitstel ingang pensioen en pensioengerechtigden

	2018		2017		2016		2015		2014	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Deelnemers	4.014	57,6	3.883	57,4	3.786	57,7	3.651	57,8	3.532	57,7
Gewezen deelnemers	1.251	18,0	1.233	18,2	1.187	18,1	1.143	18,1	1.134	18,5
Pensioengerechtigden met uitstel ingang pensioen	30	0,4	31	0,5	29	0,4	19	0,3	17	0,3
Pensioengerechtigden	1.670	24,0	1.621	23,9	1.560	23,8	1.504	23,8	1.437	23,5
	<u>6.965</u>	<u>100,0</u>	<u>6.768</u>	<u>100,0</u>	<u>6.562</u>	<u>100,0</u>	<u>6.317</u>	<u>100,0</u>	<u>6.120</u>	<u>100,0</u>

Bijdragen van deelnemers, saldo waardeoverdrachten, pensioenuitkeringen en uitvoeringskosten (x € 1.000)

	2018	2017	2016	2015	2014
Bijdragen van deelnemers	23.456	22.134	21.626	20.736	18.877
Saldo overdrachten van rechten voor risico pensioenfonds	-1.624	-5	-95	48	-809
Pensioenuitkeringen	-30.664	-29.403	-28.080	-26.620	-24.707
Uitvoeringskosten	-2.219	-2.107	-2.043	-1.930	-1.633

Technische voorzieningen, algemene reserve, totaal vermogen (x € 1.000) en dekkingsgraad (%)

	31-12-2018	31-12-2017	31-12-2016	31-12-2015	31-12-2014
Technische voorzieningen					
- voor risico fonds	1.418.789	1.380.716	1.406.187	1.283.745	1.212.509
Algemene reserve	35.493	90.756	14.379	3.668	82.857
Beleggingen					
- voor risico fonds	1.463.616	1.483.528	1.419.966	1.317.760	1.292.362
Liquide middelen	1.649	3.465	651	1.502	399
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	5.191	5.798	6.037	5.832	5.314
Saldo overige vorderingen en schulden	-16.174	-21.319	-6.088	-37.681	-2.709
Totaal vermogen	<u>1.454.282</u>	<u>1.471.472</u>	<u>1.420.566</u>	<u>1.287.413</u>	<u>1.295.366</u>
Actuele dekkingsgraad	102,5	106,6	101,0	100,3	106,8
Beleidsdekkingsgraad	105,8	105,0	96,7	102,2	107,5
Reële dekkingsgraad	86,3	85,2	79,1	83,0	-
Vereiste dekkingsgraad	118,3	117,6	118,7	118,6	113,4
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,2	104,1	104,1	104,1	104,1

- Tot en met 2014 was de actuele dekkingsgraad bepalend voor de financiële positie van het pensioenfonds. Vanaf 2015 wordt de financiële positie bepaald op basis van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden.
- Vanaf 2015 moet daarnaast ook de reële dekkingsgraad per jaareinde worden gerapporteerd aan De Nederlandsche Bank. In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat het pensioenfonds volledig kan indexeren met de prijsinflatie conform een toekomstbestendig indexatiebeleid.

Verdeling beleggingsportefeuille voor risico fonds (x € 1.000)

	31-12-2018		31-12-2017		31-12-2016		31-12-2015		31-12-2014	
		%		%		%		%		%
Vastgoedbeleggingen	219.759	15,2	130.033	8,9	135.891	9,6	51.053	4,0	50.419	3,9
Aandelen	341.549	23,6	432.145	29,5	427.010	30,3	424.407	33,1	270.312	20,9
Vastrentende waarden	829.540	57,2	871.698	59,6	799.438	56,7	802.941	62,6	716.318	55,5
Derivaten	-7.181	-0,5	-15.915	-1,1	2.818	0,2	-31.031	-2,4	204.123	15,8
Overige beleggingen	65.512	4,5	45.767	3,1	44.328	3,2	34.670	2,7	49.477	3,9
	<u>1.449.179</u>	<u>100,0</u>	<u>1.463.728</u>	<u>100,0</u>	<u>1.409.485</u>	<u>100,0</u>	<u>1.282.040</u>	<u>100,0</u>	<u>1.290.649</u>	<u>100,0</u>
Derivaten met een negatieve waarde, verantwoord onder overige schulden	14.437		19.800		10.481		35.720		1.713	
	<u>1.463.616</u>		<u>1.483.528</u>		<u>1.419.966</u>		<u>1.317.760</u>		<u>1.292.362</u>	

Beleggingsopbrengsten (x € 1.000)

	2018	2017	2016	2015	2014
Directe beleggingsopbrengsten	19.308	20.448	18.798	26.884	29.580
Indirecte beleggingsopbrengsten	-22.633	42.324	118.736	-25.705	249.164
Kosten van vermogensbeheer	-3.011	-2.773	-2.968	-2.826	-2.901
	<u>-6.336</u>	<u>59.999</u>	<u>134.566</u>	<u>-1.647</u>	<u>275.843</u>

Beleggingsrendement voor risico fonds

	2018	2017	2016	2015	2014
	%	%	%	%	%
Werkelijk (inclusief resultaat valuta- en rentehedge)*	-	4,5	10,8	0,1	27,4
Werkelijk (exclusief resultaat valuta- en rentehedge)	-0,3	4,4	7,2	2,2	8,8
Benchmark rendement	-0,2	3,9	6,8	1,9	8,4

*Lees bij 2018 voor -: 0,0%

KARAKTERISTIEKEN VAN HET PENSIOENFONDS

Profiel

Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen (SPD), statutair gevestigd te Utrecht is opgericht op 1 januari 1975. De laatste statutenwijziging was op 17 februari 2016. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41178388. SPD is een beroepspensioenfonds en is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

De stichting voert de pensioenregeling uit die op verzoek van de beroepspensioenvereniging "Deelnemersvereniging Pensioenfonds Dierenartsen" door de Minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid verplicht is gesteld voor iedere dierenarts die praktijk uitoefent in een in Nederland gevestigde praktijk. SPD heeft tot doel uitvoering te geven aan het pensioenreglement, zoals dat geldt voor de praktiserende dierenartsen (en gepensioneerde en gewezen dierenartsen). SPD beperkt zijn activiteiten tot het uitvoeren van (een) pensioenregeling(en) en het verrichten van werkzaamheden die daar rechtstreeks verband mee houden en die het pensioenfonds in staat stellen zijn maatschappelijke functie - het behoeden van (gewezen) deelnemers voor de financiële gevolgen van pensionering, overlijden of arbeidsongeschiktheid op basis van solidariteit en collectiviteit - zo goed mogelijk uit te voeren. Het pensioenfonds ontwikkelt géén activiteiten die niet behoren tot de kerntaken van een pensioenfonds en oefent geen nevenactiviteiten uit.

SPD heeft haar doelstellingen vertaald in een concrete missie, visie en strategie, zoals bedoeld in de Code Pensioenfondsen.

Missie

Het pensioenfonds voor dierenartsen draagt op een prudente wijze zorg voor een verplicht levenslang waardevast basispensioen (aanvullend op de AOW) voor praktiserende dierenartsen en hun eventuele nabestaanden. Collectiviteit en solidariteit zijn de basiswaarden van het fonds en worden onderschreven door de deelnemers. De kosten voor de uitvoering van de regeling zijn marktconform.

Visie

Het fonds voert zelfstandig in de tweede pijler de verplichte pensioenregeling uit voor praktiserende dierenartsen. Het is een aan de wensen van de deelnemers getoetste regeling. Het fondsbestuur bestaat uit dierenartsen die bewezen voldoende geschikt zijn. Het bestuur houdt rekening met de ontwikkelingen binnen de veterinaire sector, de pensioensector en de politiek die van invloed zijn op het fonds. Er is voldoende draagvlak voor de pensioenregeling en de deelnemers onderschrijven daarmee de collectiviteits- en solidariteitskenmerken van het fonds. Maatschappelijk verantwoord beleggen is een belangrijke waarde in het beleggingsproces van het pensioenfonds voor dierenartsen.

Strategie

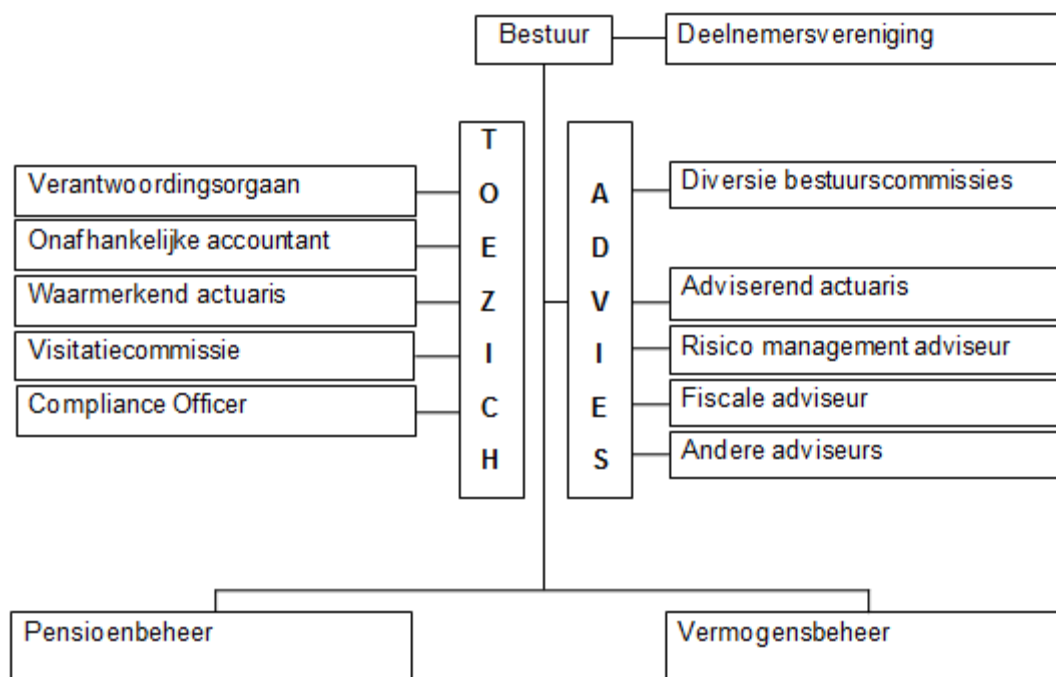
De pensioenregeling wordt op een doelmatige wijze tegen aanvaardbare kosten uitgevoerd zoals in de statuten en ABTN is vastgelegd. De uitvoering is grotendeels uitbesteed. Het bestuur blijft te allen tijden verantwoordelijk voor alle activiteiten van het fonds en houdt toezicht op externe partijen. Daarvoor beschikt het bestuur over/organiseert het bestuur voldoende countervailing power. Ook het beheer van het collectief bijeengebrachte vermogen is uitbesteed. Het doel hierbij is volgens het "prudent person"-principe het waarborgen van de pensioenaanspraken overeenkomstig de in het reglement vastgelegde bepalingen door een periodiek uit te voeren ALM-studie. De risicohouding en evenwichtige belangenbehartiging van alle soorten deelnemers zijn daarbij leidend. Alle communicatie van het fonds is tijdig, correct, evenwichtig, passend bij de deelnemer en bevat voldoende handelingsperspectief. In samenwerking met de deelnemersvereniging wordt een communicatieplan opgesteld, onder andere om draagvlak te behouden/te vergroten.

De strategie van het pensioenfonds, inclusief SWOT-analyse en confrontatiematrix, is uitgewerkt in het 'Strategiedocument' van SPD.

Organisatie van het pensioenfonds

Verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden

In het vervolg van dit hoofdstuk beschrijven wij de huidige organisatie van ons fonds aan de hand van onderstaand schema.



Bestuur

Het bestuur is verantwoordelijk voor het beheer van het pensioenfonds en het uitvoeren van de pensioenregeling, waaronder het doen van pensioenuitkeringen aan pensioengerechtigden. Onderdeel van deze verantwoordelijkheid is het uitvoeren van interne controlemaatregelen gericht op de juiste en volledige registratie van de gegevens van het pensioenfonds. Het bestuur heeft, krachtens de statuten en reglementen, bevoegdheden tot het verrichten van betalingen en het aangaan van contractuele verplichtingen met derden.

Rooster van aftreden

Het bestuur van het pensioenfonds bestaat uit ten minste vijf en maximaal zeven leden. Maximaal vijf bestuursleden worden gekozen uit de deelnemers en gewezen deelnemers die lid zijn van Deelnemersvereniging Pensioenfonds Dierenartsen (DPD) en wel door de algemene vergadering van deze deelnemersvereniging. Eén bestuurslid wordt gekozen door de pensioengerechtigden uit de gepensioneerden die lid zijn van DPD. Een bestuurslid kan niet tevens bestuurslid zijn van DPD. Eén bestuurslid wordt voorgedragen door het bestuur van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD). Dit bestuurslid is aan het pensioenfonds verbonden als (gewezen) deelnemer of gepensioneerde, maar hoeft geen lid te zijn van DPD. Met de statutenwijziging van februari 2016 is de zittingstermijn voor lopende en toekomstige termijnen verlengd van drie naar vier jaar. Een aftredend lid kan twee maal worden herkozen of benoemd.

Aan het eind van het verslagjaar is de samenstelling van het bestuur als volgt:

	<i>In functie vanaf</i>	<i>Aftredend per</i>
De heer I.J.R. de Vries (secretaris)	23 november 2010	31 december 2021 (3 ^e termijn)
De heer M. Smit (voorzitter)	2 januari 2012	31 december 2022 (3 ^e termijn)
Mevrouw A.C.M van Heuven-van Kats	2 januari 2012	31 december 2022 (3 ^e termijn)
Mevrouw L.A.M. Stark (namens KNMvD)	2 januari 2012	31 december 2022 (3 ^e termijn)
De heer J.A.M. van Gils	31 maart 2015	31 december 2022 (2 ^e termijn)
De heer P.C. Knijff (namens de pensioengerechtigden)	4 januari 2017	31 december 2020 (1 ^e termijn)
Mevrouw D.C. Sonneveld (aspirant bestuurslid)	1 september 2018	

Relevante nevenfuncties (aspirant) bestuursleden

De heer M. Smit	Lid Raad van Toezicht Stichting Pensioenfonds voor Personeelsdiensten
Mevrouw A.C.M. van Heuven-van Kats	Bestuurslid Belangenvereniging Practici Werkgevers
Mevrouw D.C. Sonneveld	Vice-voorzitter Belangengroep voor Praktiserende dierenartsen in Loondienst

De tweede zittingstermijn van mevrouw Van Heuven, mevrouw Stark en de heer Smit en de eerste zittingstermijn van de heer Van Gils eindigden op 31 december 2018. De Algemene Vergadering van DPD heeft op 27 maart 2018 positief gestemd ten aanzien van hun herbenoeming.

Mede met het oog op de toekomstige bestuurssamenstelling heeft het bestuur mevrouw Sonneveld op 3 juli 2018 benoemd tot aspirant bestuurslid. Zij volgt een opleidingstraject. Het bestuur heeft haar aan de leden van DPD voordragen tot benoeming als bestuurslid van SPD. De Algemene Vergadering van DPD stemde op 26 maart 2019 positief ten aanzien van de voorgenomen benoeming van mevrouw Sonneveld als bestuurslid van SPD. Hierna volgt een toetsing door De Nederlandsche Bank.

Het bestuur van SPD heeft de dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden uitbesteed aan een uitvoeringsorganisatie. Deze werkzaamheden betreffen vermogensbeheer, pensioenadministratie en bestuursondersteuning. Uitgangspunt is dat het bestuur, conform de eisen van de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb), verantwoordelijk blijft voor de juiste uitvoering van de uitbestede taken.

Dagelijks beleid

De voorzitter en de secretaris zijn samen belast met de uitvoering van de besluiten van het bestuur van SPD. Zij vertegenwoordigen gezamenlijk SPD in en buiten rechte. Het bestuur heeft uitsluitend bevoegdheden conform de statuten en reglementen van SPD, in overeenstemming met de vastlegging in de ABTN.

Deelnemersvereniging

Om het draagvlak van de verplichtgestelde pensioenregeling te kunnen toetsen is in 2006 de beroepspensioenvereniging DPD opgericht. DPD bepaalt de opzet van de regeling en benoemt de bestuursleden van SPD. Het bestuur van SPD overlegt minimaal eenmaal per jaar met het bestuur van DPD.

Het bestuur van de DPD bestaat ultimo 2018 uit:

- de heer B. van der Heijden, voorzitter
- de heer F. Zwanenburg
- de heer R. Baltussen
- de heer T. Hepkema
- mevrouw C. Buck

Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt jaarlijks verantwoording af over het gevoerde beleid aan het verantwoordingsorgaan. Het verantwoordingsorgaan is een orgaan van het pensioenfonds en is op 31 december 2018 als volgt samengesteld:

- de heer D. van der Meij
- de heer M. Westerhof
- de heer H. van Rossem

Jaarlijks beoordeelt het verantwoordingsorgaan de werkwijze, het beleid en de keuzes van het bestuur van SPD. Het verantwoordingsorgaan geeft een schriftelijk en beargumenteerd oordeel. Vervolgens geeft het bestuur van SPD een schriftelijke en beargumenteerde reactie hierop. Zowel het oordeel van het verantwoordingsorgaan als de reactie van het bestuur is opgenomen in hoofdstuk A van dit jaarverslag.

Intern toezicht

Voor de inrichting van het intern toezicht heeft het bestuur gekozen voor intern toezicht door een visitatiecommissie. De visitatiecommissie bestaat uit 3 leden die op bindend advies van het verantwoordingsorgaan door het bestuur zijn benoemd. Per 31 december 2018 bestaat de visitatiecommissie uit de volgende leden:

- de heer J. van Dulst
- de heer J.G. Oostdam
- mevrouw D. Horsmeier

Een samenvatting van het oordeel en de bevindingen van de visitatiecommissie is opgenomen in hoofdstuk A van dit jaarverslag.

Uitvoeringsorganisatie

Het bestuur heeft met inachtneming van de Beleidsregel uitbesteding pensioenfonds ervoor gekozen om de uitvoering van het pensioenbeheer, de beleidsvoorbereiding en de ondersteuning van het bestuur uit te besteden. Het pensioenbeheer en de bestuursondersteuning zijn uitbesteed aan Achmea Pensioenservices te Tilburg (APS). Begin 2018 is het contract met de uitvoerder van het pensioenbeheer voor 5 jaar verlengd tot 31 december 2022. Het vermogensbeheer en de vermogensadministratie zijn uitbesteed aan Achmea Investment Management te Zeist (Achmea IM). De overeenkomst met Achmea IM heeft een looptijd voor onbepaalde tijd (opzegtermijn drie maanden). Zowel APS als Achmea IM zijn voor de uitvoering van de werkzaamheden van het pensioenfonds in het bezit van een ISAE-3402 verklaring. De verklaringen zijn rapportages van de accountant van de uitvoeringsorganisatie, dat de betreffende organisatie de procedures volgt die het moet volgen. Het bestuur neemt kennis van deze rapportage en bespreekt deze met de betreffende organisaties.

SPD heeft met alle uitvoeringsorganisaties overeenkomsten en Service Level Agreements (SLA's) vastgelegd. De afzonderlijke SLA's zijn zodanig ingericht dat het bestuur inzicht heeft in de wijze van inrichting en uitvoering van de uitbestede bedrijfsprocessen en de daarin door de uitvoeringsorganisatie verankerde maatregelen van interne controle en risicobeheersing inclusief maatregelen gericht op fraudepreventie. Handhaving van de getroffen maatregelen gericht op een beheerste en integere bedrijfsvoering vindt plaats via interne en/of externe audits bij de uitvoeringsorganisaties. Over de uitkomsten van deze audits wordt het bestuur geïnformeerd. Daarnaast heeft de externe accountant van SPD toegang tot alle gegevens en informatie betreffende de aan de pensioen- en vermogensbeheerders uitbestede werkzaamheden.

Commissies

Om de werkzaamheden optimaal te kunnen uitvoeren heeft het bestuur commissies en werkgroepen ingesteld die onder meer tot taak hebben besluiten die het bestuur moet nemen voor te bereiden en genomen besluiten op verzoek van het bestuur uit te voeren. Zij kunnen ook toezien op de uitvoering van door het bestuur genomen besluiten. Het bestuur kan besluiten dat externe deskundigen en niet-bestuursleden deel uit maken van een commissie.

Op basis van actualiteit wordt gewerkt met werkgroepen (tijdelijke aard) en voor langdurige aandachtsgebieden met commissies (permanent). Op dit moment kent het bestuur de volgende vaste commissies, te weten:

- Beleggingsadviescommissie;
- Communicatiecommissie;
- Commissie Pension Fund Governance (Commissie PFG).
- Risicoadviescommissie
- Monitoringscommissie Pensioenbeheer

De commissies werken op basis van een reglement met daarin een vastgestelde taakopdracht. Deze commissies bestaan uit bestuursleden van het pensioenfonds en worden ondersteund door adviseurs vanuit APS respectievelijk Achmea IM. De Beleggingsadviescommissie kent twee externe leden. Verder heeft SPD nog één permanente commissie: de Commissie van Geschillen.

Beleggingsadviescommissie

Het pensioenfonds kent een Beleggingsadviescommissie met als mandaat het:

- nader invullen van het strategische beleggingsbeleid;
- formuleren van beleidsvoorstellen ter besluitvorming voor het bestuur, in samenspraak met de vermogensbeheerder;
- monitoren van de uitvoering van het beleggingsbeleid door de vermogensbeheerder.

De commissie adviseert het bestuur over alle zaken die de beleggingen van SPD betreffen. De commissie is samengesteld uit leden van het bestuur, te weten de heren De Vries (voorzitter), Smit en Van Gils en twee externe leden, de heren L. Sibbing en A. Blezer.

Communicatiecommissie

Het pensioenfonds kent een Communicatiecommissie die aandacht besteedt aan alle vormen en middelen van communicatie rondom de pensioenregeling en het pensioenfonds. Mede in het kader van de uitvoerige eisen van de Wet verplichtstelling beroepspensioenregeling (Wvb) is het bestuur van mening dat het thema 'communicatie' extra aandacht verdient en in de toekomst blijft verdienen. Het bestuur heeft een communicatiebeleid vastgesteld ten behoeve van de (verbetering van) de informatieverstrekking en vergroting van kennis en acceptatie van de pensioenregeling bij de deelnemers. De uitvoering van dit beleid is door het bestuur gedelegeerd aan de Communicatiecommissie.

In de commissie hebben zitting de bestuursleden de heer Knijff (voorzitter) en de heer De Vries. In 2018 is de heer Van Gils ook toegetreden tot deze commissie. Zij worden bijgestaan door een externe communicatieadviseur van APS.

Commissie PFG

De commissie PFG adviseert het bestuur over alle zaken die te maken hebben met goed pensioenfondsbestuur, intern toezicht, verantwoording en compliance. In de commissie hebben zitting de bestuursleden mevrouw Van Heuven-Van Kats (voorzitter), de heer Van Gils en de heer Knijff. Zij worden bijgestaan door een externe bestuursadviseur van APS.

Risicoadviescommissie

De risicoadviescommissie heeft als taak het bestuur te adviseren ten aanzien van het integraal risicomanagement en het formuleren van voorstellen om dit aan te passen. Daarnaast is de commissie verantwoordelijk voor de implementatie en werking van het integraal risicomanagement en het monitoren van beheersmaatregelen. De risicoadviescommissie bestaat uit de bestuursleden mevrouw Stark (voorzitter), mevrouw Van Heuven-Van Kats en de heer Smit. Zij worden ondersteund door adviseurs van APS en PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (PwC).

Monitoringscommissie Pensioenbeheer

De Monitoringscommissie Pensioenbeheer controleert de werkzaamheden die aan de uitvoeringsorganisatie zijn uitbesteed en heeft hierover periodiek overleg. De Monitoringscommissie Pensioenbeheer bestaat uit de bestuursleden mevrouw Stark (voorzitter) en mevrouw Van Heuven-Van Kats.

Commissie voor Geschillen

Het bestuur van SPD heeft een klachtenprocedure en geschillenprocedure opgesteld. Deze procedures zijn ook op de website geplaatst zodat het voor alle belanghebbenden eenvoudig te vinden is hoe en waar men een klacht of geschil kan indienen.

Een belanghebbende kan bij een geschil met het pensioenfonds vanaf 2008 in beroep gaan bij de Commissie voor Geschillen, conform de bepalingen in het pensioenreglement. De Commissie voor Geschillen bestaat uit een jurist, een actuaris en een dierenarts. Zo nodig kan de Commissie, per individueel geschil, een deskundige benoemen. De commissie heeft een permanent karakter; de leden zijn voor onbepaalde tijd benoemd door het bestuur van SPD.

De Commissie voor Geschillen is per 31 december 2018 als volgt samengesteld:

- Mevrouw A.J. van Wulften Palthe (voorzitter)
- Mevrouw M.C.M. Slabbers
- De heer T. de Graaf

Aan de Commissie is een griffier verbonden, die geen deel uitmaakt van de Commissie. De leden van de Commissie worden benoemd en ontslagen door het bestuur van het pensioenfonds. Met inachtneming van de bepalingen in de statuten, de reglementen en de betreffende geschillenprocedure is de Commissie bevoegd tot het doen van uitspraak in geschillen tussen het pensioenfonds en een bezwaarmaker. De geschillencommissie oordeelt in volstrekte onafhankelijkheid.

Werkgroepen

De werkgroepen hebben, in tegenstelling tot de hierboven genoemde commissies, een tijdelijk karakter en voeren een door het bestuur geformuleerde opdracht uit. Naast bestuursleden kunnen (externe) adviseurs deel uitmaken van de werkgroepen. De navolgende werkgroepen waren in het verslagjaar actief.

<i>Werkgroep</i>	<i>Leden</i>	<i>Opdracht</i>
Werkgroep Contracten, Statuten en Reglementen	De heer De Vries De heer Smit Aangevuld met een ander bestuurslid uit een relevante bestuurscommissie	Het voeren van contractsonderhandelingen; resultaten worden ter definitieve goedkeuring voorgelegd aan het bestuur
Werkgroep Individuele Casuïstiek	De heer Knijff De heer Van Gils	Beoordelen deelnemersverzoeken inzake vermindering beroepsinkomen, verevening e.d.
Werkgroep Sollicitatie 2019	De heer Van Gils De heer Smit De heer Knijff	Het opzetten van een sollicitatietraject waarbij de leden van de werkgroep gesprekken voeren met sollicitanten die hun interesse kenbaar hebben gemaakt voor een vacante functie en voldoen aan het gewenste profiel. Uit deze gesprekken selecteren de leden van de werkgroep een kandidaat waarna deze aan het bestuur wordt voorgesteld.
Werkgroep Regeling 2018-2019	De heer Baltussen (DPD) Mevrouw Buck (DPD) De heer Zwanenburg (DPD) De heer Smit (SPD) Mevrouw Stark (SPD)	De werkgroep regeling onderzoekt de mogelijkheden tot verbetering en/of verduidelijking van de pensioenregeling.

Compliance officer

Sinds 4 juli 2017 is Charco & Dique als externe compliance officer voor het pensioenfonds aangesteld. De compliance officer ziet toe op de naleving van de gedragscode, die jaarlijks door het bestuur en door overige door het bestuur aangewezen verbonden personen wordt ondertekend, en rapporteert hier ook jaarlijks over. Daarnaast richt hij een systematische integriteitsrisicoanalyse in en draagt bij aan de verdere ontwikkeling en borging van de compliancefunctie binnen het fonds. Charco & Dique heeft een compliancerapportage opgeleverd over het verslagjaar 2018. Het bestuur heeft deze rapportage in de bestuursvergadering op 29 januari 2019 besproken.

Externe deskundigen

Het bestuur laat zich bijstaan door externe adviseurs op actuarieel, juridisch en fiscaal terrein. Het bestuur blijft evenwel te allen tijde eindverantwoordelijk voor alle activiteiten van het pensioenfonds. SPD heeft een overeenkomst met enkele externe deskundigen.

Actuaris

Adviserend: de heer R. Kruijff van Willis Towers Watson te Apeldoorn

Certificerend: de heer F. Verschuren van Sprenkels & Verschuren

De certificerend actuaire rapporteert jaarlijks over de financiële positie van SPD en geeft een actuariële verklaring af. De onafhankelijke accountant controleert de jaarrekening en de verslagstaten ten behoeve van De Nederlandsche Bank (DNB) en doet verslag van zijn werkzaamheden in de vorm van een controleverklaring en een verslag aan het bestuur. Hierin zijn opmerkingen en aanbevelingen over de administratieve organisatie en interne controle van SPD opgenomen. De adviserend actuaire, verder in dit verslag aangeduid als actuaire, geeft het bestuur advies rondom uiteenlopende onderwerpen, gerelateerd aan zijn werkgebied.

Volgens de wet dient er wettelijk een scheiding te zijn van kantoren tussen de certificerend actuaire en de adviserend actuaire. Indien een actuariskantoor beschikt over een gedragscode die door DNB goedgekeurd is, mogen de certificerend en adviserend actuaire van hetzelfde kantoor komen. Er moet echter altijd sprake zijn van twee verschillende personen. De adviserend actuaire van SPD is Willis Towers Watson. In 2019 heeft het bestuur een scheiding aangebracht waardoor de adviserend actuaire en de certificerend actuaire niet meer van hetzelfde kantoor afkomstig zijn. Vanaf 2019 is de heer Verschuren van Sprenkels & Verschuren als certificerend actuaire voor het pensioenfonds aangesteld.

Onafhankelijke accountant

De onafhankelijke accountant van SPD is de heer L.H.J. Oosterloo, PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. te Amsterdam. APS stelt het jaarrapport op en de onafhankelijke accountant controleert dit rapport. De accountant kan op verzoek het bestuur ondersteunen bij eventuele vraagstukken.

Herverzekering

Het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico zijn via een stop-loss-verzekering ondergebracht bij Zwitserleven. Op 13 november 2018 heeft het bestuur een nieuwe herverzekeringsovereenkomst gesloten met Zwitserleven, wederom voor vijf jaar. De oude overeenkomst liep namelijk op 31 december 2018 af.

HOOFDLIJNEN

Financiële positie

Financieel Toetsingskader

Vanaf 1 januari 2015 is het gewijzigde Financieel Toetsingskader (FTK) van toepassing. Met deze regelgeving beoogt de wetgever het Nederlands pensioenstelsel minder gevoelig voor dagkoersen en daarmee stabiel te maken. De regels voor indexeren zijn sinds 2015 strenger geworden. Indexaties moeten vanaf 2015 toekomstbestendig zijn.

Toekomstbestendig betekent dat niet alleen het komende jaar, maar ook naar verwachting de daaropvolgende jaren de betrokken indexatie kan worden toegekend.

Beleidsdekkingsgraad

Onder het FTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van de dagkoersen dan de actuele dekkingsgraad. Daar staat tegenover dat in de nieuwe situatie fluctuaties op de financiële markten 12 maanden zullen doorwerken. Op 31 december 2018 was de actuele dekkingsgraad 102,5% en de beleidsdekkingsgraad 105,8%.

Het is belangrijk dat de beleidsdekkingsgraad waarop het bestuur stuurt, wordt berekend op basis van de juiste tussentijdse financiële informatie. Juiste en tijdige informatie is tevens van wezenlijk belang voor de maand- en kwartaalrapportages aan DNB. Daarom zijn afspraken gemaakt tussen SPD en APS over de manier van vaststelling van de beleidsdekkingsgraad en de verantwoording hierover in de ISAE 3402 type 2 rapportage.

Herstelplan

Sinds het ontstaan van de financiële crisis in 2008 verkeert SPD in een tekort. De dekkingsgraad per 31 december 2008 bedroeg 98,3%. In de periode 2008 - 2014 was het herstelplan onder het oude financieel toetsingskader van kracht. In deze periode steeg de actuele dekkingsgraad naar 106,8% per eind 2014. De verlaging van de opgebouwde aanspraken en ingegane pensioen per 1 april 2014 met 3,1% heeft hieraan een belangrijke bijdrage geleverd.

Per 31 december 2018 was de beleidsdekkingsgraad van SPD 105,8% en lag daarmee nog steeds onder het vereist eigen vermogen van 118,3%. SPD heeft daarom in maart 2019 opnieuw een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. Uit het verloop van het herstelplan blijkt dat SPD binnen de gestelde termijnen uit herstel zal zijn.

Indien de beleidsdekkingsgraad van een pensioenfonds op zes achtereenvolgende meetmomenten lager is dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen én voorts de actuele dekkingsgraad op dat moment eveneens lager is dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist vermogen dient het fonds op grond van artikel 135 van de Wvb een korting door te voeren. Per 31 december 2017 was zowel de actuele dekkingsgraad als de beleidsdekkingsgraad hoger dan het minimaal vereist vermogen. De dreiging van een korting per 31 december 2020 op basis van deze maatregel is daardoor komen te vervallen. Per 31 december 2018 was de beleidsdekkingsgraad ook hoger dan het minimaal vereist vermogen. Een dergelijke maatregel zou voor het fonds voor het eerst per 31 december 2024 van toepassing kunnen zijn als de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2019 onder deze grens daalt.

Governance

Zorgvuldig bestuur

Het pensioenfondsbestuur is zich bewust van zijn verantwoordelijkheden. Daarnaast weet het bestuur hoe het deze verantwoordelijkheden moet dragen en aan wie het verantwoording aflegt. Onder de verantwoordelijkheden van het bestuur valt het naleven van de statuten, de reglementen, de relevante wet- en regelgeving en het beheersen van de risico's. Daarbij stelt het bestuur zich onafhankelijk op en werkt naar de principes van evenwichtige belangenbehartiging. Het pensioenfonds heeft een klachten- en geschillenprocedure. De eindverantwoordelijkheid voor de administratieve organisatie en de externe uitvoerders ligt tot slot ook bij het bestuur.

Intern toezicht

De huidige visitatiecommissie is in 2017 benoemd. Op 19 februari 2019 heeft de visitatie over het jaar 2018 plaatsgevonden. Van het rapport is de samenvatting in dit jaarrapport opgenomen.

Beoordeling van functioneren van bestuurders

Het bestuur bespreekt jaarlijks zijn eigen functioneren en het functioneren van de door het bestuur ingestelde commissies. Elk jaar vindt onder begeleiding van een externe deskundige een aparte bestuursevaluatie plaats binnen het bestuur als geheel. Tevens worden functioneringsgesprekken met de individuele bestuursleden gevoerd.

Op 10 juli 2018 heeft het bestuur de bestuursevaluatie gehouden waarbij het functioneren van het bestuur als geheel is besproken.

Gedragscode

Ter voorkoming van belangenconflicten, misbruik en oneigenlijk gebruik van de bij SPD aanwezige informatie heeft SPD een gedragscode opgesteld. Deze gedragscode geldt voor de bestuursleden, leden van het verantwoordingsorgaan, externe leden van de beleggingsadviescommissie en overige door het bestuur aangewezen verbonden personen. In 2018 is de gedragscode geactualiseerd en in lijn gebracht met de modelgedragscode van de Pensioenfederatie. De compliance officer ziet toe op de naleving van de gedragscode. Charco & Dique is vanaf de tweede helft van 2017 aangesteld als compliance officer van het pensioenfonds. De compliance officer heeft in de bestuursvergadering van 29 januari 2019 zijn compliance-jaarrapportage over 2018 (periode januari t/m december 2018) gepresenteerd. In 2018 hebben zich geen compliance-incidenten voorgedaan.

Naleving wet- en regelgeving

Voor zover bekend bij het bestuur en compliance officer zijn geen overtredingen van wet- en regelgeving die het pensioenfonds betreffen, voorgekomen. DNB heeft geen aanwijzingen, dwangsommen of boetes opgelegd.

Code Pensioenfondsen

De Code Pensioenfondsen (hierna de Code) heeft tot doel het functioneren van de besturen van pensioenfondsen te verbeteren en inzichtelijker te maken. Hiertoe zijn door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid 83 normen voor 'goed pensioenfondsbestuur' geformuleerd. De Code is gebaseerd op het 'pas toe of leg uit' beginsel. Bepalend voor de werking van de Code is hoe de pensioenfondsen met de intenties van de Code omgaan, niet de mate waarin ze die naar de letter naleven. Dit betekent dus dat er ruimte is om af te wijken van de Code, mits dit weloverwogen gebeurt. De Monitoringcommissie Code Pensioenfondsen ziet toe op de naleving van de Code.

Op 3 oktober 2018 is de Code Pensioenfondsen door de Stichting van de Arbeid en de Pensioenfederatie gewijzigd. De Code is bondiger geworden en anders gestructureerd. Inhoudelijk is de Code, op een paar nieuwe normen na, nagenoeg hetzelfde gebleven. De Code Pensioenfondsen bevat veel normen die gaan over gedrag en cultuur. Een beperkter aantal normen gaat over de manier van rapporteren.

Nieuwe onderdelen zijn:

- Norm 39 waarin de benoeming en ontslag van de leden van het verantwoordingsorgaan specifiek is gemaakt.
- Norm 33 waarin een stappenplan wordt gevraagd waar het gaat om het bevorderen van diversiteit in het pensioenfondsbestuur.
- Norm 47 waar het gaat om de rapportage van het intern toezicht over de naleving en toepassing van de Code Pensioenfondsen.

Ook is de bepaling over de tweejaarlijkse zelfevaluatie van het bestuur onder begeleiding van een derde partij veranderd in een driejaarlijkse (norm 28). En voor het verantwoordingsorgaan is een zelfevaluatie voorgeschreven die met enige regelmaat zal plaatsvinden (norm 30).

Daarnaast zijn schema's verder uitgebreid rond besluiten over profielen, voordrachten en benoemingen.

In slechts drie gevallen week SPD in 2018 (nog) af van de normen uit de Code Pensioenfondsen 2018; namelijk:

- norm 30 "Het Verantwoordingsorgaan (VO) evalueert regelmatig de geschiktheid en diversiteit van zijn leden en of wordt voldaan aan het competentieprofiel. Ook de betrokkenheid, het gedrag en de cultuur binnen het VO en de relatie met het bestuur maken deel uit van de zelfevaluatie". In 2019 zal invulling gegeven worden aan deze norm;
- norm 33: "In het bestuur en het VO zitten ten minste één man en één vrouw en zowel mensen van boven als onder 40 jaar. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen". Het bestuur is van mening dat geschiktheid boven diversiteit gaat. SPD heeft een leeftijdsgrens van 45 jaar opgesteld. Het bestuur voldeed tot en met 2017 hieraan, maar vanaf 2018 niet meer. Bij de selectie van nieuwe kandidaat-bestuursleden wordt hier extra aandacht aan besteed. Inmiddels heeft het bestuur een aspirant bestuurslid onder 45 jaar benoemd. In het VO zitten geen vrouwen aangezien zich hiervoor in het verleden geen vrouwelijke kandidaten hadden aangemeld. In 2019 stelt SPD een stappenplan op ten aanzien van het bevorderen van de diversiteit;
- norm 39: "Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het bestuur, na het horen van de raad van toezicht over de procedure. Een lid van de raad van toezicht of de visitatiecommissie wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan. Een lid van het verantwoordingsorgaan wordt benoemd door het bestuur en ontslagen door het VO zelf. In uitzonderlijke gevallen kan het bestuur in overleg met het intern toezicht een lid van het verantwoordingsorgaan ontslaan." Het bestuur gaat in 2019 hier verder invulling aan geven. Het wijzigen van de fondsdocumenten is al in gang gezet.

De normen die betrekking hebben op het Belanghebbendenorgaan en de Raad van Toezicht zijn voor SPD niet van toepassing.

Op 13 november 2018 heeft het bestuur van het pensioenfonds ook besloten het IMVB-convenant van de Pensioenfederatie te ondertekenen. IMVB staat voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Met het ondertekenen van dit convenant geeft het pensioenfonds aan te willen toewerken naar een beter maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid. Het bestuur heeft eerder zijn deelnemers ondervraagd op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen en hieruit is geconcludeerd dat maatschappelijk verantwoord beleggen voor de deelnemers wenselijk is en dat hierbij wordt uitgegaan van een beleggingsresultaat dat vergelijkbaar zal zijn met een beleggingsbeleid zonder deze scope. Het bestuur komt de deelnemers, met het ondertekenen van het IMVB-convenant aan deze wens tegemoet.

Strategie

De deelnemer en diens pensioen staan bij het pensioenfonds voor dierenartsen centraal. Pensioen en vermogensbeheer moeten zijn afgestemd op de wensen van de deelnemers, waarbij kosten en opbrengsten in de juiste balans worden gebracht door het pensioenfondsbestuur. De komende jaren zal het bestuur dit, rekening houdend met het veranderende politieke landschap, blijven doen.

Grootte van het pensioenfonds en de kosten per deelnemer

Als gekeken wordt naar deelnemersaantallen is SPD een relatief klein pensioenfonds. Met de omvang van het belegd vermogen van ruim 1,4 miljard euro behoort SPD tot de 100 grootste pensioenfondsen van Nederland. Deze grootte (zowel qua aantallen als vermogen) maken dat de bestuurders een grote verantwoordelijkheid hebben. Prudent beleggen en duidelijk communiceren zijn van essentieel belang voor de financiële toekomst van de deelnemers.

De rendementen zijn gemiddeld goed geweest in de afgelopen jaren en het is van belang om de rendementen ook zo hoog mogelijk te houden. Op welke wijze de bestuurskennis, die daarvoor nodig is, in het pensioenfondsbestuur kan worden vastgehouden en verbeterd is in het geschiktheidsplan opgenomen. Jaarlijks wordt het geschiktheidsplan geëvalueerd en waar nodig herzien. De mate van risico die het fonds mag lopen om tot het gewenste rendement te komen is afhankelijk van de gemiddelde risicohouding van de deelnemers die de tweede helft van 2017 opnieuw is bepaald. Deze risicohouding is een van de basisgegevens voor de ALM die in 2017 is uitgevoerd.

Een van de beleggingsbeginselen heeft te maken met het kostenaspect van beleggingen. Kosten zijn zeker en rendementen niet. Het is altijd van groot belang om de uitvoeringskosten per deelnemer en de beheerkosten als deel van het belegd vermogen zo laag mogelijk te houden. SPD tracht alle kosten zo laag mogelijk te houden met behoud van kwaliteit en tenminste onder het landelijk gemiddelde te blijven vergeleken met vergelijkbare fondsen. Onder andere door van actief beleggen over te gaan naar passief beleggen tenzij actief duidelijk voordelen biedt, heeft SPD in 2015 de vermogensbeheerkosten aanzienlijk verlaagd. Dit effect is door het wegvallen van de btw-koepelvrijstelling voor pensioenfondsen voor een groot deel teniet gedaan. SPD zal samen met de Kring van Beroepspensioenfondsen binnen de Pensioenfederatie optrekken om het wegvallen van de btw-vrijstelling ongedaan te maken en indien nodig ook op eigen initiatief hiervoor juridische stappen ondernemen. De kosten voor de uitvoering van de pensioenadministratie en de bestuursondersteuning die zijn uitbesteed, worden strikt in de gaten gehouden. Kwaliteit en kosten zijn daarbij allebei belangrijk. De kwaliteit van de uitvoering moet hoog zijn en voldoen aan de verwachtingen van de deelnemer. Het bestuur van SPD is tot nu toe tevreden over de uitvoerder en evalueert in een jaarlijks gesprek de samenwerking. SPD monitort uiteraard ook voortdurend de kwaliteit van de uitvoering aan de hand van diverse rapportages. In 2017 is het uitbestedingsrisico uitgewerkt in het kader van het integraal risicomanagement. De resultaten daarvan zijn meegenomen in de contractbesprekingen met de pensioenuitvoerder waarmee in 2018 een nieuw vijfjarig contract is afgesloten.

Politieke onzekerheid

De opzet van het nieuwe pensioenstelsel laat al lange tijd op zich wachten. Inherent aan het poldermodel dat we in Nederland hebben, wordt er veel en lang gediscussieerd over de verschillende mogelijkheden. Het blijkt moeilijk om met alle betrokken partijen tot consensus te komen.

Na enkele jaren van discussie lijkt de politieke opinie een richting op te gaan die voor dierenartsen niet zo ver van de huidige praktijk ligt. Dat zou de kosten van de eventuele overgang behapbaar kunnen maken. De adviesorganen van de politiek hebben aangegeven dat het opbouwen van individuele pensioenpotjes met collectieve risicospreiding voor de toekomst een goed systeem is. Daarnaast neemt de solidariteit tussen generaties die de basis is van de systematiek van de doorsneepremie af en is in het regeerakkoord opgenomen dat de doorsneepremie moet verdwijnen. Het verdwijnen van de doorsneepremie heeft op het pensioenfonds voor dierenartsen geen effect aangezien er al sprake is van een beschikbare premieregeling met leeftijdsafhankelijke premie in staffels. Het in het regeerakkoord opgenomen systeem met degressieve opbouw zou wel een effect kunnen hebben. Door het netwerk in de pensioensector goed te onderhouden en de communicatie vanuit ministerie en Pensioenfederatie op de voet te volgen, blijft het pensioenfondsbestuur "bij" op dit gebied en kan het als er aanpassingen nodig zijn snel schakelen.

Echter: zolang er tussen de politieke partijen en de sociale partners geen overeenstemming is en de volledige scope van het nieuwe systeem niet duidelijk is, zal het pensioenfonds de ontwikkelingen volgen en evalueren. Daarbij is het streven om niet over één nacht ijs te gaan en zal eerst grondig worden gekeken naar de alternatieven alvorens te besluiten wat voor de praktiserende dierenartsen de beste keuze is.

Pensioeninteresse

Een van de grootste communicatie-uitdagingen, die niet alleen voor SPD van toepassing is, maar voor de hele pensioensector, is het gebrek aan pensioeninteresse bij de deelnemers. Doordat de gemiddelde deelnemer meer interesse heeft in het heden en minder geïnteresseerd is in de toekomst is het moeilijk om de informatie die we als pensioenfonds verstrekken, tussen de oren van de deelnemer te krijgen.

Om een beeld te krijgen van de wensen van de deelnemers is in de tweede helft van 2017 een enquête uitgevoerd naar onder andere de risicohouding en de tevredenheid van de eigen deelnemers. In voorgaande onderzoeken bleek wel dat het vertrouwen in het eigen fonds bij SPD hoger was dan het vertrouwen in de pensioensector in het algemeen. Het blijft een gezamenlijk speerpunt van het fondsbestuur en de deelnemersvereniging om de toegevoegde waarde van de collectiviteit en solidariteit onder de aandacht van de deelnemers te brengen. Daartoe wordt jaarlijks het communicatiebeleid herijkt en wordt een gezamenlijk communicatieplan gemaakt.

Complexiteit regeling en robuuste administratie

Het pensioenfonds voor dierenartsen bestaat sinds 1975. De regeling is destijds gemaakt voor een deelnemersbestand dat totaal anders was dan het huidige. Het vak van dierenarts is onderhevig aan demografische veranderingen. Er zijn meer vrouwelijke collega's en zowel mannen als vrouwen willen meer parttime werken dan in het verleden het geval was. Daarnaast kiezen dierenartsen er steeds vaker voor om niet meer als ondernemer hun vak uit te oefenen. Waar vroeger mensen na enkele jaren loondienst vrijwel altijd tot een maatschap toetraden, is tegenwoordig het grootste deel van de deelnemers in loondienst in de praktijk werkzaam. In de diergeneeskunde wordt van oudsher 2/3 deel van de pensioenpremie door de werkgever betaald. Voor een deelnemer, die in loondienst is bij verschillende werkgevers in een jaar of bij verschillende werkgevers tegelijk, is de persoonlijke pensioenadministratie complex. Omdat ook in de scenarioanalyse naar voren is gekomen dat de moderne deelnemer andere en meer flexibele wensen heeft dan zijn/haar voorganger uit de vorige eeuw, is een werkgroep opgericht. Deze werkgroep "Regeling" heeft tot taak de regeling zo mogelijk aan te passen aan de huidige en toekomstige deelnemer.

De pensioenadministratie wordt al sinds 1975 door dezelfde uitbestedingspartner uitgevoerd, waardoor er ook op persoonlijk niveau bij de deelnemersadministratie ervaring is met bestand en beroepsgroep. Ondersteuning van de deelnemer vanuit de deelnemersadministratie gebeurt zowel schriftelijk (inclusief mail) als telefonisch. Binnen het kader van "digitaal tenzij" wil het pensioenfonds voor dierenartsen de deelnemer zoveel mogelijk ondersteunen. De online-inschrijving inclusief de mogelijkheid om lid te worden van de deelnemersvereniging bij het fonds is geoptimaliseerd. In het deelnemersportaal worden in de komende jaren de digitale mogelijkheden uitgebreid zodat de regeling gebruikersvriendelijker wordt en de deelnemers de eventuele complexiteit minder ervaren. Dit project, dat "nieuwe digitale klantbediening" heet, is een continu proces bij de pensioenuitvoerder waar het fonds nauw bij betrokken is om ervoor te zorgen dat het resultaat aan de wensen van het fonds voldoet.

Keuzemogelijkheden en maatschappelijk verantwoord beleggen

In de landelijke pers worden keuzemogelijkheden genoemd als methode om de betrokkenheid van deelnemers bij een pensioenfonds te verhogen. De vraag voor het pensioenfonds voor dierenartsen is of de deelnemer eigenlijk wel die behoefte heeft aan meer keuzemogelijkheden dan al in de regeling zijn opgenomen (vervroegen/uitstellen, hoog-laag regeling, keuze voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid). Tot nu toe lijken de meeste deelnemers zich pas bezig te houden met keuzes aan het einde van hun carrière. Daarnaast heeft het fonds de afgelopen jaren van een zeer klein aantal deelnemers het verzoek gekregen om een meer maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid te voeren.

In de tweede helft van 2017 is in de deelnemersenquête naast de risicohouding ook de houding van de deelnemers op het gebied van verantwoord beleggen opgenomen. Hoewel het bestuur van het fonds van mening is dat maatschappelijk verantwoord beleggen onderdeel is van een duurzaam pensioenfonds met een goede lange termijnvisie is de mening van de deelnemers daarbij minstens zo belangrijk. Mochten keuzemogelijkheden op het gebied van risicohouding eveneens belangrijk blijken te zijn voor de deelnemers, dan zal het bestuur de mogelijkheden die het heeft uitwerken. Ook de trend in de pensioensector om meer maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen wordt door SPD ondersteund, onder andere door het IMVB-convenant te ondertekenen dat door de Pensioenfederatie is uitgewerkt. Het convenant is in december 2018 ondertekend door SPD.

Een eigen, zelfstandig fonds

Jaarlijks kijkt het bestuur van het pensioenfonds tijdens de bestuursevaluatie onder andere naar de rechtvaardiging van het onderhouden van een eigen beroepspensioenfonds. Het bestuur ziet vooralsnog meer voordelen dan nadelen. De omvang van het fonds (zowel qua deelnemersaantallen als qua belegd vermogen) geven geen directe aanleiding voor het zoeken naar alternatieven. De solidariteit onder de beroepsgenoten is naar de mening van de bestuurders meer dan voldoende om de huidige uitvoeringskosten te rechtvaardigen.

Het bestuurlijk risico wordt door nieuwe (Europese) wetgeving IORP 2-richtlijn vanaf 2019 vergroot. Om de governance passend te houden bij het fonds en tegelijkertijd te voldoen aan de deskundigheidseisen is in het geschiktheidsplan rekening gehouden met een langere inwerktijd voor nieuwe (aspirant) bestuurders.

In de scenario-analyse is het samengaan met andere fondsen als mogelijke implicatie gezien van het scenario waarbij een collectieve regeling in economisch zwaar weer het hoofd boven water moet houden. De huidige alternatieven van het fonds zoals samengaan met een vergelijkbaar fonds tot een groter fonds of in bijvoorbeeld het deelnemen aan een algemeen pensioenfonds (APF) zijn voor SPD op dit moment geen reële optie. Het is belangrijk dit als mogelijkheid voor ogen te houden. De economische ontwikkelingen worden uiteraard op de voet gevolgd.

Binnen de Kring van Beroepsfondsen, waar mogelijk fondsen met vergelijkbare kenmerken in vertegenwoordigd zijn, worden ervaringen en kennis uitgewisseld op het gebied van de ontwikkelingen in de pensioensector. Vooral nog is het fonds van mening, alle huidige ontwikkelingen in de pensioensector beschouwend, dat zelfstandigheid toegevoegde waarde heeft voor de deelnemers.

Ontwikkelingen pensioenregeling

AOW-leeftijd en pensioenrichtleeftijd omhoog

De AOW-leeftijd gaat in 2022 naar 67 jaar en 3 maanden. De fiscale pensioenrichtleeftijd voor aanvullende pensioenen is vanaf 2018 68 jaar. Met deze pensioenrichtleeftijd wordt de jaarlijkse maximaal toegestane fiscale pensioenopbouw berekend. Het maximale opbouwpercentage bleef 1,875%. De deelnemersvereniging en het pensioenfonds hebben ervoor gekozen de pensioenregeling (vooral nog) niet aan te passen.

Automatische waardeoverdracht klein pensioen

Het pensioenfonds heeft ervoor gekozen om vanaf januari 2019 kleine pensioenen automatisch over te dragen naar de nieuwe pensioenuitvoerder. Pensioenen van € 2 of lager per jaar vervallen vanaf dan van rechtswege. Voordeel van overdragen in plaats van afkopen is dat de pensioenbestemming behouden blijft. Afkoop blijft mogelijk als het na 5 jaar niet gelukt is om over te dragen, omdat er geen nieuwe pensioenuitvoerder is. Deelnemers konden in 2018 nog verzoeken om een pensioen lager dan € 2 per jaar af te kopen.

Communicatie

In 2018 lag de focus van het pensioenfonds samen met DPD op het in gesprek treden met de deelnemers en het uitvoeren van de gezamenlijke communicatiestrategie. Hierin staat centraal het vergroten van het draagvlak en het helder mogelijk communiceren over de pensioenregeling.

Vergroten draagvlak

Het draagvlak bij de dierenartsen zit boven de minimumgrens. Het pensioenfonds heeft in 2018 strakker op de ontwikkeling van het draagvlak gemonitord. Want er zit amper een stijgende lijn in het draagvlakcijfer. Dat kan in de toekomst voor problemen zorgen, dus die wil het pensioenfonds voor zijn.

Net als in 2017 is daarom een telemarketingbureau ingeschakeld om te achterhalen wat de beweegredenen zijn om geen lid te worden van de deelnemersvereniging. 'Niet goed bij stilgestaan', 'zag het belang er niet van in', 'wist niet wat het inhield', waren ook dit keer de meest gehoorde redenen. Dierenartsen zagen dus niet echt bewust af van het lidmaatschap.

Wat wel is opgevallen, is dat er veel minder onbekendheid is omtrent DPD. Men weet wat DPD is en wat DPD ongeveer doet. Dus de acties naar aanleiding van eerdere onderzoeken werpt zijn vruchten af met betrekking tot (naams)bekendheid. Ruim 60% van de nieuwe deelnemers in 2018 werd lid bij DPD.

Onderzoek

In 2018 is er veel aandacht besteed aan onderzoek. Luisteren is immers een onmisbaar onderdeel van communiceren. We hebben een panelonderzoek gehouden om met deelnemers te praten over de pensioenleeftijd. Op deze manier wilde we een nul-meting doen hoe de deelnemersgroep aankijkt tegen het idee om de pensioenleeftijd te verhogen naar 68 jaar. De uitkomsten van deze 2 waardevolle groepsgesprekken hebben we meegenomen in de verdere besluitvorming. We kregen van deelnemers te horen dat ze het waarderen dat het fonds op deze manier de mening van haar deelnemers vroegtijdig polst. Er was ook veel animo voor de gesprekken. Dit sterkt de gedachte dat we dit middel vaker in moeten zetten.

Eind 2018 vroegen we nieuwe deelnemers naar de beweegredenen om geen lid te worden van DPD. We maakten gebruik van een telemarketingbureau om de mening van deelnemers te achterhalen over DPD en lidmaatschap.

De website

De website blijft een uiterst belangrijk middel in de communicatiemix van SPD. De website is sinds 2017 veel beter te gebruiken op laptop, tablet en smartphone. We zien ook een toename qua diversiteit van apparaten waarop op de website wordt benaderd. Deelnemers blijken nog wel met regelmaat moeite te hebben met inloggen op het portaal. Vaak komt dit doordat er niet goed gelezen wordt wat men exact moet doen of dat een ander mailadres bij het pensioenfonds bekend is dan waar men mee probeert in te loggen. Na telefonisch contact kunnen deelnemers altijd hun weg vervolgen op het portaal.

De website bevat naast alle relevante informatie over de pensioenregeling ook Pensioen 1-2-3. Elke maand waren er 1 of meer nieuwsberichten over relevante pensioenonderwerpen, zoals over de financiële situatie van SPD.

Ons Pensioen

Met Ons Pensioen proberen we het pensioen dichterbij de deelnemer te brengen. Ons Pensioen is de pensioenkrant met een naam die recht doet aan de collectieve en solidaire principes van het pensioenfonds. De inhoud van dit medium komt tot stand door gezamenlijk overleg tussen SPD en DPD. Door naast aandacht voor nieuws rondom pensioen en de pensioenregeling, ook ruimte te creëren voor verhalen, vragen en opvattingen van gewone deelnemers en interviews met bestuursleden over belangrijke onderwerpen. Zoals in 2018 over deeltijdpensioen, de eventuele verhoging van de pensioenleeftijd en welke keuzes je hebt rondom je pensioen.

Digitaal communiceren

Ook in 2018 verstuurden we regelmatig digitale uitingen. Dit jaar ook naast de e-SPD ook de uitnodiging voor de paneldiscussie. We verstuurden de deelnemers e-mailberichten over het vervallen van leeftijdskorting, over het niet hoeven te verlagen van de pensioenen, over de resultaten van het risico-onderzoek en over de verplichtstelling. In deze e-mails staan steeds linkjes naar meer informatie op de website. We brachten via e-mailings ook vacatures binnen het bestuur onder de aandacht en nodigden mensen uit voor de paneldiscussie.

Overige communicatie

Het verkort jaarverslag is uitgevoerd in een infographic, met daarin de belangrijkste gegevens van het jaar overzichtelijk uitgebeeld. Deze deelden we met de deelnemers via een e-SPD. In het Tijdschrift voor Diergeneeskunde zijn 2 interviews met de voorzitter van SPD gepubliceerd en ook de infographic over het jaarverslag.

PENSIOENBELEID

Pensioenregeling

SPD is een beroepspensioenfonds als bedoeld in artikel 1 lid 1 sub j van de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb). De pensioenregeling is van kracht sinds 1 januari 1975 en is vastgelegd in het pensioenreglement. Het pensioenreglement is voor het laatst gewijzigd per 29 januari 2019. De door SPD uitgevoerde pensioenregeling wordt gekarakteriseerd als een premieregeling in de zin van de Wvb.

Deelnemerschap

Deelnemer is iedere dierenarts die als zodanig - hetzij zelfstandig, hetzij in dienstverband -praktijk uitoefent in een in Nederland gevestigde praktijk, op 31 december 2006 nog geen 60 jaar was, en de vijftigjarige leeftijd nog niet heeft bereikt. Ook wanneer een dierenarts werkt als invaller, waarnemer of uitzendkracht voldoet hij aan de voorwaarden van deelname.

Premieregeling

De door SPD uitgevoerde pensioenregeling wordt gekarakteriseerd als een premieregeling in de zin van de Wvb. Dat betekent dat de hoogte van de pensioenpremie het uitgangspunt is voor de berekening van de pensioenopbouw van de individuele deelnemer. De door de actieve deelnemer betaalde premie wordt in eerste instantie aangewend voor de inkoop van ouderdomspensioen, ingaande bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd, partnerpensioen (70% van het ouderdomspensioen) en wezenpensioen (20% van het partnerpensioen, tot 21 jaar).

Arbeidsongeschiktheid

Per 1 januari 2015 is de verzekering voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid niet meer verplicht, maar een vrijwillig element in de pensioenregeling van SPD. Dit is een direct gevolg van de gewijzigde fiscale wetgeving voor beroepspensioenfondsen. De belastingdienst stelt zich op het standpunt dat premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid alleen mag worden verleend als er sprake is van een loonvervangende uitkering. Er is geen arbeidsongeschiktheidspensioen in de pensioenregeling, dus het hangt van de persoonlijke omstandigheden af of deelnemers aan deze fiscale eis voldoen. De leden van DPD hebben zich uitgesproken voor een vrijwillige regeling.

In 2015 hebben alle nieuwe en bestaande deelnemers de mogelijkheid gekregen om hun keuze kenbaar te maken. Per 31 december 2018 is ongeveer 41% van alle deelnemers (vrijwillig) verzekerd voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid. Hierbij is geen significant verschil te zien tussen zelfstandigen en dierenartsen in loondienst. Ook verschillen de percentages nauwelijks per leeftijdscategorie.

Hieronder is een overzicht van de stand per 31 december 2018 weergegeven:

LOONDIENST	premiervrijstelling verzekerd?				totaal
	ja	%	nee	%	
Jonger dan 30	214	37	362	63	577
30 tot 40	395	40	593	60	988
40 tot 50	214	44	271	56	485
50 tot 60	108	45	133	55	241
60 en ouder	27	44	35	56	62
	958	41	1.395	59	2.353

ZELFSTANDIG	premiervrijstelling verzekerd?				totaal
	ja	%	nee	%	
Jonger dan 30	4	17	19	83	23
30 tot 40	74	40	113	60	187
40 tot 50	188	40	283	60	471
50 tot 60	264	45	323	55	587
60 en ouder	60	36	127	64	23
	600	41	862	59	1.465

Premiebeleid

Jaarlijks vooraf worden door het bestuur van het pensioenfonds nieuwe pensioeninkoopfactoren vastgesteld op grond van een advies van en berekend door de adviserend actuaire van het pensioenfonds. Deze pensioeninkoopfactoren gelden ongewijzigd vanaf 1 januari van een boekjaar voor dat gehele jaar. De uitgangspunten en/of berekeningsgrondslagen staan opgenomen in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) van het pensioenfonds.

Bedragen x € 1.000	2018	2017
Kostendeekkende premie	33.565	33.062
Conform ABTN vastgestelde minimale vereiste premie	22.202	19.853
Feitelijke premie	23.109	22.134
De samenstelling van de kostendeekkende premie is als volgt:		
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	27.567	26.944
Opslag voor uitvoeringskosten	1.146	1.079
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	4.852	5.039
	<hr/>	<hr/>
	33.565	33062
De samenstelling van de conform ABTN vastgestelde minimale vereiste premie is als volgt:		
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	12.196	11.144
Opslag voor uitvoeringskosten	1.146	1.079
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	2.146	2.084
Voorwaardelijke onderdelen	6.714	5.546
	<hr/>	<hr/>
	22.202	19.853
De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:		
Premie volgens beschikbare premiestaffel	22.535	21.585
Premie voor vrijwillige verzekering PVI	574	549
	<hr/>	<hr/>
	23.109	22.134

Toeslagbeleid

In verband met de invoering van het nieuwe Financieel Toetsingskader is het toeslag beleid in 2015 gewijzigd. SPD heeft een voorwaardelijk toeslagbeleid, gebaseerd op de ambitie om de pensioenen waardevast te houden. Indien het bestuur een toeslag toekent, wordt deze per 1 januari van het jaar toegekend. De daarbij gehanteerde maatstaf is de prijsinflatie op basis van de consumenten prijsindex (afgeleid) over de direct voorafgaande periode juli -juli.

De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur en is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. Voor de toeslag per 1 januari van het jaar wordt gekeken naar de financiële positie ultimo september van het daaraan voorafgaande jaar. Er bestaat geen recht op toeslagen en er wordt hiervoor geen reserve aangehouden. Er zal alleen toeslagverlening plaats kunnen vinden, voor zover dit toekomstbestendig is. Dat wil zeggen dat de financiële positie van het pensioenfonds zodanig is dat het te verlenen toeslagpercentage ook naar verwachting in de toekomst uitgekeerd zal kunnen worden.

Het bestuur hanteert voor een besluit over de feitelijke toekenning de onderstaande beleidsstaffel als leidraad:

Beleidsdekkingsgraad

Lager dan 110%
Tussen 110% en bovengrens
Boven de bovengrens

Toeslagverlening

Nihil
Naar rato
Volledige toeslagverlening + eventueel
inhaaltoeslagen en herstel van kortingen

De bovengrens wordt jaarlijks vastgesteld zodanig dat deze voldoet aan de eis van toekomstbestendigheid. De vaststelling van de bovengrens is als volgt.

- Contante waarde toeslagen (CWT) = de contante waarde van de kasstromen behorende bij de toeslagen indien de volledige maatstaf in elk jaar in de toekomst over de op de berekeningsdatum opgebouwde aanspraken wordt verleend. De contante waarde wordt bepaald op basis van het verwachte netto meetkundige rendement op zakelijke waarden;
- De technische voorziening (TV) wordt bepaald op basis van de per de berekeningsdatum door het fonds gehanteerde actuariële grondslagen, inclusief de door DNB per die datum gepubliceerde rentetermijnstructuur;
- Bovengrens toeslagbeleid = 110% + CWT / TV.

Bovenstaande beleidsstaffel is een leidraad, wat betekent dat het bestuur jaarlijks vaststelt of een toeslag zal worden verleend en wat de hoogte is van de toeslag. Het bestuur houdt zich het recht voor om het toeslagbeleid aan te passen. Toekomstige wijzigingen zijn verbindend voor alle deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden.

Per 1 januari 2018 en per 1 januari 2019 is er geen toeslag toegekend.

De historische indexatieachterstand ziet als volgt uit (sinds de aanpassing van het indexatiebeleid in 2015):

- Gemiste indexatie 1 januari 2016: 0,8%
- Gemiste indexatie 1 januari 2017: 0,0%
- Gemiste indexatie 1 januari 2018: 1,1%
- Gemiste indexatie 1 januari 2019: 1,3%

Deze gemiste indexaties zullen zodra de financiële situatie dit toelaat op basis van de datum van de gemiste toeslagen worden ingehaald.

Haalbaarheidstoets

Met een haalbaarheidstoets kijkt het pensioenfonds of de afgesproken ambities worden gerealiseerd, of het premiebeleid voldoende realistisch en haalbaar is en of het pensioenfonds voldoende herstelcapaciteit heeft. Bij grote veranderingen zoals de invoering van het nieuwe FTK, een nieuwe pensioenregeling of een andere significante wijziging voert het pensioenfonds een aanvangshaalbaarheidstoets uit. Vervolgens doet het pensioenfonds ieder jaar de jaarlijkse haalbaarheidstoets en rapporteert die uiterlijk 30 juni van het lopende boekjaar aan DNB.

De haalbaarheidstoets wordt uitgevoerd als monitor van gestelde normen en beoordeelt of het verwachte pensioenresultaat en het pensioenresultaat in het slechtweerscenario in lijn zijn met de door het pensioenfonds zelf gekozen ondergrenzen. Deze zelf gekozen ondergrenzen moeten passen binnen de risicohouding van het pensioenfonds. In 2015 voerde het fonds de aanvangshaalbaarheidstoets uit op basis van de scenario'set van DNB. Het pensioenfonds stelde drie grenzen vast:

- 1 Een ondergrens voor het verwacht pensioenresultaat vanuit de situatie dat precies aan de vereisten van het vereist eigen vermogen wordt voldaan. Deze is door het pensioenfonds vastgesteld op 77%. Dit is gelijk aan een jaarlijkse aanpassing van de pensioenen met 50% van de prijsinflatie;
- 2 Een ondergrens voor het verwacht pensioenresultaat vanuit de feitelijke financiële positie. Deze is ook vastgesteld op 77%;
- 3 Een maximale afwijking van het pensioenresultaat in het slechtweerscenario. Het bestuur heeft deze vastgesteld op 35%.

Uitkomsten haalbaarheidstoets 2018

De haalbaarheidstoets 2018 geeft de volgende uitkomsten:

Het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit de feitelijke dekkinggraad bedraagt 98%. Dit is ruim boven de ondergrens. De afwijking van het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau startend vanuit de feitelijke dekkinggraad bedraagt in slecht weer (5% percentiel) 33%. Dit is minder dan de door het bestuur vastgestelde maximale afwijking.

Kostentransparantie

Pensioenuitvoeringskosten

Onderstaand zijn de kosten voor pensioenbeheer opgenomen. Volgens aanbevelingen van de Pensioenfederatie (gebaseerd op aantal deelnemers exclusief gewezen deelnemers) bedragen de kosten per deelnemer € 388 en volgens aanbevelingen van AFM (gebaseerd op totaal aantal deelnemers) € 319.

Bedragen x € 1.000	2018	2017
Administratiekosten	1.444	1.295
Adviseurs- en controlekosten m.u.v. controlekosten accountant	191	224
Controlekosten accountant	63	66
Bestuurskosten	267	255
Porti- en drukwerkkosten	24	40
Bijdragen toezichthouders	49	46
Overige kosten	181	181
Totale pensioenuitvoeringskosten	2.219	2.107
	2018	2017
Deelnemers	4.014	3.883
Gewezen deelnemers	1.251	1.233
Pensioengerechtigden met uitstel ingang pensioen	30	31
Pensioengerechtigden	1.670	1.621
	6.965	6.768
Bedragen x € 1	2018	2017
Pensioenuitvoeringskosten per deelnemer:		
- exclusief gewezen deelnemers	€ 388	€ 381
- inclusief gewezen deelnemers	€ 319	€ 311

Beheerskosten vermogensbeheer

	2018	2017
Gemiddeld belegd vermogen	€ 1.465 miljoen	€ 1.427 miljoen
Totale kosten (excl.transactiekosten)	€ 6,3 miljoen	€ 6,2 miljoen
Totale kosten (incl.transactiekosten)	€ 8,2 miljoen	€ 6,8 miljoen
Kosten % (excl. transactiekosten)	0,43%	0,43%
Kosten % (incl. transactiekosten)	0,56%	0,48%

De totale kosten vermogensbeheer in bovenstaande tabel zijn identiek aan de kosten die worden gerapporteerd aan de Toezichthouder (jaarstaat J402). Bij het transparant maken van de kosten vermogensbeheer 2018 zijn de aanbevelingen en definities van de Pensioenfederatie in acht genomen. Dat wil zeggen dat de cijfers zijn gebaseerd op werkelijke kosten (indien aanwezig), hetzij een resultaat zijn van schattingen welke qua methodiek minimaal voldoen aan de vereisten van de Pensioenfederatie.

De kosten vermogensbeheer zijn te onderscheiden naar de kostencomponenten: beheerkosten, performance gerelateerde kosten en transactiekosten.

Transactiekosten zijn de kosten die gemaakt worden om de effectentransactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze kosten zijn veelal op basis van een schatting tot stand gekomen, omdat er bijvoorbeeld bij transacties in de categorie vastrentende waarden niet separaat kosten in rekening worden gebracht, maar deze zich uiten in het verschil tussen de bied- en laat-spread.

De kosten omvatten naast de kosten, zoals gerapporteerd in de staat van baten en lasten, ook een uitsplitsing van de 'onzichtbare kosten' voor beheer van onderliggende beleggingsfondsen, waarvan de kosten zijn verwerkt in het beleggingsrendement, en de schatting van de kosten van de individuele transacties. In de staat van baten en lasten worden alleen (directe) kosten getoond die het fonds op factuurbasis betaalt aan de tegenpartijen, waardoor deze cijfers niet aansluiten.

De volgende paragrafen gaan dieper in op de kosten over het afgelopen jaar 2018, waarbij een vergelijking wordt gemaakt ten opzichte van 2017. Hierbij wordt ook meer inzicht gegeven in factoren die de hoogte van de kosten in belangrijke mate beïnvloeden. Vanaf 2018 worden bij transactiekosten de kosten voor aan- en verkoop van participaties in beleggingsfondsen apart vermeld.

Vergelijking kosten uitvoering Vermogensbeheer 2018 met 2017

Onderstaande tabellen geven een overzicht per beleggingscategorie van de totale kosten voor het vermogensbeheer over 2018 en 2017 uitgesplitst naar beheerkosten, performance gerelateerde kosten, transactiekosten en aan- en verkoopkosten.

Kosten vermogensbeheer in 2018 (x € 1.000)	Beheerkosten	Performance gerelateerde kosten	Transactiekosten	Aan- en verkoopkosten	Totaal
Vastrentende waarden	2.065	-	1.136	316	3.517
Aandelen	255	-	60	359	674
Vastgoed	1.608	-	49	-	1.657
Commodities	-	-	-	-	-
Alternatieve beleggingen	246	78	-	-	324
Overige beleggingen	59	-	14	-	73
Derivaten	696	-	27	-	723
Overige vermogensbeheerkosten	1.254	-	-	-	1.254
Totaal	6.183	78	1.286	675	8.222

Kosten vermogensbeheer in 2017 (x € 1.000)	Beheerkosten	Performance gerelateerde kosten	Transactiekosten	Aan- en verkoopkosten	Totaal
Vastrentende waarden	2.041	-	541	-	2.582
Aandelen	255	-	60	-	315
Vastgoed	1.294	353	66	-	1.713
Commodities	-	-	-	-	-
Alternatieve beleggingen	303	-7	21	-	317
Overige beleggingen	17	-	7	-	24
Derivaten	674	-	28	-	702
Overige vermogensbeheerkosten	1.229	-	-	-	1.229
Totaal	5.813	346	723	-	6.882

Inzicht in beheerkosten

Er zijn meerdere factoren die van invloed zijn op de hoogte van kosten. Onderstaand wordt een algemene beschouwing gegeven op factoren die in belangrijke mate impact hebben op de kosten.

Beleggingsmix

Het type belegging is in belangrijke mate bepalend voor de omvang van de beheerkosten. De belangrijkste drivers tussen verschillende type beleggingen zijn afwegingen tussen zakelijke waarden en vastrentende waarden, liquide versus illiquide beleggingen, traditionele versus alternatieve beleggingen en beleggingen in ontwikkelde markten versus opkomende markten. Bepaalde categorieën zijn weliswaar duurder, maar zijn geselecteerd omdat ze naar verwachting bijdragen aan een betere rendement-risicoverhouding van de totale beleggingsportefeuille.

Schaalgrootte

Wanneer er door het pensioenfonds of door de fiduciaire beheerder schaalvoordelen behaald kunnen worden, vallen de kosten doorgaans lager uit.

Actief / passief beleggen

Bij actief beheer krijgt de manager de doelstelling mee om de relevante benchmark te verslaan, wat een hoger verwacht rendement betekent. Hiertegenover staan hogere kosten omdat er veel tijd en energie gestoken wordt in onder andere het beleggingsproces, research en analisten.

Overige factoren

Het beheren middels een enkele manager of juist meerdere managers heeft impact op de kosten. Daarnaast kan de keuze tussen een discretionaire oplossing en/of een beleggingsfonds invloed hebben op de hoogte van de kosten.

Beheerkosten

Onderstaand wordt per categorie inzicht gegeven in de hoogte van de kosten aan de hand van bovenstaande factoren, hierbij wordt ook gekeken naar de kosten ten opzichte van het voorgaande jaar.

Vastrentende waarden

De beheerkosten van vastrentende waarden bedroegen in 2018 € 2,1 miljoen, dit is een lichte stijging ten opzichte van 2017 (€ 2,0 miljoen). Het gemiddeld belegd vermogen van vastrentende waarden bleef praktisch gelijk. De hogere beheerkosten werden met name veroorzaakt door een verschuiving binnen deze beleggingscategorie van staatsobligaties en credits naar hypotheek. De beheerkosten van deze laatste subcategorie zijn hoger, daar staat tegenover dat deze ook een hoger verwacht rendement hebben.

Aandelen

De beheerkosten van de categorie aandelen bedroegen in 2018 € 0,3 miljoen en zijn daarmee gelijk gebleven aan de beheerkosten van aandelen in 2017, ondanks dat het gemiddeld belegd vermogen van aandelen is gestegen. De daling van de gemiddelde beheerkosten wordt veroorzaakt door de lagere beheerkosten die de fiduciair beheerder heeft bedongen bij de aandelenmanager op basis van het totaal vermogen onder beheer bij de fiduciair beheerder (schaalvoordeel).

Vastgoed

De beheerkosten van de categorie vastgoed bedroegen in 2018 € 1,6 miljoen, dit is een stijging van € 0,3 miljoen ten opzichte van 2017. Deze stijging is in lijn met de stijging van het gemiddeld belegd vermogen van vastgoed in 2018.

Alternatieve beleggingen

De beheerkosten van de categorie alternatieve beleggingen bedroegen in 2018 € 0,2 miljoen, dit is een daling ten opzichte van 2017 van ca. € 0,1 miljoen. Deze daling is in lijn met de daling van het gemiddeld belegd vermogen van alternatieve beleggingen in 2018, welke veroorzaakt wordt door de keuze om deze beleggingen (onder andere infrastructure en private equity) af te bouwen.

Derivaten

De beheerkosten van de categorie derivaten bedroegen in 2018 € 0,7 miljoen, dit is praktisch gelijk aan de beheerkosten hiervan in 2017.

Overige vermogensbeheerkosten

De beheerkosten van de categorie overige vermogensbeheerkosten bedroegen in 2018 € 1,3 miljoen, dit is een stijging van € 0,1 miljoen ten opzichte van 2017. Deze kosten zijn opgebouwd uit de kosten fiduciair beheer, bewaarloon, kosten vermogensbeheer van het pensioenfonds zelf en overige kosten. De stijging van deze kosten werd met name veroorzaakt door hogere kosten van het bewaarloon bij aandelen (over 2017 waren deze niet opgenomen).

Performance gerelateerde kosten

De performance gerelateerde kosten bedroegen in 2018 € 0,1 miljoen, dit is een daling van € 0,3 miljoen ten opzichte van 2017. Dit werd met name veroorzaakt doordat er geen performance gerelateerde kosten van vastgoed waren (in 2017 wel).

Transactiekosten

Transactiekosten zijn de kosten die aan de beurs of aan een broker betaald moeten worden om een transactie tot stand te brengen en uit te voeren. Deze kosten zijn niet altijd direct helder zichtbaar omdat ze onderdeel kunnen zijn van een prijs waarin de transactiekosten reeds zijn meegenomen. De transactiekosten zijn dan onderdeel van de zogenaamde nettoprijs. Vermogensbeheerders zijn vanuit toezichtwetgeving verplicht om te komen tot een beste uitvoeringsprijs. Hierdoor wordt per transactie bijgedragen aan het bereiken van lage kosten. De (deels) geschatte transactiekosten in 2018 bedroegen € 2,0 miljoen (2017: € 0,7 miljoen). Uitgedrukt als percentage van het totaal gemiddeld vermogen komt dit neer op 0,13% (2017: 0,05%).

Vastrentende waarden

De transactiekosten van vastrentende waarden namen toe met € 0,9 miljoen van € 0,5 miljoen in 2017 naar € 1,5 miljoen in 2018. Deze stijging werd met name veroorzaakt door transactiekosten bij hypotheeklen (bij het afgeven van een nieuw commitment aan hypotheeklen eind 2018 zijn de kosten hiervan direct in rekening gebracht) en de transitie van actief beheer naar passief beheer bij EMD HC. Tegenover de transactiekosten van deze transitie staan lagere beheerkosten voor het passief beheerde EMD HC fonds ten opzichte van het actief beheerde fonds. Daarnaast was het transactievolume bij EMD HC (Pictet) over 2018 aanzienlijk hoger dan het jaar daarvoor en werd door deze manager ook de methodiek voor de inschatting van de transactiekosten aangepast, wat tot hogere gerapporteerde kosten leidde.

Aandelen

De transactiekosten van aandelen namen toe met € 0,3 miljoen van € 0,1 miljoen in 2017 naar € 0,4 miljoen in 2018. Deze stijging werd met name veroorzaakt door de transitie eind 2018 naar een nieuw beleggingsfonds in aandelen ontwikkelde markten. Tegenover de transactiekosten van deze transitie staan de per saldo verwachte hogere opbrengsten van het nieuwe fonds, doordat dit fonds een hogere opbrengst kent bij de terugvordering van dividendbelasting.

Vastgoed

De transactiekosten van vastgoed bedroegen in 2018 € 0,0 miljoen, een lichte daling ten opzichte van 2017.

Alternatieve beleggingen

In 2018 waren er vrijwel geen transactiekosten van alternatieve beleggingen, in 2017 waren er ook vrijwel geen transactiekosten. Dit is in lijn met de afbouw van deze beleggingen.

Derivaten

De transactiekosten van derivaten kwamen over 2018 praktisch gelijk uit op die van 2017, namelijk € 0,0 miljoen.

Aansluiting met de jaarrekening

De Aanbevelingen uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie nemen naast de directe kosten ook de indirecte kosten mee en maken expliciet onderscheid tussen de vermogensbeheerkosten en transactiekosten. In de jaarrekening zijn alleen de kosten die direct bij het pensioenfonds ad € 2,895 miljoen in rekening zijn gebracht opgenomen. De deels geschatte direct toe te rekenen beleggingskosten binnen de beleggingsfondsen en transactiekosten van € 5,327 miljoen maken in de jaarrekening onderdeel uit van de waardeveranderingen van de beleggingen. In voorgaande opstelling van de vermogensbeheerkosten zijn daarnaast de kosten opgenomen van advisering inzake vermogensbeheer.

BELEGGINGEN

Terugblik economie en financiële markten

Sterke economische ontwikkelingen begin 2018 leiden tot verdere normalisatie van het monetaire beleid

Macro-economisch gezien was 2018 een goed jaar, de wereldwijde economie groeide naar verwachting met circa 3,7%. Vooral de Amerikaanse economie stond er goed voor. De inflatie schommelde in de Verenigde Staten rond de doelstelling van de Amerikaanse centrale bank. In de eurozone liep de inflatie op, maar bleef per saldo gematigd. De doelstelling is een inflatie onder de 2%. Centrale banken, onder aanvoering van de Amerikaanse centrale bank (Fed), gingen verder met het normaliseren van het monetaire beleid. De Fed verhoogde de beleidsrente in totaal vier keer met 0,25-procentpunten. Het rentetarief bedraagt per eind december 2,5%. Daarnaast verkleinde de Fed de omvang van de balans. De Europese Centrale Bank (ECB) voerde in 2018 nog steeds een ruim monetair beleid. Wel werd de omvang van het opkoopprogramma voor obligaties teruggebracht. Met ingang van 2019 stopt de ECB helemaal met dit opkoopprogramma. Obligaties die aflopen, worden wel herbelegd.

De economische groei is over het hoogtepunt heen

In de tweede helft van 2018 werd duidelijk dat de wereldwijde economische groei over het hoogtepunt heen is. Diverse vertrouwensindicatoren duiden op een lager groeitempo in 2019. Vooral in de eurozone is sprake van een terugval van de economische groei. De Duitse economie haperde in het derde kwartaal en in Italië was zelfs sprake van een lichte krimp. Ook in de Verenigde Staten en China zwakt de economische groei af. In de Verenigde Staten loopt het gunstige effect van de fiscale en begrotingsstimulansen ten einde. De gevolgen van dit beleid zijn vooral in de rentegevoelige sectoren, zoals de huizenmarkt, voelbaar. De inflatie zal naar verwachting afzakken in 2019, mede doordat de olieprijs fors is gedaald in het laatste kwartaal van 2018.

Diverse politieke risico's compliceren de beleggingsomgeving

Gedurende 2018 overschaduwden tal van risico's de macro-economische ontwikkelingen. Handelsconflicten tussen de Verenigde Staten en diverse andere regio's laaiden regelmatig op. Vooral het conflict tussen de Verenigde Staten en China dreigde te escaleren. Over en weer werden importtarieven ingevoerd. Hierover zijn de landen met elkaar in gesprek, maar een structurele oplossing is nog niet bereikt. In Europa stonden de naderende brexit en de Italiaanse begrotingsdiscussie centraal. Er lag eind 2018 nog steeds geen goedgekeurd brexit-akkoord, terwijl het moment van uittreding gepland was voor eind maart 2019 (NB Inmiddels is de brexit-datum uitgesteld tot uiterlijk 31 oktober 2019). De Italiaanse regering ging de confrontatie aan met de Europese Commissie door de Europese begrotingsregels te overtreden. Ondertussen is er een compromis bereikt, maar de overheidsfinanciën van Italië blijven zorgwekkend. Dit geldt echter voor meer landen in de eurozone, waaronder Frankrijk.

Gevoerd beleid

De belangrijkste thema's en de ontwikkelingen op het gebied van portefeuillebeheer in 2018 waren:

SPD heeft in 2017 een nieuwe strategische portefeuille vastgesteld. SPD sluit de beleggingsportefeuille zoveel mogelijk aan bij de strategische portefeuille. In 2018 is de allocatie in aandelen Europa in drie stappen afgebouwd en in lijn gebracht met de strategische regioverdeling, ook is de allocatie naar liquide middelen verhoogd. De strategisch gewenste allocatie naar internationaal vastgoed is in 2018 ingevuld. De verwachting is dat dit in 2019 ook voor Nederlands vastgoed zal gebeuren, hiervoor zijn commitments afgegeven eind 2018. Daarmee zal de allocatie naar vastgoed in lijn zijn met het strategisch gewenste gewicht. Voor de uitbreiding van de allocatie naar hypotheek is in 2018 een nieuwe manager geselecteerd. Het afgegeven commitment zal in 2019 zo goed als volledig worden ingevuld, daarmee zal ook bij hypotheek het strategisch gewenste gewicht worden bereikt.

Evaluatie beleggingscategorieën

Gedurende 2018 heeft SPD wederom alle beleggingscategorieën waarin wordt belegd geëvalueerd. De categorieën zijn beoordeeld op basis van het verwachte en gerealiseerde rendement. Daarnaast is het verwachte rendement van de gekozen strategie beoordeeld en heeft een toets plaatsgevonden op basis van de investment beliefs van SPD. Het eindoordeel van deze evaluatie gaf geen aanleiding om categorieën uit de portefeuille te verwijderen en/of een nieuwe strategische portefeuille te bepalen.

Aanpassingen portefeuille

Halverwege 2018 heeft SPD, na negatieve ontwikkelingen bij de toenmalige manager en resultaten, besloten om de beleggingscategorie schuldpapier uit opkomende landen in harde valuta (EMD HC) te passief te laten beheren. De passieve invulling sluit aan bij de investment beliefs van SPD waarbij de voorkeur uitgaat naar een passieve en kostenefficiënte oplossing. Bovendien zorgt de beperktere off benchmark ruimte ervoor dat een passieve oplossing beter aansluit bij de gewenste governance van SPD. Eind 2018 zijn ook de beleggingen in aandelen ontwikkelde markten omgezet naar een nieuw beleggingsfonds (bij dezelfde manager). Dit nieuwe fonds heeft een aantal voordelen ten opzichte van het fonds waarin eerder belegd werd, namelijk: een hoger verwacht rendement (gunstigere belastingregeling, het fonds is gevestigd binnen Europa), het securities lending beleid is scherper ingekaderd en het fonds heeft een uitgebreider ESG beleid (uitsluiting tabaksproducenten).

Uitvoering rente hedge

SPD heeft in 2018 onderzoek gedaan naar een fondsoptlossing (LDI) als alternatief voor een discretionaire swapportefeuille om het renterisico mede af te dekken. Daarbij is geconcludeerd dat dit een kostenefficiënte invulling is van het rente afdekkingsbeleid. Bovendien vraagt het minder tijd en aandacht: binnen de LDI fondsen regelt de vermogensbeheerder het beleid, juridische documentatie, tegenpartijrisico, central clearing, margin management en veranderingen in wetgeving. De rapportages aan SPD blijven nagenoeg hetzelfde inzicht bieden in de renteafdekking als bij huidige discretionaire invulling. De implementatie zal in het tweede kwartaal 2019 plaatsvinden, waarbij een voorbehoud wordt gemaakt met oog op de eventuele risico's van een harde ("no deal") brexit.

Brexit

Oorspronkelijk werd verwacht dat eind maart 2019 het Verenigd Koninkrijk de Europese Unie (EU) zou verlaten. Gezien de onzekerheden over de wijze waarop dit plaats zou gaan vinden, heeft SPD in 2018 onderzocht wat de impact voor SPD zou kunnen zijn in het ergste geval, namelijk in geval van een harde ("no-deal") brexit. De verwachting is dat een harde brexit gepaard zal gaan met grote volatiliteit op de financiële markten en dat, met name, de Britse Pond en Britse aandelenmarkt hierdoor geraakt zullen worden. Op basis van het valutabeleid van SPD wordt het risico op de Britse pond grotendeels afgedekt. Daarnaast is de directe blootstelling aan Britse beleggingen in de beleggingsportefeuille beperkt. Ook is in 2018 een start gemaakt om, daar waar nodig, contracten met Britse vermogensbeheerders en tegenpartijen voor derivatentransacties aan te passen. Inmiddels zijn deze aanpassingen verwerkt, zodat SPD, ook na een harde brexit, transacties kan blijven uitvoeren met deze contractpartijen.

Portefeuillewaarde

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in onderstaande tabel:

Bedragen x € 1 mln	2018		2017	
	Bedrag	%	Bedrag	%
Vastgoed	220	15%	130	9%
Aandelen	341	24%	432	29%
Vastrentende waarden	830	57%	872	60%
Overige beleggingen	65	4%	46	3%
Derivaten	-7	-0%	-16	-1%
Totaal	1.449	100%	1.464	100%

Aansluiting met de jaarrekening

In bovenstaande opstelling zijn de derivaten gesaldeerd weergegeven; in de jaarrekening zijn de negatieve derivaten verantwoord onder overige schulden conform RJ 610 van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving.

Rendementen

Onderstaande tabel geeft de performance weer uitgesplitst naar de verschillende categorieën waarin door SPD wordt belegd.

	2018		2017	
	Portefeuille	Benchmark	Portefeuille	Benchmark
Vastgoed	13,8%	13,9%	0,1%	-0,5%
Aandelen	-6,1%	-6,2%	10,1%	10,2%
Vastrentende waarden	-0,2%	0,0%	2,0%	1,3%
Alternatieve beleggingen	6,0%	2,9%	13,4%	4,9%
Totaal	-0,3%	-0,2%	4,4%	3,9%
Totaal inclusief hedgeportefeuilles	-0,0%		4,5%	

Afdekking renterisico

Het renterisico is één van de grootste en belangrijkste risico's op de balans van een pensioenfonds. SPD beheerst dit risico door te beleggen in vastrentende waarden (staatsobligaties euro, bedrijfsobligaties euro en hypotheek) en renteswaps. SPD maakt gebruik van een strategie waarbij 60% van renterisico van de rentegevoeligheid van de dekkingsgraad op basis van de door DNB gepubliceerde rekenrente wordt afgedekt. Het beleid en afdekkingspercentage zijn in 2018 niet aangepast.

In 2018 daalde de 30-jaars swaprente van 1,50% naar 1,38%. Ook op andere looptijden is de swaprente met ongeveer 0,12% gedaald. SPD dekt het renterisico niet volledig af. Hierdoor had de rentedaling een negatieve impact op de dekkingsgraad aangezien de waarde van de technische voorziening sterker in waarde toenam dan de waarde van de beleggingen.

Afdekking valutarisico

SPD belegt in verschillende beleggingen die in buitenlandse valuta genoteerd zijn. Hierdoor loopt SPD valutarisico. Valutarisico is het risico dat de buitenlandse valuta's dalen en de beleggingen omgerekend in euro in waarde dalen. De belangrijke buitenlandse valuta waarin belegd wordt, zijn de Amerikaanse dollar, Japanse yen en Britse pond. Het valutarisico van deze valuta binnen de portefeuille aandelen wereld wordt voor 75% afgedekt naar de euro. Voor de beleggingscategorieën vastgoed internationaal, global high yield, obligaties in opkomende markten (in harde valuta) en infrastructuur wordt het valutarisico volledig afgedekt. Andere valuta worden niet afgedekt. Afdekking van valuta geschiedt op basis van de benchmarkgewichten, dit kan afwijken van de werkelijke valutagewichten in de afgedekte portefeuilles.

Per saldo droeg de valuta afdekking negatief bij aan het resultaat van de portefeuille over 2018. De Amerikaanse dollar en Japanse yen stegen met respectievelijk ongeveer 5% en 7% ten opzichte van de euro. Het Britse pond daalde daarentegen met ongeveer 1%. De stijging van de Amerikaanse dollar was bepalend voor het resultaat van de valuta afdekking, omdat dit de grootste valutapositie is.

Vastrentende waarden

Euro staatsobligaties

De totaalrendementen op de meeste euro-staatsobligaties waren positief, maar wel laag. Uitzondering waren de Italiaanse staatsobligaties, waar de rente fors op liep. SPD belegt alleen in staatsobligaties van de Europese kernlanden, deze profiteerden van de politieke onrust in de eurozone. De Duitse kapitaalmarktrente bleef laag en daalde ten opzichte van het begin van het jaar. Ondanks de lage rente bedroeg het totaalrendement op Duitse staatsobligaties meer dan 2%. De portefeuille behaalde met een rendement van 1,9% versus een benchmarkrendement van 1,7% een outperformance van 0,2%.

Bedrijfsobligaties

Investment grade bedrijfsobligaties genoteerd in euro noteerden een min, de risico-opslagen stegen gedurende het jaar. Onder andere de onrust in Italië en de afzwakkende economische groei(verwachtingen) in het vierde kwartaal zorgden hiervoor. Daarnaast stopt de ECB met ingang van 2019 met het opkoopprogramma. De veiligere subcategorieën van de non-sovereign benchmark, sub sovereign en collateralised, noteerden marginale plussen. In de portefeuille werd het afgelopen jaar qua risico over het algemeen een neutrale of licht overwogen positie aangehouden, hiermee werd geen waarde toegevoegd. Echter door titelselectie werd wel veel waarde toegevoegd, met name binnen de sectoren banken, verzekeraars en energiebedrijven. De portefeuille behaalde met een rendement van 0,0% versus een benchmarkrendement van -0,4% een outperformance van 0,4%.

Hypotheek

Er is in deze tijd van lage (risicovrije)rente op obligaties een zoektocht naar alternatieve 'veilige havens'. Het beleggen in Nederlandse hypotheek is hierop een antwoord. Dit wordt onderbouwd door het gunstige macro-economische klimaat, de dalende werkloosheid, de geprognosticeerde stijging van woningprijzen, alsmede de lage defaults op woninghypotheek en de aantrekkelijke marge en de relatief lage kapitaalrisico voor pensioenfondsen. Net als in 2017 was in 2018 de hypotheekomzet hoog. Dit is vooral te verklaren door de hoogte van de gemiddelde hypotheeksom. In 2018 steeg bij woningverkoop de vierkante meterprijs gemiddeld met 8,6%. Het aantal transacties daalde in 2018 doordat er minder woningen te koop werden aangeboden. Ook stonden in het vierde kwartaal van 2018 huizen langer te koop dan de afgelopen jaren. Dit lijkt een signaal te zijn dat de huizenmarkt aan het afkoelen is. De risico-opslagen zijn over heel 2018 gemiddeld met 6 basispunten toegenomen. Dit komt doordat de risico-opslagen voor de kortere looptijden zijn toegenomen. Voor de langere looptijden zijn de opslagen iets afgenomen. Hypotheekrentes waren gemiddeld aan het begin en het eind van 2018 vrijwel gelijk.

SPD belegt in hypotheeklen door middel van het participeren in een tweetal hypotheekfondsen, namelijk het Aegon Dutch Mortgage fonds en het PVF Hypotheeklen fonds. Daarnaast is eind 2018 gestart met een eigen mandaat bij Dynamic Credit. De hypotheekfondsen behaalden in 2018 een rendement van, respectievelijk 1,9% en 1,2%. Het verschil in rendement tussen beide fondsen wordt, onder andere, veroorzaakt door het verschil in de gemiddelde looptijd van de hypotheeklen in deze fondsen.

High yield obligaties

Wereldwijde bedrijfsobligaties met een lage kredietwaardigheid (high yield) behaalden een rendement van -3,5% in 2018. Risico-opslagen stegen in het afgelopen jaar met ruim 200 basispunten. Europese high yield obligaties lieten een slechter rendement zien dan de Amerikaanse. Het stoppen van het opkopen van obligaties door de ECB en de afzwakkende economische groei zorgden over de hele linie voor uitlopende risico-opslagen. In de Verenigde Staten was de slechte performance vooral te wijten aan energieproducenten die door de dalende olieprijs hun risico-opslagen hard zagen oplopen en een negatief rendement van ruim 6% noteerden. Het rendement op de portefeuille bedroeg -3,9% over 2018, 0,8% beter dan de benchmark die een rendement behaalde van -4,7%.

Schulden opkomende markten

Schuldpapier uit opkomende landen in harde valuta (EMD HC) had een slecht jaar. Het totaalrendement van deze categorie was -7% (in €). De stijgende Amerikaanse rente had een belangrijke negatieve bijdrage aan het rendement. Daarnaast zagen opkomende landen door de hogere Amerikaanse rente hun financieringslasten in dollars toenemen. De risico-opslag steeg hierdoor met ruim 1%. Het rendement in euro is een stuk lager dan het rendement in Amerikaanse dollars doordat de euro onder druk stond ten opzichte van de Amerikaanse dollar.

Schuldpapier uit opkomende landen in lokale valuta (EMD LC) stond halverwege het jaar sterk onder druk door de economische en financiële problemen in Turkije en Argentinië. Vooral de Turkse lira stond onder druk. De laatste maanden is herstel zichtbaar, waardoor een gedeelte van het opgelopen verlies is goedge maakt. Uiteindelijk verloren de valuta's circa 5% van hun waarde ten opzichte van de euro.

In totaal behaalde de portefeuille obligaties opkomende markten (HC en LC) een rendement van -4,0% over 2018, hetgeen een underperformance betekende van 1,6% ten opzichte van het benchmarkrendement. De underperformance werd veroorzaakt door de posities van de managers EMD LC.

Per saldo heeft de vastrentende waarden portefeuille over 2018 een rendement behaald van -0,2%, hiermee bleef de portefeuille achter bij de benchmark die een rendement behaalde van 0,0%.

Aandelen

Over het gehele kalenderjaar gemeten, noteerde de aandelenmarkten voor ontwikkelde landen ruim 4% (in €) lager, terwijl de aandelenmarkten voor opkomende landen ruim 10% (in €) lager sloten. Wereldwijde aandelenmarkten begonnen het kalenderjaar 2018 voortvarend. Het positieve momentum werd in belangrijke mate veroorzaakt door de fiscale stimulus van de Amerikaanse president Trump. Toch pakten donkere wolken zich samen boven de markt en in de tweede helft van het jaar sloeg het sentiment om. Dit was vooral in het vierde kwartaal. In 2018 werd duidelijk dat de mondiale economische groei afnam. De groeivertraging deed zich vooral voor in Europa en China. Daarnaast maakten beleggers zich zorgen om de uitslag van de Italiaanse verkiezingen, de verder oplopende Italiaanse begrotingstekorten en de problemen in de Italiaanse bankensector. Het ingezette verkrappende monetaire beleid van de VS en de stijging van de Amerikaanse munt liet beleggers in opkomende markten niet koud, laat staan het escalerend handelsconflict tussen de VS en China.

Per saldo heeft de aandelenportefeuille in 2018 een rendement behaald van -6,1%. De benchmark haalde een rendement van -6,2%.

Alternatieve beleggingen

Omdat aan deze categorie geen gewicht is toegekend in de strategische portefeuille worden geen nieuwe commitments hiervoor afgegeven, de categorie bevindt zich in een afbouwfase. Naar verwachting zal het private equity fonds waarin SPD belegt komende jaren volledig uitkeren. Het rendement hiervan bedroeg over 2018 0,3%.

Infrastructuur

Ook deze categorie wordt afgebouwd. Naar verwachting zal het infrastructuur fonds waarin SPD belegt de komende jaren volledig uitkeren. Het infrastructuurfonds heeft in 2018 een rendement van 10,8% behaald.

Fagoed

Dit fonds fungeert als schakel tussen de agrarische ondernemer en de belegger op de kapitaalmarkt. Om voor agrarische ondernemers kapitaal beschikbaar te stellen voor herfinanciering, bedrijfsuitbreiding, -overname, -opvolging of -verplaatsing en de koop van gepachte grond. Ook aan deze categorie wordt geen gewicht toegekend in de strategische portefeuille van SPD. Gedurende 2018 zijn de toekomstperspectieven van dit fonds nader worden onderzocht, dit onderzoek duurt nog voort. Het rendement over 2018 bedroeg 3,0%.

Per saldo heeft de portefeuille alternatieve beleggingen in 2018 een rendement behaald van 5,9%. De benchmark haalde een rendement van 2,9%. De behaalde outperformance werd met name behaald dankzij de bijdrage van infrastructuur.

Vastgoed

De portefeuille is verdeeld in Nederlands vastgoed, ca. 25% (inclusief gecommiteerde beleggingen) en internationaal vastgoed, ca. 75%. Per jaareinde heeft SPD drie holdings in de portefeuille en is aan een vierde holding gecommiteerd.

De Nederlandse vastgoedmarkt presteerde in 2018 opnieuw sterk. Dit kwam vooral door waardestijgingen van woningen en kantoren. De Nederlandse allocatie (ca. € 31 miljoen) is gericht op het defensieve deel van de portefeuille en wordt met name belegd in woningen (twee holdings in de portefeuille). Daarnaast heeft SPD eind 2018 commitments afgegeven voor beleggingen in een fonds dat zich toelegt op zorgvastgoed, hetgeen een verder risico mitigerend effect zal hebben op de portefeuille. De typische lange huurcontracten op zorgvastgoed genereren een stabiel rendement. De Nederlandse portefeuille rendeerd over 2018 nog onder de benchmark. Dit is voornamelijk gedreven doordat de IC Dutch Urban Living Venture zich momenteel nog in de opbouwfase bevindt. In het laatste kwartaal van 2018 werden de eerste ontwikkelingsresultaten erkent in de boeken, waardoor de Nederlandse SPD portefeuille de benchmark voor het kwartaal met 120 bps versloeg.

Wereldwijd blijven de beleggingsvolumes sterk en gebruikersmarkten positief met huurstijgingen in alle regio's, waarbij de APAC-regio de sterkste stijging liet zien. Voor het internationaal vastgoed belegt SPD in het CBRE Global Alpha Fund, een internationaal gespreid vastgoedfonds (ca. € 175 miljoen). Het Global Alpha fonds belegt wereldwijd in kantoren, winkels, woningen en industrieel vastgoed. Per jaareinde had het fonds 51 investeringen in de portefeuille met meer dan 2.500 onderliggende vastgoedobjecten verspreid over 25 landen en vier continenten, en weet daarmee een zeer sterke diversificatie op portefeuilleniveau te behalen. De performance van het fonds over 2018 was in lijn met de benchmark. De belangrijkste bijdrage aan het rendement werd geleverd door de logistieke investeringen wereldwijd. Daarnaast lieten kantoren in Australië in 2018 een zeer sterk jaar zien.

De totale vastgoedportefeuille behaalde een rendement van 13,8% (in €), 0,1% lager aan het benchmarkrendement.

Verantwoord Beleggingsbeleid

Met betrekking tot verantwoord beleggen zijn door SPD uitgangspunten opgesteld (MVB investment beliefs) op basis waarvan beleggingen van SPD worden geëvalueerd. Deze MVB investment beliefs zijn:

- a SPD heeft de overtuiging dat het toepassen van MVB-integratie (meenemen van duurzaamheidsinformatie) binnen de beleggingsportefeuille een neutraal tot positief effect heeft op het risico-rendementsprofiel van de portefeuille.
- b Bij toepassing/uitbreiding van gevoerd MVB-beleid neemt SPD het kostenaspect ervan te allen tijde in overweging. Hierbij wordt expliciet in ogenschouw genomen of de reikwijdte van de MVB-beslissing de omvang van de te maken kosten rechtvaardigt.
- c MVB-overwegingen vormen een belangrijk, maar niet in alle omstandigheden leidend principe voor SPD bij de zoektocht naar (in eerste instantie nieuwe) beleggingsmogelijkheden en oplossingen.
- d Gegeven haar omvang en beperkte middelen, kent SPD een beperkt MVB-ambitieniveau en zal daarom met name een volgende rol spelen bijvoorbeeld bij nieuwe marktontwikkelingen en de inzet van nieuwe instrumenten op het vlak van MVB.
- e SPD wenst haar MVB-beleid op die delen van de portefeuille toe te passen, waar toepassing relatief eenvoudig is.

SPD verlangt van hun vermogensbeheerders dat zij ESG factoren in overweging nemen bij hun beleggingsbeslissingen en dat zij de Principles for Responsible Investment hebben getekend. SPD vindt het belangrijk invulling te geven aan verantwoord beleggen. Op de discretionaire mandaten van SPD wordt geen eigen maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid toegepast. De portefeuille van SPD wordt voor een deel belegd in beleggingsinstellingen in beheer bij Achmea IM en BlackRock. Binnen deze beleggingsinstellingen wordt een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid gevoerd. Dit beleid bestaat uit een uitsluitingsbeleid.

Achmea IM past op het wereldwijd high yield fonds een uitsluitingsbeleid toe. Uitsluitingen worden vormgegeven vanuit het maatschappelijk verantwoord beleggen beleid van Achmea IM. De uitsluitingen hebben betrekking op producenten van controversiële wapens en op ondernemingen die de uitgangspunten van de VN Global Compact structureel schenden. De lijst van uitgesloten ondernemingen op basis van controversiële wapens wordt elk halfjaar opnieuw vastgesteld aan de hand van het gekozen uitsluitingsbeleid en onderzoeksresultaten van een onafhankelijk onderzoeksbureau, de lijst van ondernemingen die de uitgangspunten van de VN Global Compact structureel schenden wordt eenmaal per jaar herzien en bepaald door Achmea IM. Sinds 1 juli 2018 wordt ook tabak uitgesloten door Achmea IM beleggingsfondsen.

BlackRock past eveneens een uitsluitingsbeleid toe op aandelen wereldwijd (DC). Uitsluitingen worden vormgegeven vanuit een maatschappelijk verantwoord beleggen beleid van BlackRock en betreffen bedrijven die betrokken zijn bij productie en distributie van controversiële wapens (chemische- en biologische wapens, clustermunition en anti-persoonsmijnen) en als schender worden aangemerkt van de VN Global Compact principes (mensenrechten, corruptie en milieu). Eind 2018 heeft SPD gekozen voor een nieuw fonds bij BlackRock waarbij het ESG beleid wordt uitgebreid met de uitsluiting van tabaksproducenten.

Eind 2018 heeft SPD ook het Internationaal Maatschappelijk Beleggen Convenant ondertekend. In 2019 zal SPD onderzoeken hoe hieraan invulling zal worden gegeven.

Vooruitblik 2019

Monetair beleid: onzekerheid over richting

Door de financiële crisis zijn de centrale banken van de grootste economieën op grote schaal begonnen met onconventioneel beleid om de economie te ondersteunen. Aan het begin van 2018 leek de economie er klaar voor om het beleid langzaam te kunnen normaliseren. De economische groei en de vertrouwenscijfers waren hoog. In de loop van 2018 is dit beeld echter veranderd. De economische groei lijkt nu vrijwel overal over zijn top heen. Daarnaast zijn de vertrouwenscijfers vooral in Europa en China gedaald. Hierdoor is het onzeker in hoeverre de Fed en de ECB verder kunnen gaan met normalisatie van het beleid zonder de economie te schaden. Fed-voorzitter Powell heeft eind december al gezegd scherp naar economische data te kijken bij een eventuele beslissing om de rente verder te verhogen. In Europa heeft Draghi aangekondigd dat de rente in ieder geval niet voor het einde van 2019 zal worden verhoogd.

De afzwakkende vertrouwenscijfers, voor zowel consumenten als producenten, in Europa en China duiden op een lagere groei van de economie. Dit maakt deze economieën extra kwetsbaar voor verdere escalatie van het handelsconflict tussen Amerika en China. In Europa hangen daarnaast de Italiaanse en Franse begrotingsperikelen en de brexit als risico's boven de markt.

Financiële markten en risico's

De verwachte middellange termijn-rendementen voor de meeste beleggingscategorieën zijn laag. De laag-risicobeleggingen leveren naar verwachting een zeer laag of zelfs negatief rendement op. Door de daling van de meeste risicovolle categorieën in 2018 zijn deze nu aantrekkelijker gewaardeerd, waardoor het verwachte rendement iets is toegenomen. Bij wereldwijd high yield zijn de risico-opslagen in het afgelopen jaar gestegen en liggen deze nu meer in lijn met het lange termijn-gemiddelde. Beleggingen uit de opkomende landen in lokale valuta hebben nog steeds de voorkeur, zowel bij aandelen als bij obligaties (EMD LC). Tegenvallende macro-ontwikkelingen, een escalatie van het handelsconflict of een sneller dan verwachte normalisatie van het monetaire beleid vormen echter belangrijke risico's.

FINANCIËLE PARAGRAAF

Bij de beoordeling van de financiële positie door de certificerend actuaire is de mate van waarschijnlijkheid dat het pensioenfonds kan voldoen aan de verplichtingen aangegaan tot balansdatum bepalend. Daarbij wordt in aanmerking genomen het streven inzake voorwaardelijke toeslagen, zoals aan de actieven en niet-actieven gecommuniceerd en de in wet- en regelgeving opgenomen criteria.

De actuaire heeft verklaard dat de vermogenspositie van het pensioenfonds naar haar mening onvoldoende is, vanwege het reservetekort.

Dekkingsgraad

	31-12-2018	31-12-2017	31-12 2016	31-12 2015	31-12 2014
	%	%	%	%	%
Actuele dekkingsgraad	102,5	106,6	101,0	100,3	106,8
Beleidsdekkingsgraad	105,8	105,0	96,7	102,2	107,5
Reële dekkingsgraad	86,3	85,2	79,1	83,0	-
Vereiste dekkingsgraad	118,3	117,6	118,7	118,6	113,4
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,2	104,1	104,1	104,1	104,1

- Tot en met 2014 was de actuele dekkingsgraad bepalend voor de financiële positie van het pensioenfonds. Vanaf 2015 wordt de financiële positie bepaald op basis van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden.
- Vanaf 2015 moet daarnaast ook de reële dekkingsgraad per jaareinde worden gerapporteerd aan De Nederlandsche Bank. In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat het pensioenfonds volledig kan indexeren met de prijsinflatie conform een toekomstbestendig indexatiebeleid.

Actuariële analyse van het resultaat

De samenstelling van het resultaat blijkt uit het volgende overzicht (x € 1.000):

	2018	2017
Rendement en wijziging rentetermijnstructuur	-62.934	82.131
Premies	-5.657	-6.171
Waardeoverdrachten	94	-1
Kosten	27	-
Uitkeringen	4	-30
Kanssystemen	-512	444
Incidentele mutaties	13.715	-
Andere oorzaken	-	4
Resultaat	<u>-55.263</u>	<u>76.377</u>

Rendement en wijziging rentetermijnstructuur

Het beleggingsresultaat is het saldo van de beleggingsopbrengsten en de benodigde intresttoevoeging aan de technische voorzieningen (-2.384) en het saldo uit hoofde van wijziging RTS (60.550). Dit leidt tot een negatief jaarresultaat van 62.934.

Premies

Het resultaat op premies is het verschil tussen de feitelijke premies en het voor de tijdsevenredige opbouw van de pensioenaanspraken benodigde bedrag.

Aangezien de feitelijke premie lager is dan de zuiver kostendekkende premie (waarin tevens een solvabiliteitsbuffer begrepen is) is het resultaat negatief.

Waardeoverdrachten

Het resultaat op inkomende waardeoverdrachten (58) bedraagt positief 2 ; het resultaat op uitgaande waardeoverdrachten (1.682) bedraagt positief 92 . Per saldo een positief resultaat op waardeoverdrachten van 94.

Kosten

De werkelijke uitvoeringskosten bedroegen 2.219 in het boekjaar. Voor uitvoeringskosten kwam 1.173 beschikbaar uit de benodigde premie en 1.073 uit de technische voorziening. Per saldo een resultaat van 27.

Uitkeringen

Het resultaat op uitkeringen, een winst van 4, bestaat uit het verschil in gedane uitkeringen (30.664) en de vrijval uit de voorziening ten behoeve van de uitkeringen (30.668).

Kanssystemen

Het resultaat op kanssystemen is -512. Dit is een combinatie van resultaat op sterfte (-992), het resultaat op arbeidsongeschiktheid (12), het resultaat op mutaties (245) en het resultaat op herverzekering (223).

Incidentele mutaties

In 2018 is een aantal grondslagen gewijzigd (-13.715). Dit betreft de overgang naar de Prognosetafel AG2018 en de fondsspecifieke ervaringssterfte.

RISICOPARAGRAAF

In 2015 heeft het bestuur besloten integraal risico management (IRM) beter te verankeren in de organisatie, processen en de planning van het fonds. Door middel van vastlegging in het IRM-beleidsdocument en opzet van een Risicoadviescommissie laat het bestuur het risicomanagement integraal onderdeel uit maken van alle processen en besluiten binnen het pensioenfonds.

Het IRM-beleidsdocument beschrijft de invulling van de governancestructuur, de doelstellingen en overall risicobereidheid van SPD. Ook is er een risk assessment, control assessment, een implicatieprocedure en een incidentenprocedure. Daarnaast bevat het document een risicoregister: dit is een lijst van de geïdentificeerde risico's inclusief beheersmaatregelen.

Jaarlijks worden de risicocategorieën en de beheersmaatregelen door de verschillende bestuurscommissies geëvalueerd. De input van de verschillende bestuurscommissies wordt verzameld en getoetst door de Risicoadviescommissie en samen met de risicoanalyse verwerkt in het IRM-beleidsdocument. Vervolgens stelt het bestuur de inhoud van het risicoregister vast. Op 11 december 2018 heeft het bestuur het IRM-beleidsdocument geactualiseerd.

Sinds 2016 hebben het bestuur en de Risicoadviescommissie tijdens een aantal bijeenkomsten jaarlijks gekeken naar de rollen, taken en verantwoordelijkheden van het bestuur, de diverse commissies, adviseurs en dienstverleners. De uitkomst wordt jaarlijks vastgelegd volgens de RACI-methodiek (Responsible, Accountable, Consulted en Informed). Het bestuur heeft op 11 december 2018 de geactualiseerde RACI-tabel die onderdeel is van het beleidsdocument vastgesteld.

Het bestuur van SPD heeft in 2018 het IT-risico getracht te mitigeren door een workshop van 1 dag te houden onder begeleiding van een externe deskundige met als doel het risico goed te begrijpen en input te krijgen voor het opstellen van een eigen IT-beleid. In aanvulling daarop is in een aparte sessie met het voltallige bestuur aandacht besteed aan de digitale communicatie tussen bestuursondersteuning en bestuursleden onderling.

Verder heeft het bestuur in 2018 ten aanzien van de volgende risico's vastgesteld dat het risico (kans en/of impact) in 2018 hoog was of hoger is geworden:

- Marktrisico aandelen
- Tegenpartijrisico
- Valutarisico
- Renterisico
- Omgevingsrisico
- Communicatierisico
- Juridisch risico
- Inflatierisico

Risicomanagement proces niet-financiële risico's

Strategische niet-financiële doelstellingen

SPD heeft een lage risicobereidheid met betrekking tot de risico's die de tevredenheid van deelnemers kunnen verlagen en meet deze tevredenheid middels een tevredenheidsonderzoek dat periodiek herhaald wordt. SPD accepteert in beperkte mate restrisico's die het draagvlak voor en de reputatie van het pensioenfonds kunnen verminderen.

SPD accepteert in principe alleen risico's waarbij beheersmaatregelen tegen aanvaardbare kosten uitvoerbaar zijn. SPD accepteert in principe alleen risico's die transparant zijn voor het bestuur, in voldoende mate beheerst kunnen worden en die uit te leggen zijn aan belanghebbenden. SPD accepteert minimale risico's met betrekking tot het niet kunnen voldoen aan wet- en regelgeving.

De eerste evaluatie door de verschillende bestuurscommissies kan een aanleiding vormen voor aanpassing van de beheersmaatregelen voor de niet-financiële risico's. Als onderdeel van het standaard proces hebben het bestuur en de bestuurscommissies door het jaar heen continu nieuwe maatregelen genomen ten aanzien van de verschillende risico's.

Omgevingsrisico

Het risico als gevolg van buiten de instelling of groep komende veranderingen op het gebied van politieke besluitvorming, belanghebbenden, reputatie en ondernemingsklimaat met als mogelijk gevolg financiële of reputatieschade. Draagvlakrisico en sectorrisico maken hier ook onderdeel van uit.

Beheersmaatregelen :

- SPD is aangesloten bij de Pensioenfederatie en daarbinnen bij de Kring van Beroepspensioenfondsen, met als doel om (maatschappelijk / politiek) invloed te kunnen uitoefenen.
- SPD en DPD proberen de aanmeldprocedure bij DPD zo eenvoudig mogelijk te maken.
- Twee keer per jaar vindt er reguliere afstemming plaats tussen SPD en DPD.
- Eens per jaar wordt het draagvlak berekend en bekend gemaakt door DPD.
- Eens in de vijf jaar moet DPD een draagvlaktoets uitvoeren.

Communicatierisico

Het risico dat op onvoldoende duidelijke en begrijpelijke wijze en/of niet tijdig gecommuniceerd wordt richting de deelnemers met als mogelijk gevolg reputatieschade voor het fonds.

Beheersmaatregelen:

- De communicatiecommissie van SPD bereidt jaarlijks, samen met een delegatie van deelnemersvereniging DPD, het communicatiejaarplan voor. Het SPD bestuur stelt het document vast.
- De communicatiecommissie monitort de voortgang van het communicatiejaarplan eens per 3-4 maanden.

Inflatierisico

Het risico dat het fonds onvoldoende in staat is om (toenemende) verplichtingen als gevolg van (verwachte aanpassing aan) inflatie te financieren waardoor het fonds niet volledig kan indexeren. Hiertoe behoort ook het risico dat andere pensioenfondsen wel indexatie verlenen en SPD dit niet doet.

Beheersmaatregelen:

- De indexatie ambitie wordt in de ALM getoetst.
- De kans op indexatie wordt inzichtelijk gemaakt in de risicorapportage.
- Het pensioenfonds heeft beleggingscategorieën in de portefeuille die positief reageren in een hoog inflatiescenario.
- Het inflatierisico wordt niet actief afgedekt.
- SPD communiceert over de inflatie, de indexatieambitie en de indexatieverwachtingen in het Pensioen123 en via het Uniform Pensioenoverzicht.

Juridisch risico

Het risico dat het fonds verwachte prestaties van derden niet kan afdwingen of zelf onvoldoende in staat is om te voldoen aan wet- en regelgeving met als mogelijk gevolg financieel nadeel of reputatieschade.

Beheersmaatregelen:

- APS en Achmea IM stellen overzichten op waarop alle verwachte wijzigingen in wet- en regelgeving staan opgenomen. Deze overzichten worden besproken in een relevante commissievergadering of in de bestuursvergadering.
- De compliance officer van SPD kijkt jaarlijks in hoeverre SPD voldoet aan wet- en regelgeving.
- Ook ontvangt SPD periodiek feedback van DNB of SPD nog voldoet aan alle wet- en regelgeving.
- Het bestuur bespreekt jaarlijks de rapportage van de compliance officer en het accountantsverslag.
- De opvolging van de aanbevelingen van de interne en externe controleurs wordt in elke bestuursvergadering gemonitord.
- De naleving van de Sanctiewetgeving wordt periodiek beoordeeld door de compliance officer. Middels de rapportage niet-financiële risico's ontvangt SPD informatie over de integriteitsrisico's bij Achmea IM en APS. Als hier doelstellingen niet worden behaald dan gaat SPD de discussie aan met Achmea IM/APS.

Risicomanagement proces financiële risico's

Het risicomanagement proces is erop gericht het algehele balansrisico van het pensioenfonds te beheersen. Hierbij wordt het actuele risicoprofiel van de portefeuille vergeleken met het lange termijn risicoprofiel, zoals vastgesteld in ALM-studie en portefeuilleconstructie. Dit kan afwijken als gevolg van marktontwikkelingen en/of ontwikkelingen in de (samenstelling van de) portefeuille.

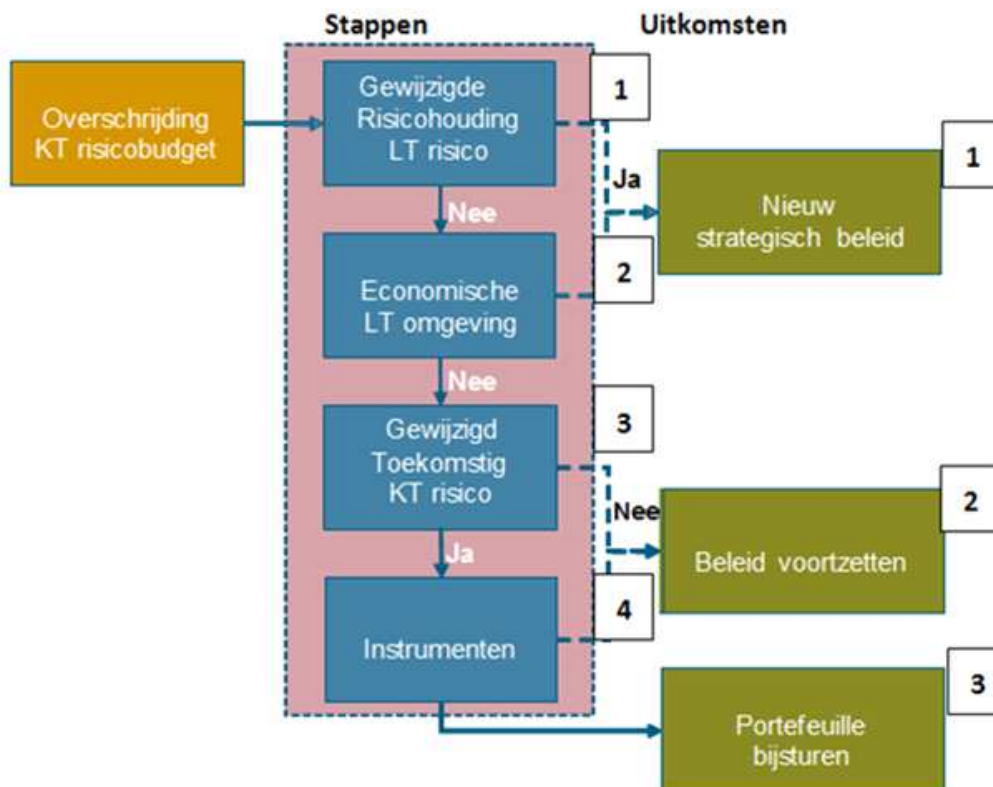
Zie voor meer informatie ten aanzien van de gevoeligheidsanalyses en de effecten van risico's die zich in het jaar hebben voorgedaan, het hoofdstuk 'Beleggingen'.

Risicomaatstaf en bandbreedte balansrisico

Het pensioenfonds heeft gekozen voor de tracking error (TE) ten opzichte van de verplichtingen als centrale risicomaatstaf. Dit is een maatstaf voor de volatiliteit van de beleggingsportefeuille ten opzichte van de verplichtingen, oftewel de beweeglijkheid van de dekkingsgraad. Door het vaststellen van een bandbreedte rondom het strategisch vastgestelde risicoprofiel wordt het risicoprofiel op korte termijn beheerst. De bandbreedte is vastgesteld aan de hand van de beschikbare actieve beleidsruimte zoals in het beleggingsbeleid gedefinieerd. Zo is de bovengrens gebaseerd op het risicoprofiel van de portefeuille in het geval de actieve beleidsruimte maximaal is benut. De actieve beleidsruimte is gedefinieerd als bandbreedtes rondom de beleggingscategorieën en door de ruimte die de actieve managers hebben om af te wijken van hun benchmark.

Op maandbasis wordt gemeten of de portefeuille zich binnen de bandbreedtes bevindt. Een overschrijding van de bandbreedte betekent dat het feitelijke risicoprofiel van de portefeuille niet meer in lijn is met het strategische beoogde risicobudget. In een aantal stappen wordt beredeneerd of het huidige beleid moet worden aangepast.

De navolgende grafiek geeft dit risicomanagementproces schematisch weer.



Bij een overschrijding van het korte termijn risicobudget, doorloopt SPD verschillende stappen om te bepalen welke acties nodig zijn om het lange termijn beoogde risicoprofiel te beheersen.

1. Toetsing lange termijn risicohouding

Allereerst stelt SPD vast of de lange termijn risicohouding van het pensioenfonds is veranderd. Als hiervan sprake is, voert het pensioenfonds een nieuwe ALM-studie uit. Deze studie zal tot nieuw strategisch beleid leiden met als gevolg dat de risicodoelstelling en -bandbreedtes opnieuw bepaald worden.

2. Toetsing economische lange termijn verwachting

Indien de overschrijding is ontstaan omdat de lange termijn financieel-economische verwachtingen zijn veranderd, wordt eveneens een nieuwe ALM-studie uitgevoerd. Deze studie zal tot nieuw strategisch beleid leiden met als gevolg dat de risicotargets en -bandbreedtes opnieuw bepaald worden

3. Korte termijn risicoverwachting

Wanneer de korte termijn risicomaat buiten de risicobandbreedte valt, kan dit komen doordat het korte termijnrisico sterk is toe- of afgenomen. Wanneer de verwachting is dat het risico op korte termijn weer terugkeert binnen de bandbreedte, kan SPD besluiten om de portefeuille niet aan te passen. Bij deze analyse zullen meerdere scenario's kunnen worden beoordeeld.

4. Beschikbaarheid instrumenten

Indien een overschrijding is vastgesteld en een aanpassing noodzakelijk is, wordt geanalyseerd of het korte termijn risico kan worden bijgestuurd en met welke instrumenten - derivaten of fysieke instrumenten - dit bijgestuurd kan worden. Tevens wordt bekeken op welke termijn dit mogelijk is.

Bij overschrijding van de bandbreedte zal SPD aandacht besteden aan het lange termijn risico, de korte termijn vooruitzichten en de mogelijk te nemen acties.

Risicobeheersing financiële risico's

In alle stappen van het beleggingsproces heeft SPD beheersmaatregelen vastgelegd, die SPD in staat stelt de verschillende financiële risico's te monitoren en te beheersen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen harde limieten en waarschuwingssignalen.

Harde limieten (limieten) zijn vastgelegd in de beleggingsrichtlijnen en worden op dagbasis gemonitord. Hierop is het breachbeleid van toepassing. Dit betekent dat overschrijding van een limiet per direct wordt gemeld en dat de Beheerder uiterlijk 10 werkdagen na constatering van de overschrijding een schriftelijk advies opstelt.

Waarschuwingssignalen (signalen) worden maandelijks gemonitord en gerapporteerd in de risicorapportage en dienen als signaalfunctie zonder dat directe bijsturing van de portefeuille vereist is. Door middel van de vaststelling van limieten krijgt SPD een indicatie of bepaalde risico's (in historisch perspectief) hoog of laag zijn. Deze limieten dienen als managementinformatie en als input ter bespreking in de Beleggingsadviescommissie vergadering.

Met de risicobeheersingsmaatregelen zoals beschreven in deze paragraaf wordt gewaarborgd dat het risicoprofiel van het beleggingsbeleid aansluit bij de governance structuur, doelstellingen en overall risk appetite van SPD zoals dat is geformuleerd in het Risk Control Framework.

Belangrijkste financiële risico's

Onderstaand zijn de belangrijkste financiële risico's vermeld, de risicobereidheid ten aanzien van deze risico's, de beheersingsmaatregelen om deze risico's af te dekken of te mitigeren en de impact van het risico. Dit maakt onderdeel uit van het risicomanagementsysteem zoals hierboven beschreven.

Marktrisico / Balansrisico

Waardefluctuaties van beleggingen kunnen elkaar versterken of werken juist diversifiërend. Om die reden wordt het risico van marktwaardebewegingen op totaalniveau getoetst.

- Het marktrisico wordt beheerst in de ALM en portefeuilleconstructiestudie. Gewenste risico's worden meegenomen in de ALM studie. Het betreft risico's waar bewust voor gekozen wordt op basis van risico/rendementsverwachtingen. Met behulp van een ALM en portefeuilleconstructiestudie maakt SPD een inschatting van de omvang van deze risico's en de mogelijke impact hiervan. Gegeven de risicohouding van SPD wordt bepaald welke risico's SPD wil lopen vanwege het verwachte rendement en welke risico's SPD deels of volledig wil afdekken. In het risicomangementproces wordt op basis van het dekkingsgraadirisico (TE vs verplichtingen) beoordeeld of het risico van SPD binnen de bandbreedtes beweegt. (De tracking error ten opzichte van de verplichtingen mag zich bewegen tussen 7,4% en 11,4%). Door middel van een bandbreedte rondom het strategisch vastgestelde risicoprofiel wordt het balansrisico beheerst doordat zodoende wordt gesignaleerd wanneer het risicoprofiel op korte termijn significant afwijkt van het beoogde risicobudget. Bij overschrijding van de analyse bandbreedte ontvangt SPD van haar fiduciair beheerder een advies over het (middel)lange termijn risico, de korte termijn vooruitzichten en de mogelijk te nemen acties.
- Met behulp van een stress indicator wordt het marktrisico gemonitord. SPD heeft een limiet vastgesteld wat als waarschuwingssignaal moet dienen ter indicatie van een hoog marktrisico en krachtige trend in marktbevingen. Het raken van de trigger geeft een signaal dat analyse van de economische situatie en beoordeling van het balans- en beleggingsbeleid gewenst is.
- SPD monitort de gevoeligheid van de dekkingsgraad in stress scenario's door middel van inzicht in de dekkingsgraadimpact bij marktschokken op zakelijke waarden en rente. Als de dekkingsgraad in een stress scenario onder de kritische ondergrens zakt wordt een waarschuwingssignaal gegeven en ontvangt SPD een advies van de fiduciair beheerder over de mogelijk te nemen acties.

In de navolgende tabel (opgesteld ultimo 2018) wordt de gevoeligheid van de dekkingsgraad weergegeven door de impact van specifieke marktbevingen. Enerzijds worden zakelijke waarden (aandelen) geschokt, anderzijds de rente. Dit geeft een goed inzicht van het effect van bepaalde marktbevingen op de dekkingsgraad, waardoor eventuele aanpassingen in het beleid of uitvoering hiervan binnen de gestelde bandbreedtes overwogen kan worden.

		Zakelijke waarden						
		-50 %	-30 %	-10 %	0 %	10 %	30 %	50 %
Rente	+150bp	90	99	108	112	117	126	135
	+100bp	88	96	104	109	113	121	129
	+50bp	86	94	101	105	109	117	124
	0bp	84	91	99	102	106	113	120
	-50bp	83	89	96	99	102	109	115
	-100bp	81	87	93	96	99	105	111
	-150bp	80	85	91	93	96	101	107

N.B.

De start dekkingsgraad in bovenstaande tabel kan afwijken van de dekkingsgraad ultimo 2018. De tabel toont een schok over een periode van één jaar. Dit heeft gevolgen voor de gebruikte Ultimate Forward Rate waardoor de dekkingsgraad bij onveranderde marktomstandigheden toch kan wijzigen.

Renterisico

SPD loopt renterisico doordat de waarde van de verplichtingen van het pensioenfonds anders op renteveranderingen reageert dan de waarde van de beleggingen.

Beheersmaatregelen:

- Het renterisico van de verplichtingen wordt op basis van het risicoprofiel gedeeltelijk (60% van de dekkingsgraad) afgedekt.
- De impact van renteveranderingen op de dekkingsgraad worden in de kwartaal- en risicorapportage inzichtelijk gemaakt.
- Bandbreedten om het afdekkingspercentage zijn door het pensioenfonds vastgesteld, per totaal: +/- 1% en per bucket: +/- 2,5%.
N.B. De rentegevoeligheid wordt gemeten over 9 looptijdsegmenten (2, 5, 10, 15, 20, 25, 30, 40 en 50 jaar).

In de hierboven getoonde tabel wordt de impact weergegeven op de dekkingsgraad van rentebewegingen.

Aandelenrisico

Het risico op een daling van de marktwaarde van aandelen en zakelijke waarden.

Beheersmaatregelen:

- Het aandelenrisico wordt in de ALM vastgesteld door middel van de gewenste allocatie naar aandelen en zakelijke waarden aan de hand van het risicoprofiel.
- Het aandelenrisico wordt in de portefeuilleconstructie omgezet in een belegbare benchmark.
- Het aandelenrisico wordt door middel van de risicorapportage inzichtelijk gemaakt en waar nodig bijgestuurd door middel van aanpassing van de feitelijke allocatie.
- In de risicorapportage wordt de actuele volatiliteit van de beleggingscategorie aandelen in de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds gemeten en afgezet tegen de veronderstelde volatiliteit die als input is gebruikt voor het ALM proces.
- Door middel van een bandbreedte rondom de benchmarkgewichten wordt het aandelenrisico beheerst. Deze bandbreedtes worden tevens vastgelegd in de beleggingsrichtlijnen.
- SPD heeft een gediversifieerde aandelenportefeuille met een spreiding over factoren, regio's en managers.

In de hierboven getoonde tabel wordt de impact weergegeven op de dekkingsgraad van de marktwaarde van aandelen en zakelijke waarden.

Overige financiële risico's

Valutarisico

De waarde van beleggingen kan veranderen door schommelingen in de wisselkoersen ten opzichte van de euro. SPD belegt een gedeelte van zijn portefeuille buiten de eurozone. Hierdoor loopt SPD valutarisico.

Beheersmaatregelen:

- Het valutarisico wordt beheerst in de portefeuilleconstructie studie; op basis van deze analyses wordt (gedeeltelijk/volledig) afgedekt voor een aantal gedefinieerde valuta en beleggingscategorieën (zie ook onder het hoofdstuk Beleggingen).
- Voor het afdekken van valuta exposure wordt gebruik gemaakt van fx-forward en fx-spot contracten. Looptijden tot maximaal 1 jaar zijn toegestaan. Er vindt spreiding over meerdere looptijden plaats om het liquiditeitsrisico te beheersen.

Kredietrisico

Het risico dat een kredietnemer zijn afgesproken betalingen niet nakomt of dat de kredietwaardigheid van een kredietnemer afneemt, waardoor de kredietverstrekker financiële schade oploopt.

Beheersmaatregelen

- In de ALM-studie en portefeuille constructie wordt op basis van risicomaten een allocatie naar vastrentende waarden bepaald en een verdeling binnen deze categorie.
- In de risicorapportage wordt de actuele volatiliteit van de beleggingscategorie vastrentende waarden in de beleggingsportefeuille van SPD gemeten en afgezet tegen de veronderstelde volatiliteit die als input is gebruikt voor het ALM proces.
- Binnen de beleggingsportefeuilles zijn limieten opgenomen op kredietwaardigheidsratings van beleggingen in landen en/of sectoren. De rating wordt bepaald conform het geldende ratingbeleid van de fiduciair beheerder, berekend aan de hand van de beschikbare Moody's, S&P en Fitch ratings. Monitoring vindt plaats op basis van de risicorapportage.
- Kredietrisico wordt in de risicorapportage inzichtelijk gemaakt aan de hand van de ontwikkeling van de creditspread. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen de basisportefeuille en de overige vastrentende waarden (rendementsportefeuille). De bandbreedte bij de basisportefeuille betreft de afwijking ten opzichte van 'risicovrij', wat een indicatie is van de mismatch tussen de vastrentende waarden en de swaprente. Door middel van een bandbreedte rondom de creditspread wordt het kredietrisico beheerst, zodoende wordt gesignaleerd wanneer het kredietrisico in historisch perspectief significant afwijkt van het gemiddelde. De bandbreedte is gebaseerd op de historische spreadontwikkeling waarbij het 20% percentiel aan de boven- en onderkans als verhoogde risico inschatting worden geduid. Zowel een hoge spread (toenemende kans op defaults en illiquiditeit) als een lage spread (laag rendement en mogelijk onderschatting van het werkelijke kredietrisico) zijn onwenselijk. De bovengrens van de bandbreedte van de basisportefeuille bedraagt 60 bps en de ondergrens 0 bps, die van de rendementsportefeuille 570 bps en 290 bps respectievelijk.

Tegenpartijrisico

Bij het aangaan van transacties met externe partijen (o.a. derivatenposities) wordt exposure opgebouwd bij tegenpartijen. Een faillissement van een tegenpartij kan tot verliezen leiden.

Beheersmaatregelen:

- Voor een tegenpartij geldt een minimale kredietwaardigheid. Voor bilaterale en centraal geclearde Over The Counter (OTC) derivatentransacties geldt:

Rating tegenpartij	Bilaterale derivaten	Geclearde derivaten
A- of hoger en staat niet op de watchlist	Exposure ophogen tot de limiet	Exposure ophogen tot de limiet
BBB-, BBB, BBB+ of staat op de watchlist	Geen exposure verhogende transacties	Advisering door fiduciair beheerder
BB+ of lager	Actief afbouwen van exposure	Advisering door fiduciair beheerder

- Derivatentransacties worden over meerdere tegenpartijen verspreid. Binnen het gehanteerde model voor tegenpartijrisico wordt het mogelijke verlies voor SPD bij een faillissement van een tegenpartij als gevolg van marktbevingen gedurende de vervanging hiervan ingeschat. Dit ingeschatte verlies wordt aangeduid als 'Potential Future Exposure' ("PFE"). Om de PFE per tegenpartij te mitigeren worden de derivatentransacties over meerdere tegenpartijen verspreid. Voor het afsluiten van OTC-Derivaten geldt dat de PFE per tegenpartij niet meer mag bedragen dan het percentage van het totaal belegd vermogen van SPD vermeld in onderstaande tabel.

Rating tegenpartij	Limiet bilaterale derivaten	Limiet DCM bilaterale derivaten	Gecombineerde limiet DCM
AAA	4,0%	3,5%	5,0%
AA-, AA of AA+	3,5%	3,0%	4,5%
A+ en lager	3,0%	2,5%	4,0%

- In geval van default van een Direct Clearing Member (DCM), zal getracht worden de derivatenposities en zekerheden die die DCM voor rekening van SPD houdt, aan een andere (back-up) DCM over te dragen. Deze overdracht wordt porting genoemd. Om de mogelijkheid tot portabiliteit te vergroten, worden overeenkomsten met minimaal 3 DCM's afgesloten door SPD.
- Onderpand eisen bilaterale en centraal geclearde OTC-derivaten:
Bilaterale OTC-Derivaten
- Uitsluitend Variation Margin in de vorm van euro staatsobligaties wordt gestort als onderpand. Initial Margin wordt op nul gesteld.
- Uitsluitend als onderpand worden geaccepteerd euro-gedemineerde staatsobligaties met een minimale AA-kredietstatus (gebaseerd op de kredietstatus afgegeven door minimaal één van de volgende instellingen: Moody's, S&P en Fitch) die zijn uitgegeven door een van de eurozone landen.
- Waardering van derivatenposities en onderpand en uitwisseling van onderpand dienen elke werkdag plaats te vinden.
- De Minimum Transfer Amount (MTA; i.e. de minimale uitwisselingswaarde) mag maximaal EUR 250.000 zijn.
Centraal geclearde OTC-Derivaten:
- Voor Variation Margin wordt gebruik gemaakt van cash als onderpand.
- Voor Initial Margin wordt gebruik gemaakt van onderpand dat voldoet aan de restricties die de DCM hier aan stelt.

Liquiditeitsrisico

Het risico dat SPD niet op korte termijn aan zijn betalingsverplichtingen en onderpandverplichtingen uit hoofde van derivatencontracten kan voldoen.

Beheersmaatregelen:

- Het liquiditeitsrisico wordt beheerst door voldoende onderpand beschikbaar te hebben voor OTC derivaten, zodanig dat een extreme negatieve marktschok opgevangen kan worden.
- Het liquiditeitsrisico wordt bewaakt met behulp van twee toetsen. Deze geven inzicht in de mate waarin de portefeuille over voldoende liquiditeit beschikt om bij extreme marktschokken voldoende onderpand te kunnen storten. Indien SPD niet slaagt voor één of beide toetsen volgt advies vanuit de fiduciair beheerder.
- Het bewaken van het liquiditeitsrisico uit hoofde van centraal af te wikkelen renteswaps wordt Margin Management genoemd. Het onderpand voor centraal af te wikkelen renteswaps moet voor het merendeel in kasgeld worden voldaan. Voor het beheersen van het liquiditeitsrisico voert de fiduciair beheerder iedere werkdag een toets uit om vast te stellen of SPD over voldoende kasgeld beschikt voor de komende drie dagen. Indien vastgesteld wordt dat SPD over onvoldoende kasgeld beschikt om de renteschok uit deze toets op te vangen zal de cashpositie ("Cash Buffer") weer aangevuld worden, daarbij wordt een renteschok van 50bp als ondergrens gehanteerd. Indien veel kasgeld ontvangen wordt en de Cash Buffer groter is dan nodig kan een deel van het overtollige kasgeld herbelegd worden, daarbij wordt een bovengrens van 100bp gehanteerd.
- SPD belegt momenteel slechts beperkt in illiquide beleggingen.
- Monitoring van het liquiditeitsrisico vindt plaats op basis van de risicorapportage.

Concentratierisico

Door gebrekkige spreiding kan concentratierisico ontstaan waarbij verliezen optreden doordat een te grote gevoeligheid bestaat naar één regio, sector of marktpartij.

Beheersmaatregelen

- Het concentratierisico wordt beheerst in de ALM en portefeuilleconstructie studie door de portefeuille naar voldoende beleggingscategorieën, risicocategorieën en stijlen te spreiden.
- Concentraties worden weergegeven in de risicorapportage. Ter beheersing van het concentratierisico worden concentratielimiten (20%) voor landen en sectoren gehanteerd, wat als waarschuwingssignaal dient.
- Binnen specifieke beleggingscategorieënportefeuilles worden limieten opgenomen op concentraties van beleggingen in landen en/of sectoren. Deze zijn vastgelegd in de toepasselijke mandaatrichtlijnen van de betreffende portefeuille(s).

Actief risico

Met actief risico wordt bedoeld de mate waarin de daadwerkelijke performance afwijkt van de performance van de strategische benchmark van de portefeuille.

Beheersmaatregelen:

- Actief risico wordt gemitigeerd door restricties in beleggingsrichtlijnen en mandaatrichtlijnen.
- Het actieve risico wordt beheerst door middel van limieten op de tracking error bij actieve mandaten. Hiermee wordt de afwijking ten opzichte van de benchmark van de betreffende manager gelimiteerd. Voor de (sub)totalen van de liquide beleggingscategorieën geldt een maximale ex-ante tracking error met een 1-jaars horizon van 2% voor het totaal aandelen en 2% voor het totaal vastrentende waarden. Voor de totale (liquide) portefeuille geldt een maximum van 2%.

Monitoring van het actief risico op (sub)beleggingscategorie niveau vindt plaats op basis van de risicorapportage.

Actuariële risico's

Het fonds past de Prognosetafel AG2018 toe. Deze tafels zijn toegepast in combinatie met de fondsspecifieke ervaringssterfte op basis van het Willis Towers Watson 2018 ervaringssterftemodel.

Overige relevante actuariële risico's zijn het overlijdens- en het arbeidsongeschiktheidsrisico. Deze risico's zijn verzekerd door middel van een stop-loss herverzekering bij Zwitserleven.

TOEKOMSTPARAGRAAF 2019

Opnieuw hoopt het bestuur van SPD dat in het komende jaar duidelijkheid wordt verkregen over de toekomstige inrichting van ons pensioenstelsel. Voor wat betreft de eigen regeling hebben de besturen van DPD en SPD een werkgroep ingericht die met adviezen zal komen voor eventuele aanpassingen op de huidige regeling, die al in de basis in 1975 is opgesteld. De werkgroep zal nog voor de zomer van 2019 rapporteren naar de besturen. Besluiten die hieruit voortkomen zullen aan de deelnemers (die lid zijn van DPD) ter goedkeuring worden voorgelegd.

Ook in 2019 wordt de communicatie naar de deelnemers geëvalueerd en zo nodig bijgesteld. Wij hopen hierbij op veel feedback.

De wijzigingen in de Wet verplichte beroepspensioenregeling uit hoofde van Europese IORP 2-richtlijn zijn per 13 januari 2019 effectief. Op basis van IORP 2 dienen pensioenfondsen invulling geven aan drie sleutelfuncties (de risico-beheersingsfunctie, de actuariële functie en de interne auditfunctie). Het pensioenfonds heeft een voorstel ingediend bij DNB ten aanzien van de invulling van deze functies. De verdere invulling van de taken van de houders en de eventuele ondersteuning van de sleutelfuncties wordt later, na de reactie van DNB, uitgewerkt.

Het bestuur hoopt in 2019 een geschikte kandidaat te vinden ter aanvulling van het bestuur. Hiervoor is een sollicitatieprocedure opengesteld.

Het bestuur ziet uit naar een nieuw jaar waarin de betrokkenheid van de deelnemers bij het pensioenfond weer verder toe mag nemen en zal hiervoor zijn uiterste best doen.

Houten, 14 mei 2019

Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen
Het bestuur

De heer M.Smit
Voorzitter

De heer I.J.R. de Vries
Secretaris

Mevrouw A.C.M. van Heuven-van Kats

Mevrouw L.A.M. Stark

De heer J.A.M. van Gils

De heer P.C. Knijff

VERANTWOORDINGSORGAAN

Verslag Verantwoordingsorgaan over het jaar 2018

Overeenkomstig onze wettelijke opdracht hebben wij als Verantwoordingsorgaan (VO) van de SPD het beleid van het SPD-bestuur in 2018 namens alle deelnemers beoordeeld. Het SPD-bestuur heeft alle voor ons oordeel benodigde documenten verstrekt inclusief de verslagen van de bestuurs- en commissie vergaderingen. Ook hebben we inzage gehad in de door het Bestuur afgesloten contracten en zo nodig advies gegeven over wijzigingen in reglementen. Deze adviezen betroffen onder meer de wettelijk verplichte wijziging van het reglement Verantwoordingsorgaan, het beloningsbeleid, de op het verzoek van de voorzitter van de Geschillencommissie gewijzigde geschillen regeling en het bindend advies over de benoeming van een nieuw lid van de Visitatie Commissie. Ook kwam het communicatie beleid richting deelnemers van het fonds regelmatig ter sprake.

Onze activiteiten

Als VO zijn wij tweemaal bijeen geweest. Tijdens deze bijeenkomsten hebben we een groot aantal vragen opgesteld, welke door het SPD- Bestuur tijdens het overleg met het Bestuur naar volle tevredenheid beantwoord zijn. Door het Bestuur zijn we in de gelegenheid geweest de thema middagen voor Verantwoordingsorganen georganiseerd door de Pensioenfederatie bij te wonen. De opgedane kennis hebben we vervolgens onderling uit gewisseld. Het nut van deze bijeenkomsten was voor ons als VO leden de ons opgedragen taken op een nog betere manier te kunnen uitvoeren. Het jaarlijkse overleg met de Visitatie Commissie wordt door ons ervaren als buitengewoon nuttig. De Visitatie Commissie bestaat uit buitengewoon kundige mensen op het gebied van pensioenen. Afgelopen jaar is de voorzitter van de Visitatie Commissie op eigen verzoek afgetreden. Naar aanleiding van de bindende voordracht van het VO is als nieuw lid van de Visitatie Commissie mevrouw Horsmeier benoemd. Zij is specialist op het gebied van accountancy en heeft veel actuariële kennis. De komende jaren hoopt SPD van haar kennis gebruik te kunnen maken. Volgens ons is de Visitatie Commissie zeer waardevol voor het fonds. Het door een vreemde bril kijken naar het beleid van het fonds heeft een buitengewone positieve invloed op het werk van de bestuurders.

Missie, visie en strategie

In dit vorig jaar op verzoek van de toezichthouder (De Nederlandsche Bank) samengestelde document zijn in 2018 een aantal wijzigingen aangebracht. Nog steeds zijn wij van mening dat de ambitie van het fonds dient te zijn te zorgen voor een waardevast pensioen - dus met jaarlijkse indexatie - voor de deelnemers. Het achterwege blijven van de indexatie gedurende de laatste jaren wordt vooral veroorzaakt door de huidige lage rentestanden, een probleem waar vele pensioenfondsen mee te kampen hebben, desondanks zijn wij van mening dat het streven naar indexatie een zeer belangrijk onderwerp voor het fonds is. Om tot een beter rendement te komen is er op advies van Achmea Investment Management in 2018 meer belegd in hypotheek, zowel nationaal als internationaal. Ondanks de uiterst lage rentestand klom de beleidsdekkingsgraad van 105% per 31 december 2017 naar 105,8% per 31 december 2018. De hoogte van de beleidsdekkingsgraad bepaalt wanneer er met indexatie gestart kan worden. Maandelijks worden de dekkingsgraden gepubliceerd op de website van het fonds. Bij een beleidsdekkingsgraad lager dan 104,2 komt het fonds in de gevarezone wat betreft kortingen. Bij een dekkingsgraad vanaf 110 mag het fonds een gedeeltelijke indexatie toepassen.

Pensioenleeftijd 68

In 2018 is door de besturen van SPD en DPD uitgebreid van gedachten gewisseld over de verhoging van de pensioen richtleeftijd naar 68 jaar. Het voorstel zou inhouden dat praktiserende dierenartsen tot een leeftijd van 68 jaar premie moeten betalen en daardoor nog pensioen opbouwen. Wel zou de mogelijkheid blijven bestaan eerder met pensioen te gaan. Tijdens de panel discussie georganiseerd door de Communicatie Commissie van het fonds werden door de deelnemers aan de discussie een groot aantal vraagtekens gezet bij een eventuele verhoging van de pensioen richtleeftijd. Als VO zijn we dan ook van mening dat wanneer in de toekomst besloten wordt tot een verhoging van de pensioen richtleeftijd dit op een zeer duidelijke wijze richting deelnemers gecommuniceerd dient te worden, van wege de mogelijk negatieve financiële gevolgen en het eventuele verlies aan draagvlak. Het voorlopig uitstellen van de verhoging lijkt ons een wijs besluit. Wel is het van groot belang dat de deelnemers er op gewezen worden dat de pensioen voorziening van SPD slechts een basis pensioen is. De ontwikkeling van de pensioenleeftijd zullen we met grote aandacht blijven volgen. Mede door het achterblijven van de indexaties is het wenselijk dat deelnemers ook via de derde pijler werken aan hun oudedagsvoorziening. Mogelijk kan hier voor een voorziening gecreëerd worden binnen de regelingen van SPD.

Communicatie

Het ambitieuze communicatieplan 2019 hebben we besproken met de communicatieadviseur van Achmea Pensioenservices. Voor ons blijft een vraag of alle doelen uit het plan behaald kunnen worden. Terdege zal gekeken moeten worden naar de financiële consequenties. Belangrijk blijft het verzamelen van de e-mail adressen van deelnemers en gepensioneerden zo kan op een goedkope manier contact gehouden worden.

Tot slot

Voor SPD is 2018 een uitdagend jaar geweest mede gezien de politieke ontwikkelingen omtrent de pensioenen. Tot heden is er nog steeds geen pensioen akkoord tot stand gekomen. Even als de Visitatie Commissie zijn wij van mening dat de SPD op een zeer adequate manier is bestuurd. Het Bestuur heeft in 2018 het rooster van aftreden aangepast waardoor de continuïteit sterk verbeterd is. Het benoemen van een jong vrouwelijk adspirant bestuurslid schept vertrouwen in de toekomst. Voor ons als VO is de samenwerking met Achmea Pensioenservices wederom als buitengewoon nuttig ervaren.

30 april 2019

Harold van Rossem Michiel Westerhof Douwe van der Meij

Reactie van het bestuur

Het bestuur bedankt het Verantwoordingsorgaan voor de constructieve en prettige samenwerking in de afgelopen periode en voor het uitbrengen van een verslag over 2018. Het bestuur zal aandacht blijven besteden aan de door het VO genoemde onderwerpen, zoals de communicatie over de indexatieambitie van pensioenfondsen en de communicatie over de mogelijke verhoging van de pensioenleeftijd in de pensioenregeling.

Het VO heeft in 2018 wederom vragen gesteld aan het bestuur. Deze vragen worden twee keer per jaar schriftelijk naar het bestuur gestuurd. De bespreking van de antwoorden op deze vragen tijdens de gezamenlijke vergadering heeft, naast het afleggen van verantwoording door het bestuur aan het VO en de deelnemers, een positieve bijdrage aan discussies over de beleidskeuzes die op de toekomst betrekking hebben. Het bestuur hecht grote waarde aan de vragen van het VO.

VERSLAG VAN DE VISITATIECOMMISSIE

Samenvatting visitatierapport

De taak van de Visitatiecommissie (hierna VC) bestaat uit het toezicht houden op het beleid van het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen (hierna het fonds), op de algemene gang van zaken in het fonds en het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. Het bestuur heeft voor de visitatie over 2018 als specifiek onderwerp gevraagd aandacht te besteden aan het communiceren aan deelnemers.

VC heeft de periode januari 2018 tot en met december 2018 onderzocht. De VC volgt bij het uitvoeren van haar rol de toezichtcode van de Vereniging Intern Toezichhouders Pensioensector (hierna VITP). De VC is door het bestuur benoemd, nadat het verantwoordingsorgaan (hierna VO) een bindende voordracht heeft gedaan voor de benoeming van de leden van de VC. De VC legt jaarlijks haar bevindingen vast in een rapport en legt verantwoording af aan het VO en aan het bestuur.

Het functioneren van de governance

Oordeel

De organen en commissies van het pensioenfonds zijn statutair verankerd en naar behoren ingericht. De verschillende commissies, het bestuur en het VO werken gestructureerd binnen een planmatig vergaderschema en activiteitenlijst goed en adequaat samen.

Na de herbenoeming van 4 bestuursleden, het opstellen van een rooster van aftreden en het benoemen van een aspirant-bestuurslid, is de continuïteit van het bestuur voor de eerstkomende jaren gewaarborgd. Voor de langere termijn blijft de noodzaak van het tijdig vinden van geschikte kandidaten, met inachtnaam van het opgestelde diversiteitsbeleid, als (aspirant-)bestuursleden voor de toekomstige opvolging aanwezig. In de huidige situatie acht de VC met het bestuur het paritair bestuursmodel passend, maar acht een (verder) onderzoek naar de zelfstandigheid van het fonds in de toekomst wenselijk.

Aanbevelingen

De VC beveelt aan om:

- het zoeken naar geschikte kandidaten, met inachtneming van het diversiteitsbeleid, als opvolgers van op termijn aftredende bestuursleden voort te zetten;
- een onderzoek naar de zelfstandigheid, c.q. alternatieven voor het fonds in de komende 2 jaren op te starten;
- het IRM-beleid ook IORP II-proof te maken en de interen auditfunctie in de 3e lijn van het 3-lines of defence model te beleggen.

Het functioneren van het bestuur

Oordeel

De bestuursvergaderingen worden vrijwel maandelijks gehouden en worden goed voorbereid en geleid. Alle bestuursleden zijn daarbij aanwezig. Naast de reguliere onderwerpen, wordt ook de actualiteit goed gevolgd. De notulen van het bestuur zijn van goede kwaliteit. De individuele inbreng, besluiten en afwegingen worden daarbij uitgebreider dan voorheen verwoord en meer onderbouwd met argumenten.

Aanbeveling

Geen.

Het beleid van het bestuur

Oordeel

Door het bestuur zijn de missie, visie en strategie in 2018 opnieuw besproken en vastgelegd. Gedurende 2018 hebben met name de commissies PFG en de Risico Advies Commissie veel werk verricht om alle beleidsdocumenten te actualiseren en aan te passen. De VC is van mening dat het beleid goed is vastgelegd en gedocumenteerd. Het privacy beleid moet nog worden afgerond.

Het bestuur heeft een standaard format opgesteld voor een evaluatie van de uitbestedingsrelaties, waarmee inmiddels diverse uitvoerders zijn beoordeeld. De VC vindt dit een goede ontwikkeling, maar pleit wel voor een "levend" document met goede vastlegging van de evaluatie.

Het bestuur spant zich in om alle onder de verplichtstelling vallende dierenartsen zich te laten aanmelden als deelnemer. Mede daardoor is het risico op pensioenverplichtingen waarvoor geen premie is ontvangen, beperkt.

Aanbeveling

De VC beveelt het bestuur aan om:

- het privacy beleid in 2019 af te ronden en vast te stellen.

Algemene gang van zaken in het fonds

Oordeel

De VC is van oordeel dat het bestuur 'in control' is en in de afgelopen jaren daarbij steeds een hoger niveau weet te bewerkstelligen. Het bestuur bewaakt de beheerste en integere bedrijfsvoering van het fonds. De uitbestedingsrelaties zijn goed ingeregeld. De fondsdocumenten zijn op orde en van een goed niveau. Er ligt thans een uitdaging voor om voor september 2020 de sleutelfunctie Internal Audit op een bij het fonds passende wijze te beleggen en de beleidsdocumenten voor de sleutelfuncties risicomanagement en internal audit onder IORP II te formuleren en op consistente wijze op te nemen in de governance van het fonds.

Aanbevelingen

De VC beveelt aan om:

- de komende tijd voldoende aandacht te geven om voor september 2020 de beleidsdocumenten voor de sleutelfuncties onder IORP II te formuleren en deze op consistente wijze op te nemen in de governance van het fonds;
- voor september 2020 de sleutelfunctie internal audit te beleggen.

Adequate risicobeheersing

Oordeel

De VC heeft vastgesteld dat het fonds goed voortgaat op de weg van versterking van het integraal risicomanagement. Met het invoeren van een RAC en het IRM-Beleidsdocument is een goede basis gecreëerd voor de gestructureerde aanpak van ook de niet-financiële risico's. De VC is van oordeel dat het bestuur de financiële- en integriteitsrisico's grotendeels onder controle heeft. De noodzaak van een uitgewerkt actieplan voor een "harde Brexit" wordt steeds urgenter.

Aanbevelingen

De VC beveelt aan om:

- Gerichte aandacht te blijven geven aan de Brexit-ontwikkelingen en de voor het fonds mogelijke consequenties c.q. noodzakelijke wijzigingen tijdig te inventariseren en te implementeren;
- Het IRM-Beleidsdocument verder door te ontwikkelen met aanscherping ten behoeve van het volledig voldoen aan de vereisten van IORP II, zodanig dat de nieuw in te stellen Internal Auditfunctie onder IORP II (3de lijn) kan steunen op Riskmanagement als 2de lijnsfunctie;
- Op een adequate wijze de SIRA onderdeel laten zijn van de ERB in het kader van IOPR II.

Evenwichtige belangenafweging

Oordeel

De VC is van mening dat het bestuur de aanbeveling om meer expliciet aandacht te schenken aan evenwichtige belangenafweging goed heeft opgepakt. Toch is er nog ruimte om gradueel daar nog vaker en uitgebreider bij stil te staan, dan wel dit te verwoorden in de notulen. De voorzitter bij uitstek kan hierbij faciliteren.

Aanbeveling

Geen.

Communicatie

Oordeel

De VC meent dat zowel de directe digitale communicatie als de website qua toegankelijkheid, inhoud en actualiteit van de beschikbare informatie zijn verbeterd. Het deelnemerspanel geeft dit ook aan. De verdere uitbreiding van het digitale contact met de deelnemer via Mijn Pensioen is een verbetering en maakt een efficiëntere uitvoering mogelijk.

Met betrekking tot de verhoging van de pensioenrichtleeftijd is een goede communicatie essentieel om draagvlak te creëren en te behouden. Het communicatieplan dat de VC heeft kunnen lezen is daartoe onvoldoende concreet. Het bestuur heeft met de DPD en het VO gesproken over de toekomst als zelfstandig fonds en heeft de verwachting uitgesproken in de komende jaren als fonds zelfstandig door te gaan. Dit zou ook duidelijker naar de "achterban" dienen te worden gecommuniceerd.

Aanbevelingen

De VC beveelt aan om:

- over toeslagverlening ook in de e-mail nieuwsbrieven gericht te communiceren;
- het MVB-beleggingsbeleid ook adequaat toe te lichten in de communicatie.

Naleving Code Pensioenfondsen

Oordeel

De VC heeft vastgesteld dat het bestuur wederom en in toenemende mate vrijwel alle normen uit de Code Pensioenfondsen toepast. Het bestuur monitort jaarlijks in hoeverre voldaan wordt aan de normen en legt in het bestuursverslag verantwoording af over de naleving van de Code en motiveert daarin voldoende de afwijkende keuzes. Het aantal afwijkingen is zeer beperkt, waarbij het bestuur voorziet dat in de loop van 2019 twee van de drie afwijkingen verdwijnen door te gaan voldoen aan de betreffende norm.

Aanbeveling

Geen.

Cultuur en gedrag

Oordeel

De VC is van oordeel, in lijn met de conclusies van Mens & Kennis, dat sprake is van een betrokken, collegiaal bestuur met de nodige kritische zelfbeschuwing, gemotiveerd, en het vermogen om in goede harmonie te komen tot concrete actiepunten die het eigen functioneren verbeteren. Voor zover de VC kan vaststellen is er geen sprake van dominantie binnen het bestuur of te beperkte autonomie ten opzichte van de deelnemersvereniging DPD.

Aanbeveling

De VC beveelt aan om:

- de tijdens de zelfevaluatie benoemde acties te agenderen en daar kritisch opvolging aan te geven en dit proces te monitoren.

Opvolging van eerdere aanbevelingen van het interne toezicht

Oordeel

Aan de hand van een gestructureerd en voortdurend geactualiseerd en gemonitord overzicht volgt het bestuur voortvarend de aanbevelingen en bevindingen van de accountant, de certificerend actuaris, het VO en de VC op.

Aanbeveling

Geen.

De Visitatiecommissie:

Mw. mr. drs. D.J.M.P. Horsmeier MM

Dhr. J.G. Oostdam RRM

Dhr. mr. J. van Dulst, voorzitter

16 april 2019

B. JAARREKENING

1 BALANS PER 31 DECEMBER

(na voorgestelde bestemming van het saldo van baten en lasten)

(x € 1.000)

	2018	2017
ACTIVA		
Beleggingen voor risico pensioenfonds (1)	1.463.616	1.483.528
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen (2)	5.191	5.798
Vorderingen en overlopende activa (3)	4	62
Liquide middelen (4)	1.649	3.465
	<u>1.470.460</u>	<u>1.492.853</u>
PASSIVA		
Algemene reserve (5)	35.493	90.756
Technische voorzieningen voor risico pensioenfonds (6)	1.418.789	1.380.716
Overige schulden en overlopende passiva (7)	16.178	21.381
	<u>1.470.460</u>	<u>1.492.853</u>

2 STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

		2018	2017
BATEN			
Bijdragen van deelnemers	(8)	23.456	22.134
Beleggingsresultaten voor risico pensioenfondsen	(9)	-6.336	59.999
Overige baten		-	4
		<u>17.120</u>	<u>82.137</u>
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	(10)	30.664	29.403
Uitvoeringskosten	(11)	2.219	2.107
Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfondsen	(12)		
Pensioenopbouw		26.670	26.068
Rentetoevoeging		-3.605	-3.067
Pensioenuitkeringen		-30.668	-29.373
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten		-1.073	-1.028
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten		-1.718	-4
Wijziging marktrente		60.550	-18.810
Wijziging actuariële uitgangspunten		-13.715	-
Toevoeging in verband met kosten		897	876
Overige wijzigingen		735	-133
		<u>38.073</u>	<u>-25.471</u>
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorzieningen	(13)	607	239
Saldo overdrachten van rechten voor risico pensioenfondsen	(14)	1.624	5
Herverzekeringen	(15)	-804	-523
(*) De nummering verwijst naar de toelichting			
		<u>72.383</u>	<u>5.760</u>
Saldo van baten en lasten		<u><u>-55.263</u></u>	<u><u>76.377</u></u>
Bestemming van het saldo van baten en lasten			
Mutatie algemene reserve		<u><u>-55.263</u></u>	<u><u>76.377</u></u>

3 KASSTROOMOVERZICHT

(x € 1.000)

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode.

	2018	2017
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Ontvangen premiebijdragen voor risico pensioenfonds	23.533	22.000
Ontvangen waardeoverdrachten voor risico fonds	51	13
Betaalde pensioenuitkeringen	-30.643	-29.382
Ontvangen herverzekeringen	990	6.562
Betaalde waardeoverdrachten voor risico fonds	-1.686	-11
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-2.274	-2.128
Overige baten en lasten	-	4
	<u>-10.029</u>	<u>-2.942</u>
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Ontvangen inzake verkopen beleggingen	3.500.771	2.185.034
Betaald inzake aankopen beleggingen	-3.511.104	-2.195.960
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	19.308	20.448
Overige ontvangsten en uitgaven inzake beleggingen	2.249	-993
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-3.011	-2.773
	<u>8.213</u>	<u>5.756</u>
Mutatie liquide middelen	<u><u>-1.816</u></u>	<u><u>2.814</u></u>
Samenstelling geldmiddelen		
	2018	2017
Liquide middelen per 1 januari	3.465	651
Mutatie liquide middelen	-1.816	2.814
Liquide middelen per 31 december	<u><u>1.649</u></u>	<u><u>3.465</u></u>

4 ALGEMENE TOELICHTING

Inleiding

Het doel van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen, ingeschreven in het handelsregister onder nummer 41178388, statutair gevestigd te Utrecht en kantoorhoudende aan de Spoorlaan 298 te Tilburg, is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen.

Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en dan in het bijzonder RJ 610 pensioenfondsen. De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven.

Schattingswijzigingen

De actuariële grondslagen en/of methoden worden periodiek beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens en arbeidsongeschiktheid.

Vanaf boekjaar 2018 is een aantal van deze grondslagen gewijzigd. Dit betreft:

- de overlevingstafel naar de AG prognosetafel 2018 (2017: AG Prognosetafel 2016): effect 14.552;
- de fondsspecifieke ervaringssterfte: effect -837.

Deze aanpassingen hebben geleid tot een verlaging van de voorziening pensioenverplichtingen van totaal 13.715 per 31 december 2018. Dit resultaat is via de staat van baten en lasten als "wijziging actuariële uitgangspunten" in het boekjaar verantwoord.

ALGEMENE GRONDSLAGEN

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen, e.d., worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta zijn omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde.

Baten en lasten uit transacties in vreemde valuta's zijn omgerekend naar euro's tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
US Dollar	1,14	1,20
Britse Pond	0,90	0,89
Japanse Yen	125,42	135,27
Zwitserse Frank	1,13	1,17
Deense Kroon	7,46	7,45
Noorse Kroon	9,90	9,82
Zweedse Kroon	10,14	9,83

SPECIFIEKE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN VOOR DE WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

Beleggingen voor risico pensioenfonds

Algemeen

In overeenstemming met de Wet verplichte beroepspensioenregeling worden beleggingen gewaardeerd op reële waarde. Slechts indien de reële waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van rekenmodellen.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. De niet-beursgenoteerde vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

Niet aan een beurs genoteerde fondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van het pensioenfonds afgegeven intrinsieke waarde, zijnde een benadering van de reële waarde.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers, verhoogd met de lopende intrest.

Niet aan een beurs genoteerde fondsen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde op basis van de door de vermogensbeheerder van het pensioenfonds laatste afgegeven intrinsieke waarde.

Derivaten

Derivaten worden in de jaarrekening opgenomen tegen reële waarde. Indien de waarde van een derivatenpositie negatief is, wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

Overige beleggingen

Onder overige beleggingen worden opgenomen die beleggingen die niet als een van de hiervoor opgesomde beleggingen geclassificeerd kunnen worden. Tevens worden onder de overige beleggingen opgenomen nog af te wikkelen beleggingstransacties en liquide middelen die beheerd worden door de vermogensbeheerder.

De overige beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie, gewoonlijk de nominale waarde. Na eerste verwerking zijn vorderingen gewaardeerd op gemortiseerde kostprijs.

Een voorziening wordt getroffen op de vorderingen op grond van verwachte oninbaarheid.

Liquide middelen

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen, die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn en niet het karakter van beleggingen hebben.

Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Algemene reserve

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het fonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

In de actuariële en bedrijfstechnische nota wordt gesproken van het vereist eigen vermogen en een vrij vermogen. Het vereist eigen vermogen is gelijk aan de voorziening pensioenverplichtingen, tegenwoordig technische voorzieningen genoemd, vermeerderd met de benodigde buffer om te voldoen aan de wettelijke zekerheidsmaat van 97,5%. Deze buffer wordt aangeduid als vereist eigen vermogen.

Technische voorzieningen voor risico fonds

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten.

De voorzieningen worden gewaardeerd op de contante waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke toezeggingen van toeslagverlening. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt.

Wanneer verplichtingen naar verwachting door een derde zullen worden vergoed, wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen indien het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting.

Bij de berekening van de technische voorziening is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of een toeslag wordt verleend op de opgebouwde pensioenaanspraken. Alle per balansdatum bestaande besluiten van toeslagverlening (ook voor besluiten van toeslagverlening na balansdatum voor zover sprake is van ex ante-condities) zijn in de berekening begrepen.

Bij de berekening van de voorziening voor arbeidsongeschikte deelnemers wordt rekening gehouden met premievrije toekomstige pensioenopbouw in verband met arbeidsongeschiktheid op basis van de contante waarde van premies waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De technische voorzieningen zijn vastgesteld met de volgende actuariële berekeningsgrondslagen:

Rekenrente

Rentetermijnstructuur op basis van de rentetermijnstructuur die door DNB per deze datum is gepubliceerd. Deze rentetermijnstructuur is vastgesteld met gebruikmaking van de Ultimate Forward Rate (UFR). Het hanteren van de UFR houdt in dat voor looptijden van 21 jaar en langer een aangepaste rentetermijnstructuur wordt gehanteerd. Per 31 december 2018 was de gemiddelde rekenrente voor de vaststelling van de verplichtingen 1,4% (31 december 2017: 1,5%).

Sterftekansen

Conform de Prognosetafel AG2018, startjaar 2019 (2017: Prognosetafel AG2016, startjaar 2018), met een voor hoofdverzekerden en medeverzekerden pensioenfondsspecifieke ervaringssterfte gebaseerd op het Willis Towers Watson 2018 ervaringssterftemodel-individueel (2017: Willis Towers Watson 2016 ervaringssterftemodel-individueel).

Gehuwdheidsfrequentie

Tot de pensioenleeftijd (65 jaar) wordt voor alle deelnemers uitgegaan van 100% gehuwdheid, ongeacht de burgerlijke staat. Na ingang van het pensioen wordt het bepaalde-man/vrouw-systeem toegepast op basis van de werkelijke situatie.

Leeftijden

De leeftijd wordt in maanden nauwkeurig bepaald. De vrouwelijke partner/deelnemer wordt verondersteld drie jaar jonger te zijn dan haar mannelijke deelnemer/partner.

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

Voor niet ingegaan latent wezenpensioen wordt een voorziening getroffen ad 3% op de netto technische voorzieningen voor opgebouwd nabestaandenpensioen van niet-ingegangen.

Excassokosten

Voor het dekken van toekomstige kosten die samenhangen met het uitkeren van pensioen wordt de technische voorziening verhoogd met een opslag van 3,5%.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Herverzekering

Met ingang van 2014 heeft het pensioenfonds het risico van overlijden en koopsomvrijstelling op een stop-loss-basis herverzekerd bij Zwitserleven.

Daarnaast ontvangt het pensioenfonds uitkeringen van de Algemene Levensherverzekering Maatschappij N.V. en Aegon N.V. voortvloeiende uit premievrije contracten.

Het aandeel van de herverzekeraar in de voorziening pensioenverplichtingen heeft betrekking op de wegens arbeidsongeschiktheid van deelnemers van de herverzekeraar te ontvangen uitkeringen. Het bedrag wordt berekend op 80% van de netto contante waarde van de in de toekomst te ontvangen uitkeringen van de herverzekeraar. De contante waarde wordt berekend tegen dezelfde grondslagen als van toepassing op de voorziening pensioenverplichtingen.

Dekkingsgraad

Vanaf 2015 wordt de actuele dekkingsgraad van het pensioenfonds berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op het totaal van de technische voorzieningen voor risico pensioenfonds, zoals opgenomen in de balans.

In de reële dekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële dekkingsgraad van 100% wil zeggen dat het pensioenfonds theoretisch voldoende vermogen heeft om aan de pensioenverplichtingen te voldoen én om de pensioenen volledig te verhogen met de verwachte stijging van de prijzen. Onder het FTK is vanaf 2015 de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen.

GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING

Algemeen

Baten en lasten zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn sterk gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten zijn opgenomen in het resultaat.

Bijdragen van deelnemers

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Beleggingsresultaten voor risico pensioenfondsen

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt verstaan alle aan het boekjaar toe te rekenen inkomsten uit beleggingen, zijnde dividend van aandelen en de aan het boekjaar toe te rekenen rentebedragen van vastrentende beleggingen. Onder indirecte beleggingsopbrengsten wordt verstaan de verandering in de waarde van beleggingen. Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies en valutaverschillen.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer vallen alle kosten die het pensioenfonds maakt voor het beheer van de beleggingen, met uitzondering van transactiekosten. Transactiekosten zijn de externe kosten die gemaakt zijn om een (beleggings-)transactie tot stand te brengen en uit te voeren.

Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen zijn de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop deze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico fonds

Pensioenopbouw

Pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken toegekend in het verslagjaar.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale marktrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de rekenrente primo boekjaar berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorzieningen betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode.

Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige uitvoeringskosten worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de reële waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt hieronder verantwoord.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Mutatie technische voorzieningen uit hoofde van wijziging actuariële uitgangspunten heeft betrekking op de aanpassing van de overlevingstafels.

Toevoeging in verband met kosten

De toevoeging aan de technische voorziening in verband met de benodigde excasso-opslag over de pensioenopbouw.

Overige wijzigingen

De onder deze post opgenomen mutaties van de voorziening hebben betrekking op de kanssystemen.

Saldo overdracht van rechten voor risico pensioenfonds

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Er is onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

5 TOELICHTING OP DE BALANS

(x € 1.000)

ACTIVA

1. Beleggingen voor risico pensioenfonds

Verloopoverzicht per beleggingscategorie

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten*	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2018	130.033	432.145	871.698	-15.915	45.767	1.463.728
Aankopen	88.073	405.791	444.048	2.239.796	333.396	3.511.104
Verkopen	-16.031	-470.372	-471.162	-2.227.313	-315.893	-3.500.771
Overige mutaties	-94	-1.267	-1.033	-1.123	1.268	-2.249
Waardemutaties	17.778	-24.748	-14.011	-2.626	974	-22.633
Stand per 31 december 2018	<u>219.759</u>	<u>341.549</u>	<u>829.540</u>	<u>-7.181</u>	<u>65.512</u>	<u>1.449.179</u>

Derivaten met een negatieve waarde, verantwoord onder overige schulden 14.437

1.463.616

	Vastgoed- beleggingen	Aandelen	Vastrentende waarden	Derivaten*	Overige beleggingen	Totaal
Stand per 1 januari 2017	135.891	427.010	799.438	2.818	44.328	1.409.485
Aankopen	34.503	8.247	417.420	1.523.576	212.214	2.195.960
Verkopen	-40.439	-43.812	-347.891	-1.537.535	-215.357	-2.185.034
Overige mutaties	100	-924	147	891	779	993
Waardemutaties	-22	41.624	2.584	-5.665	3.803	42.324
Stand per 31 december 2017	<u>130.033</u>	<u>432.145</u>	<u>871.698</u>	<u>-15.915</u>	<u>45.767</u>	<u>1.463.728</u>

Derivaten met een negatieve waarde, verantwoord onder overige schulden 19.800

1.483.528

*De hoge omvang van de aan- en verkopen van derivaten wordt veroorzaakt door de afdekking van het valutarisico. Hiervoor worden valuta forwards (derivaten) gebruikt die iedere 3 maanden worden doorgerold.

Overige mutaties zijn mutaties die niet het gevolg zijn van aankopen, verkopen en waardemutaties en wel betrekking hebben op mutaties in beleggingsdebiteuren, -crediteuren en liquide middelen beheerd door de vermogensbeheerder.

Reële waarde

Zoals vermeld in de toelichting zijn de beleggingen van het pensioenfonds nagenoeg allemaal gewaardeerd tegen reële waarde per balansdatum en is het over het algemeen mogelijk en gebruikelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Voor sommige andere financiële instrumenten, zoals beleggingsvorderingen en -schulden, geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het kortetermijnkarakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Voor een gedeelte van de financiële instrumenten van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen.

Echter, bepaalde financiële instrumenten, zoals bijvoorbeeld derivaten, zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingssystemen en -technieken, op basis van reële modellen, inclusief verwijzing naar de huidige reële waarde van vergelijkbare instrumenten.

Het fonds belegt zelf in beleggingsfondsen, maar met het oog op de transparantie inzake de beleggingen is de informatie in deze toelichting gebaseerd op de beleggingen in de portefeuilles van deze beleggingsfondsen. Deze beleggingsfondsen worden gewaardeerd op basis van de intrinsieke waarde (NAV) zoals bepaald door de vermogensbeheerders.

Op basis van de Richtlijn 290 inzake de toelichting op gehanteerde waarderingssystematiek is onderstaande tabel opgenomen.

	Genoteerde marktprijzen	NCW- berekeningen	Intrinsieke waarde	Andere methode	Totaal
Per 31 december 2018					
Vastgoedbeleggingen	-	-	219.694	65	219.759
Aandelen	1	-	342.513	-965	341.549
Vastrentende waarden	458.513	158.165	212.038	824	829.540
Derivaten	-	-6.590	-	-591	-7.181
Overige beleggingen	-	-	64.040	1.472	65.512
Totaal	458.514	151.575	838.285	805	1.449.179

De derivaten met een negatieve waarde ad 14.437 zijn in deze opstelling gesaldeerd met de derivaten met een positieve waarde.

	Genoteerde marktprijzen	NCW- berekeningen	Intrinsieke waarde	Andere methode	Totaal
Per 31 december 2017					
Vastgoedbeleggingen	-	-	129.875	158	130.033
Aandelen	-	-	431.842	303	432.145
Vastrentende waarden	539.828	142.546	188.478	846	871.698
Derivaten	-	-16.542	-	627	-15.915
Overige beleggingen	-	-	45.563	204	45.767
Totaal	539.828	126.004	795.758	2.138	1.463.728

De derivaten met een negatieve waarde ad 19.800 zijn in deze opstelling gesaldeerd met de derivaten met een positieve waarde.

Schatting van reële waarde

Schattingen van de reële waarde zijn een momentopname, gebaseerd op de marktomstandigheden en de beschikbare informatie over het financiële instrument. Deze schattingen zijn van nature subjectief en bevatten onzekerheden en een significante oordeelsvorming (bijvoorbeeld rentestand, volatiliteit, schatting van kasstromen, etc.) en kunnen derhalve niet met precisie worden vastgesteld.

De belangrijkste gehanteerde methoden en veronderstellingen voor het schatten van de reële waarde van financiële instrumenten is voor de vastrentende waarden en derivaten de rentevoet per 31 december.

Vastgoedbeleggingen

De vastgoedbeleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Specificatie vastgoed beleggingen naar soort:		
Indirect vastgoed (participaties in beleggingsfondsen)	219.694	129.874
Beleggingsdebiteuren	65	159
	<u>219.759</u>	<u>130.033</u>

De vastgoedbeleggingen betreffen participaties in vastgoedmaatschappijen.

Aandelen

De aandelen zijn als volgt gespecificeerd:

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Specificatie naar soort:		
Aandelenbeleggingsfondsen	339.544	427.685
Private equity	2.969	4.157
Beleggingsdebiteuren en -crediteuren	-964	303
	<u>341.549</u>	<u>432.145</u>

Per balansdatum zijn er geen effecten uitgeleend (bruikleen/security lending).

Vastrentende waarden

De vastrentende waarden zijn als volgt gespecificeerd:

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Specificatie naar soort:		
Obligaties	268.583	307.662
Credit funds	143.000	171.950
Covered fondsen	46.930	60.217
Obligatiebeleggingsfondsen	370.203	331.023
Beleggingsdebiteuren en -crediteuren	824	846
	<u>829.540</u>	<u>871.698</u>

Per balansdatum zijn er geen effecten uitgeleend (bruikleen/security lending).

Derivaten

	31-12-2018	31-12-2017
Specificatie naar soort:		
Derivaten	-6.590	-16.542
Beleggingscrediteuren	-1.180	-
Liquide middelen	589	627
	<u>-7.181</u>	<u>-15.915</u>

De derivatenposities per 31 december 2018:

Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva
Valutaforward	289.973	559	2.643
Renteswaps	261.000	7.288	11.794
Futures	19.208	-	-
Liquide middelen	-	589	-
Beleggingscrediteuren	-	-1.180	-
		<u>7.256</u>	<u>14.437</u>

De reële waarde is de waarde als het contract ultimo jaar zou worden verkocht of teruggedraaid.

Margin calls op derivaten worden dagelijks dan wel wekelijks door middel van kasgeld en kasgeld-equivalenten afgerekend.

In verband met uitstaande derivatencontracten zijn staatsobligaties als collateral verstrekt ad € 8,1 miljoen (2017: € 13,4 miljoen collateral).

De derivatenposities per 31 december 2017:

Type contract	Contract- omvang	Activa	Passiva
Valutaforward	189.992	1.922	319
Renteswaps	249.000	1.336	19.481
Futures	-2.000	-	-
Liquide middelen	-	627	-
		<u>3.885</u>	<u>19.800</u>

Derivaten met een negatieve waarde zijn onder de overige schulden en overlopende passiva opgenomen.

Overige beleggingen

De overige beleggingen zijn als volgt gespecificeerd:

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Specificatie naar soort:		
Infrastructuur	10.107	13.706
Geldmarktbeleggingsfondsen	53.933	31.857
Liquide middelen	1.472	204
	<u>65.512</u>	<u>45.767</u>

2. Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Verloopoverzicht herverzekeringsdeel technische voorzieningen:		
Stand per 1 januari	5.798	6.037
Benodigde interest	-14	-13
Wijziging marktrente	94	-17
Vrijval uitkeringen	-676	-692
Overige	-11	483
	<u>5.191</u>	<u>5.798</u>

Nagenoeg de gehele vordering heeft een looptijd langer dan één jaar.

3. Vorderingen en overlopende activa

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Vooruitbetaalde waarde-overdracht	4	-
Premies	-	54
Verzekeringsmaatschappijen	-	8
	<u>4</u>	<u>62</u>

Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

4. Liquide middelen

	<u>31-12-2018</u>	<u>31-12-2017</u>
Liquide middelen	<u>1.649</u>	<u>3.465</u>

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen, die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn en niet het karakter van beleggingen hebben.

5. Algemene reserve

Stand per 1 januari 2018	90.756
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-55.263
Stand per 31 december 2018	<u>35.493</u>

Stand per 1 januari 2017	14.379
Uit bestemming saldo van baten en lasten	76.377
Stand per 31 december 2017	<u>90.756</u>

	31-12-2018		31-12-2017	
		In %		In %
Solvabiliteit				
Pensioenvermogen	1.454.282	102,5	1.471.472	106,6
Af: technische voorzieningen	1.418.789	100,0	1.380.716	100,0
Eigen vermogen	35.493	2,5	90.756	6,6
Af: vereist eigen vermogen	1.677.814	118,3	1.623.062	117,6
Vrij vermogen	-1.642.321	-115,8	-1.532.306	-111,0
Minimaal vereist eigen vermogen	1.477.850	104,2	1.437.930	104,1
Actuele dekkingsgraad		102,5		106,6
Beleidsdekkingsgraad		105,8		105,0
Reële dekkingsgraad		86,3		85,2

Conform artikel 126 en 127 van de Wvb stelt het pensioenfonds het minimaal vereist eigen vermogen en vereist eigen vermogen vast.

Het pensioenfonds stelt het vereist eigen vermogen zodanig vast dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen een periode van één jaar over minder waarden beschikt dan de hoogte van de technische voorzieningen.

Herstelplan

Sinds het ontstaan van de financiële crisis in 2008 verkeert SPD in een tekort. De dekkingsgraad per 31 december 2008 bedroeg 98,3%. In de periode 2008 - 2014 was het herstelplan onder het oude financieel toetsingskader van kracht. In deze periode steeg de dekkingsgraad naar 106,8% per eind 2014. De verlaging van de opgebouwde aanspraken en ingegane pensioen per 1 april 2014 met 3,1% heeft hieraan een belangrijke bijdrage geleverd.

Per 31 december 2018 was de beleidsdekkingsgraad van SPD 105,8% en lag daarmee nog steeds onder het vereist eigen vermogen van 118,3%. SPD heeft daarom in maart 2019 opnieuw een actualisatie van het herstelplan ingediend bij DNB. Uit het verloop van het herstelplan blijkt dat SPD binnen de gestelde termijnen uit herstel zal zijn.

Het verloop van de actuele dekkingsgraad is als volgt:

	2018	2017
	%	%
Dekkingsgraad per 1 januari	106,6	101,0
Premie	-0,5	-0,4
Uitkeringen	0,1	-
Toeslagverlening	-	-
Verandering van de rentetermijnstructuur	-4,5	1,4
Rendement op beleggingen	-0,2	4,8
Wijziging grondslagen	1,1	-
Overig	-0,1	-0,2
Dekkingsgraad per 31 december	102,5	106,6

6. Technische voorzieningen voor risico pensioenfonds

	Pensioen- verplichting
Stand per 1 januari 2018	1.380.716
Mutatie boekjaar	38.073
Stand per 31 december 2018	1.418.789
	Pensioen- verplichting
Stand per 1 januari 2017	1.406.187
Mutatie boekjaar	-25.471
Stand per 31 december 2017	1.380.716

De specificatie van de mutatie van de technische voorzieningen is toegelicht in de staat van baten en lasten.

Specificatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

	31-12-2018		31-12-2017	
	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
Deelnemers	4.014	717.223	3.883	695.832
Gewezen deelnemers	1.251	134.626	1.233	131.229
Pensioengerechtigden met uitstel ingang pensioen	30	15.304	31	14.886
Pensioengerechtigden	1.670	551.636	1.621	538.769
	6.965	1.418.789	6.768	1.380.716

De methode voor de berekening van de pensioenverplichtingen is zodanig toegepast dat er geen sprake is van een financieringsachterstand.

Naar hun aard hebben de technische voorzieningen in het algemeen een langlopend karakter.

Korte beschrijving van de pensioenregeling

SPD is een beroepspensioenfonds als bedoeld in artikel 1 lid 1 sub j van de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb). De pensioenregeling is van kracht sinds 1 januari 1975 en is vastgelegd in het pensioenreglement. Het pensioenreglement is voor het laatst gewijzigd per 1 januari 2016.

Deelnemer is iedere dierenarts die als zodanig - hetzij zelfstandig, hetzij in dienstverband - praktijk uitoefent in een in Nederland gevestigde praktijk, op 31 december 2006 nog geen 60 jaar was en de vijfenzestigjarige leeftijd nog niet heeft bereikt. Ook wanneer een dierenarts werkt als invaller, waarnemer of uitzendkracht voldoet hij aan de voorwaarden van deelname.

De door SPD uitgevoerde pensioenregeling wordt gekarakteriseerd als een premieregeling in de zin van de Wvb. Dat betekent dat de hoogte van de pensioenpremie het uitgangspunt is voor de berekening van de pensioenopbouw van de individuele deelnemer.

De door de actieve deelnemer betaalde premie wordt in eerste instantie aangewend voor de inkoop van ouderdomspensioen, ingaande bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd, partnerpensioen (70% van het ouderdomspensioen) en wezenpensioen (20% van het partnerpensioen tot 21 jaar).

Jaarlijks vooraf worden door het bestuur van het pensioenfonds nieuwe pensioeninkooppactoren vastgesteld op grond van een advies van de actuaire van het pensioenfonds. Deze pensioeninkooppactoren gelden ongewijzigd vanaf 1 januari van een boekjaar voor dat gehele jaar. De pensioeninkooppactoren worden door de actuaire berekend. De uitgangspunten en/of berekeningsgrondslagen staan opgenomen in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN) van het pensioenfonds.

Toeslagverlening

Het pensioenfonds heeft een voorwaardelijk toeslagbeleid, gebaseerd op de ambitie om de pensioenen waardevast te houden. Indien het bestuur een toeslag toekent, wordt deze per 1 januari van het jaar toegekend. De daarbij gehanteerde maatstaf is de prijsinflatie op basis van de consumenten prijsindex (afgeleid) over de direct voorafgaande periode juli-juli.

De mate van toeslagverlening wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur en is afhankelijk van de financiële positie van het pensioenfonds. Voor de toeslag per 1 januari van het jaar wordt gekeken naar de financiële positie ultimo september van het daaraan voorafgaande jaar. Er bestaat geen recht op toeslagen en er wordt hiervoor geen reserve aangehouden.

Er zal alleen toeslagverlening plaats kunnen vinden, voor zover dit toekomstbestendig is. Dat wil zeggen dat de financiële positie van het pensioenfonds zodanig is dat het te verlenen toeslagpercentage ook naar verwachting in de toekomst uitgekeerd zal kunnen worden.

7. Overige schulden en overlopende passiva

	31-12-2018	31-12-2017
Uitkeringen	9	9
Derivaten met een negatieve waarde	14.437	19.800
Inhoudingen uitkeringen	670	649
Vooruitontvangen premie 2019 resp. 2018	173	150
Verzekeringsmaatschappijen	178	-
Te betalen kosten	711	766
Nog te verwerken inkomende waarde-overdrachten	-	7
	16.178	21.381

Alle schulden hebben een resterende looptijd korter dan één jaar.

Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen. Voor het realiseren van deze doelstelling wordt gestreefd naar een toereikende solvabiliteit op basis van de marktwaarde van de pensioenverplichtingen.

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd. Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslag van opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

Uit het navolgende overzicht blijkt dat het pensioenfonds over minder vermogen beschikt dan vereist.

	31-12-2018	31-12-2017
Het tekort op FTK grondslagen is als volgt:		
Technische voorzieningen	1.418.789	1.380.716
Buffers:		
S1 Renterisico	45.388	41.508
S2 Risico zakelijke waarden	171.570	161.342
S3 Valutarisico	69.220	47.133
S4 Grondstoffenrisico	-	-
S5 Kredietrisico	79.629	79.490
S6 Verzekeringstechnisch risico	41.014	40.189
S7 Liquiditeitsrisico	-	-
S8 Concentratierisico	-	-
S9 Operationeel risico	-	-
S10 Actief beheerrisico	-	-
Diversificatie effect	-147.796	-127.316
Totaal S (vereiste buffers)	259.025	242.346
Vereist vermogen (art. 127 Wvb)	1.677.814	1.623.062
Pensioenvermogen (totaal activa - schulden)	1.454.282	1.471.472
Tekort	-223.532	-151.590

Bij de berekening van de buffers past het pensioenfonds de standaardmethode toe. Voor de samenstelling van de buffers is uitgegaan van de strategische beleggingsmix in de evenwichtssituatie.

De risico's S4 en S10 zijn beoordeeld en dermate gering geacht, dat deze op nihil zijn gesteld. S7, S8 en S9 moeten op basis van wettelijke regels in deze formule op 0 gesteld worden.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruikgemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Marktrisico's (S1 - S4)

Marktrisico / Balansrisico

Waardefluctuaties van beleggingen kunnen elkaar versterken of werken juist diversifiërend. Om die reden wordt het risico van marktwaardebewegingen op totaalniveau getoetst.

S1 Renterisico

Een pensioenfonds loopt renterisico doordat de waarde van de verplichtingen van het pensioenfonds anders op renteveranderingen reageert dan de waarde van de beleggingen.

Beheersmaatregelen:

- Op basis van het risicoprofiel wordt het renterisico gedeeltelijk afgedekt;
- De netto impact van renteveranderingen op de dekkingsgraad wordt in kwartaal- en risicorapportages inzichtelijk gemaakt.
- Het renterisico wordt gemonitord als onderdeel van markt-/balansrisico

De duration is een maatstaf voor de rentegevoeligheid van obligaties en is gevoelig voor vier factoren, met name de looptijd, aflossing en couponbetalingen en het intrest niveau. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

	31-12-2018		31-12-2017	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden (voor derivaten)	829.540	5,6	871.698	6,5
Duration van de totale portefeuille (na derivaten)	1.449.179	11,3	1.463.728	11,1
Technische voorzieningen	1.418.789	18,8	1.380.716	18,9

Op balansdatum is de duration van de beleggingen (voor derivaten) korter dan de duration van de verplichtingen. Er is derhalve sprake van een zogenaamde "duration-mismatch". Dit betekent dat bij een rentestijging de waarde van beleggingen minder snel daalt dan de waarde van de verplichtingen (bij toepassing van de actuele marktrentestructuur) daalt en hierdoor de dekkingsgraad zal stijgen. Bij een rentedaling zal de waarde van de beleggingen minder snel stijgen dan de waarde van de verplichtingen, waardoor de dekkingsgraad daalt.

Het beleid van het pensioenfonds is gericht op het verkleinen van de "duration-mismatch". Dit gebeurt binnen het pensioenfonds door middel van een combinatie van renteswaps of swaptions, de hierboven toegelichte dynamische afdekkingsstrategie. Bij een renteswap wordt een vaste lange rente geruild tegen een variabele korte rente. Het pensioenfonds ontvangt in dit geval een lange rente, vergelijkbaar met de kasstroom van een langlopende obligatie en betaalt daarvoor een variabele korte rente (bijvoorbeeld Euribor). Hierdoor wordt de "duration-mismatch" verkleind, maar het pensioenfonds wordt wel afhankelijk van de ontwikkeling van de korte rente die het pensioenfonds aan de tegenpartij betaalt.

Met een swaption kan het pensioenfonds tijdelijk het risico van een verdere rentedaling afdekken. Hiervoor betaalt het pensioenfonds een premie. Bij het afsluiten van een swap of een swaption kunnen dus mismatchrisico's worden afgedekt en worden nieuwe risico's geïntroduceerd die gepaard gaan met dit soort instrumenten (zoals liquiditeit-, tegenpartij- en juridisch risico).

De samenstelling van de vastrentende waarden naar looptijd is als volgt:

	31-12-2018		31-12-2017	
		In %		In %
Resterende looptijd < 1 jaar	108.072	13,0	72.421	8,3
Resterende looptijd > 1 en < 5 jaar	228.481	27,5	244.328	28,0
Resterende looptijd > 5 jaar	492.987	59,5	554.949	63,7
	<u>829.540</u>	<u>100,0</u>	<u>871.698</u>	<u>100,0</u>

S2 Risico zakelijke waarden

Dit is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, die worden veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren.

Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico wordt door het pensioenfonds gemitigeerd door diversificatie.

Beheersmaatregelen:

- Het zakelijke waarden risico wordt in de ALM vastgesteld door middel van de gewenste allocatie naar zakelijke waarden aan de hand van het risicoprofiel.
- De allocatie naar zakelijke waarden(risico) wordt in de portefeuilleconstructie verder verfijnd.
- Het zakelijke waardenrisico wordt gemonitord als onderdeel van markt-/balansrisico.

	31-12-2018		31-12-2017	
		In %		In %
Specificatie vastgoedbeleggingen naar regio:				
Europa	44.253	20,1	35.260	27,1
Noord-Amerika	175.441	79,9	94.615	72,8
Beleggingsdebiteuren	65	-	158	0,1
	<u>219.759</u>	<u>100,0</u>	<u>130.033</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2018		31-12-2017	
		In %		In %
Specificatie aandelen naar sector:				
Financiële instellingen (w.o. banken en verzekeraars)	69.712	20,4	85.729	19,8
Nijverheid en industrie	233.720	68,4	97.366	22,5
Handel	9.956	2,9	92.285	21,4
Overige dienstverlening	16.634	4,9	121.377	28,1
Diversen	12.491	3,7	35.085	8,1
Beleggingsdebiteuren en -crediteuren	-964	-0,3	303	0,1
	<u>341.549</u>	<u>100,0</u>	<u>432.145</u>	<u>100,0</u>

In 2018 heeft een verschuiving plaats gevonden binnen de sectoren door een wijziging van de beleggingen (Blackrock World index ESG Screened Fund) medio december 2018.

	31-12-2018		31-12-2017	
		In %		In %
Specificatie aandelen naar regio:				
Europa	66.760	19,6	189.895	43,9
Noord-Amerika	179.201	52,5	145.219	33,6
Wereldwijd	9.668	2,8	3.806	0,9
Emerging markets	50.492	14,8	59.069	13,6
Asia Pacific	29.522	8,6	27.897	6,5
Australië	6.870	2,0	5.956	1,4
Beleggingsdebiteuren en -crediteuren	-964	-0,3	303	0,1
	<u>341.549</u>	<u>100,0</u>	<u>432.145</u>	<u>100,0</u>

S3 Valutarisico

SPD belegt in verschillende beleggingen die in buitenlandse valuta genoteerd zijn. Hierdoor loopt SPD valutarisico. Valutarisico is het risico dat de buitenlandse valuta's dalen en de beleggingen omgerekend in euro in waarde dalen. De belangrijke buitenlandse valuta waarin belegd wordt, zijn de Amerikaanse dollar, Japanse yen en Britse pond. Het valutarisico van deze valuta binnen de portefeuille aandelen wereld wordt voor 75% afgedekt naar de euro. Voor de beleggingscategorieën vastgoed internationaal, global high yield, obligaties in opkomende markten (in harde valuta) en infrastructuur wordt het valutarisico volledig afgedekt. Andere valuta worden niet afgedekt. Afdekking van valuta geschiedt op basis van de benchmarkgewichten, dit kan afwijken van de werkelijke valutagewichten in de afgedekte portefeuilles.

De vreemde valutapositie voor en na afdekking door valutaderivaten is als volgt weer te geven:

	Positie voor afdekking	Valuta-derivaten	Nettopositie na afdekking 2018	Nettopositie na afdekking 2017
EUR	861.386	290.699	1.152.085	1.192.082
AUD	26.129	-	26.129	20.425
CHF	8.820	-	8.820	24.468
HKD	23.724	-	23.724	19.393
GBP	20.799	-20.322	477	14.960
transporteren	<u>940.858</u>	<u>270.377</u>	<u>1.211.235</u>	<u>1.271.328</u>

	Positie voor afdekking	Valuta-derivaten	Nettopositie na afdekking 2018	Nettopositie na afdekking 2017
Transport	940.858	270.377	1.211.235	1.271.328
JPY	31.016	-22.478	8.538	5.529
NOK	14	-	14	2.354
SEK	-	-	-	7.982
USD	318.534	-249.983	68.551	63.384
Overige	160.841	-	160.841	113.151
	<u>1.451.263</u>	<u>-2.084</u>	<u>1.449.179</u>	<u>1.463.728</u>

S5 Kredietrisico

Het risico dat een verlies optreedt als een kredietnemer zijn afgesproken betalingen niet nakomt of dat de kredietwaardigheid van een kredietnemer afneemt.

Beheersmaatregelen:

- Kredietrisico wordt in de risicorapportage inzichtelijk gemaakt aan de hand van de ontwikkeling van de creditspread. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen de basisportefeuille (staatsobligaties, niet-staatsobligaties en hypotheeklen) en de overige vastrentende waarden. Het pensioenfonds krijgt een waarschuwingssignaal wanneer de spreads zich buiten de vastgestelde bandbreedte begeven.
- Het kredietrisico wordt gemonitord als onderdeel van markt-/balansrisico.
- Binnen beleggingsportefeuilles zijn (in fonds- of mandaatrichtlijnen) limieten opgenomen op kredietwaardigheidsratings van beleggingen in instrumenten, landen en/of sectoren.

	31-12-2018		31-12-2017	
		In %		In %
Specificatie vastrentende waarden naar sector:				
Nederlandse overheidsinstellingen	69.318	8,4	76.953	8,8
Financiële instellingen	257.167	31,0	284.141	32,6
Handels- en industriële instellingen	72.633	8,8	80.149	9,2
Beleggingsinstellingen	13.497	1,6	-	-
Andere instellingen	75.768	9,1	78.505	9,0
Buitenlandse overheidsinstellingen	340.333	41,0	351.104	40,3
Beleggingsdebiteuren	824	0,1	846	0,1
	<u>829.540</u>	<u>100,0</u>	<u>871.698</u>	<u>100,0</u>

	31-12-2018		31-12-2017	
		In %		In %
Specificatie vastrentende waarden naar regio:				
Mature markets	697.218	84,0	757.770	86,9
Emerging markets	131.498	15,9	113.082	13,0
Beleggingsdebiteuren	824	0,1	846	0,1
	<u>829.540</u>	<u>100,0</u>	<u>871.698</u>	<u>100,0</u>

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

	31-12-2018		31-12-2017	
		In %		In %
AAA	180.714	21,8	217.565	25,0
AA	310.508	37,4	330.605	37,9
A	75.527	9,1	86.411	9,9
BBB	107.062	12,9	111.686	12,8
BB	57.916	7,0	44.299	5,1
B	39.866	4,8	38.077	4,4
CCC	12.670	1,5	13.520	1,6
CC	170	-	134	-
C	135	-	56	-
D	206	-	730	0,1
Not rated	44.766	5,5	28.615	3,2
	<u>829.540</u>	<u>100,0</u>	<u>871.698</u>	<u>100,0</u>

S6 Verzekeringstechnisch risico

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid. Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de technische voorzieningen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van Prognosetafel AG2018 met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het pensioenfonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ("schadereserve"). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Het arbeidsongeschiktheids- en overlijdensrisico zijn op stop-lossbasis bij Zwitserleven ondergebracht.

S7 Liquiditeitsrisico

Het risico dat het pensioenfonds niet op korte termijn aan zijn betalingsverplichtingen en onderpand-verplichtingen uit hoofde van derivatencontracten kan voldoen.

Beheersmaatregelen:

- Het liquiditeitsrisico wordt beheerst door te monitoren of er voldoende onderpand beschikbaar is voor de afrekening van OTC derivaten, ook bij een extreme negatieve marktschok (de onderpandtoets).
- Het pensioenfonds belegt momenteel slechts beperkt in illiquide middelen.

S8 Concentratierisico

Door gebrekkige spreiding kan concentratierisico ontstaan waarbij verliezen optreden doordat een te grote gevoeligheid bestaat naar één regio, sector of marktpartij.

Beheersmaatregelen:

- Het pensioenfonds heeft een gediversifieerde portefeuille met een goede spreiding over beleggingscategorieën, risicocategorieën en stijlen.
- Ter beheersing van het concentratierisico krijgt het pensioenfonds een waarschuwingssignaal als een land- of sector-exposure boven de grenswaarde komt.

	31-12-2018	31-12-2017
Cof Dev Wrld Esg Sc Idx Fd X1 Usd	286.141	-
Nederland	65.985	70.416
Investec Emerging Markets LC Dynamic Debt Fund	41.678	-
Frankrijk	-	30.849
L&G EM Government Bond (USD) Index Fund	57.994	-
Duitsland	55.884	66.220
AeAM Dutch Mortgage Fund	87.428	85.784
CBRE Global Alpha Sub-Fund	175.441	94.615
Achmea IM Wereldwijd High Yield Fonds	71.180	74.096
BlackRock MSCI Emerging Markets Free B	53.403	62.680
Finland	29.724	33.562
Achmea IM Liquiditeiten Fonds	30.320	31.857
Stone Harbor Emerging Markets Local Curr Debt Fd	41.186	39.480
Oostenrijk	-	32.902
Stichting PVF Particuliere Hypotheken	57.240	56.761
BlackRock World ex-Contr Weapons Eq Idx Fd B	-	229.914
Blackrock Eur Ex-Contr Weapons Equity Index Fund B	-	135.091
Pictet - Global Emerging Debt	-	48.168

S9 Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Dergelijke risico's worden door het pensioenfonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering betrokken zijn op gebieden zoals interne organisatie, procedures, processen en controles, kwaliteit geautomatiseerde systemen, enzovoorts. Deze kwaliteitseisen worden periodiek getoetst door het bestuur door middel van de SLA- en ISAE-3402-rapportages.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert waardoor beleggingen van het pensioenfonds niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het pensioenfonds niet beheersbaar.

Specifieke financiële instrumenten (derivaten)

Voor de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van financiële derivaten. Als hoofdregel geldt, dat derivaten uitsluitend worden gebruikt voor zover dit passend is binnen het algemene beleggingsbeleid. De portefeuillestructuur en het risicoprofiel, berekend inclusief de economische effecten van derivaten, dienen zich binnen de door het bestuur vastgestelde grenzen (limieten) te bevinden.

Het pensioenfonds gebruikt derivaten voor de volgende doeleinden:

- voor de efficiënte sturing van de vastrentende portefeuilles worden (opties op) futures en Credit Default Swaps gebruikt;
- voor de efficiënte sturing van de aandelenportefeuilles worden futures en Exchange Trades Funds (ETF's) gebruikt;
- voor de afdekking van het valutarisico worden valutatermijncontracten en swaps gebruikt;
- voor de afdekking van het renterisico worden renteswaps en swaptions gebruikt;
- voor Tactische Asset Allocatie worden futures, Exchange Trades Funds (ETF's) en swaps gebruikt.

S10 Actief beheerrisico

Met actief risico wordt bedoeld de mate waarin de daadwerkelijke performance afwijkt van de strategische benchmark. Beheersmaatregelen:

- Het actief beheer risico wordt beheerst door middel van limieten op de tracking error bij actieve mandaten. Hiermee wordt de afwijking ten opzichte van de benchmark gelimiteerd.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Langlopende contractuele verplichtingen

Met Achmea Pensioenservices N.V. heeft het pensioenfonds een administratieovereenkomst afgesloten voor de periode 2018 tot en met 2022. De jaarlijks te betalen vergoeding bedraagt circa € 1,1 miljoen. De totale toekomstige verplichting die hieruit voortvloeit bedraagt circa € 4,4 miljoen.

Met Achmea Investment Management heeft het fonds per 1 januari 2015 een vermogensbeheerovereenkomst en een fiduciair pensioenmanagement overeenkomst voor onbepaalde tijd afgesloten. De toekomstige, jaarlijkse verplichting die hieruit voortvloeit wordt geschat op € 2,2 miljoen. Deze kosten zijn afhankelijk van de omvang van het belegd vermogen.

Verder staat eind 2018 nog een bedrag uit van € 2,4 miljoen uit aan toegezegde beleggingen in het Interpolis Pensioenen Private Equity Fund II en Syntrus Achmea Infrastructure Pool (eind 2017 was dit € 2,4 miljoen).

Belangrijke gebeurtenissen na balansdatum

Op basis van de in 2019 nagekomen vermogensbeheerrapportage is gebleken dat de waardering van CBRE Dutch Residential Fund afwijkt van de door de beleggingsadministrateur Achmea IM gehanteerde waardering in de jaarrekening. Deze positieve herwaardering (€ 867.000) is niet verwerkt in de jaarrekening 2018.

Uit een begin mei 2019 ontvangen rapportage van de huisaccountant van Achmea IM ten aanzien van de subsequent events (actualisatie waardering) is een tweede controleverschil naar voren gekomen. Dit betreft een positieve herwaardering ad € 2.949.000 (1%) van Blackrock CCF Developed World (ESG Screened) Index Fund. Deze herwaardering is eveneens niet verwerkt in de jaarrekening 2018.

6 TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(x € 1.000)

8. Bijdragen van deelnemers

	2018	2017
Premiebijdragen van deelnemers	23.456	22.134

De kostendekkende, gedempte en feitelijke premie volgens artikel 125 van de Wvb zijn als volgt:

	2018	2017
Kostendekkende premie	33.592	33.062
Gedempte premie	21.837	19.853
Feitelijke premie	23.456	22.134

Op grond van artikel 123 lid 2 Wet verplichte beroepspensioenregeling mag de kostendekkende premie worden gedempt. Het pensioenfonds maakt met ingang van 1 januari 2012 gebruik van deze mogelijkheid. De gedempte kostendekkende premie wordt vanaf 2016 vastgesteld op basis van een disconteringscurve die gebaseerd is op de maximale rendementen zoals vermeld in de regeling pensioenwet.

De samenstelling van de kostendekkende premie is als volgt:

	2018	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	27.567	26.944
Opslag voor uitvoeringskosten	1.173	1.079
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	4.852	5.039
	33.592	33.062

De samenstelling van de gedempte premie is als volgt:

	2018	2017
Nominaal pensioeninkoop op marktwaarde	12.196	11.144
Opslag voor uitvoeringskosten	1.173	1.079
Solvabiliteitsopslag (Vereist Eigen Vermogen)	2.146	2.084
Voorwaardelijke onderdelen	6.322	5.546
	21.837	19.853

Bij de gedempte kostendekkende premie dient rekening te worden gehouden met het maximum van:

- de prijsinflatie door middel van een afslag op het netto beleggingsrendement (A), of
- de solvabiliteitsopslag op basis van het percentage vereist eigen vermogen (B).

In 2018 is A hoger dan B.

De samenstelling van de feitelijke premie is als volgt:

	2018	2017
Premie volgens beschikbare premiestaffel	22.882	21.585
Premie voor vrijwillige verzekering PVI	574	549
	<u>23.456</u>	<u>22.134</u>

9. Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds

2018	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer*	Totaal
Vastgoedbeleggingen	461	17.778	-	18.239
Aandelen	105	-24.748	-135	-24.778
Vastrentende waarden	11.464	-14.011	-345	-2.892
Derivaten	7.026	-2.626	-41	4.359
Overige beleggingen	265	974	-67	1.172
Overige opbrengsten en kosten	-13	-	-2.423	-2.436
	<u>19.308</u>	<u>-22.633</u>	<u>-3.011</u>	<u>-6.336</u>
2017	Directe beleggings- opbrengsten	Indirecte beleggings- opbrengsten	Kosten van vermogens- beheer*	Totaal
Vastgoedbeleggingen	419	-22	-	397
Aandelen	124	41.624	-162	41.586
Vastrentende waarden	13.497	2.584	-277	15.804
Derivaten	6.753	-5.665	-18	1.070
Overige beleggingen	-333	3.803	118	3.588
Overige opbrengsten en kosten	-12	-	-2.434	-2.446
	<u>20.448</u>	<u>42.324</u>	<u>-2.773</u>	<u>59.999</u>

*In tegenstelling tot de in het bestuursverslag opgenomen paragraaf "kostentransparantie" zijn hier alleen de kosten van vermogensbeheer opgenomen die SPD op factuurbasis heeft betaald. Deze kosten bestaan uit onder andere uit kosten vermogensbeheerder, beheerskosten en kosten beleggingscommissie.

10. Pensioenuitkeringen

	2018	2017
Ouderdomspensioen	25.494	24.401
Partnerpensioen	5.051	4.903
Wezenpensioen	75	85
Afkopen	44	14
	<u>30.664</u>	<u>29.403</u>

De post afkopen betreft de afkoop van pensioenen die lager zijn dan € 474,11 (2017: € 467,89) per jaarovereenkomstig de Wvb (artikel 77-80).

De toeslag van de uitkeringen per 1 januari 2018 zoals vastgesteld door het bestuur is nihil (1 januari 2017: nihil).

11. Uitvoeringskosten

	2018	2017
Administratiekosten	1.444	1.295
Accountantskosten	63	66
Advieskosten	191	224
Bestuurskosten	267	255
Porti- en drukwerkkosten	24	40
Bijdrage DNB	49	46
Overige kosten	181	181
	<u>2.219</u>	<u>2.107</u>

Ingevolge artikel 382a Titel 9 Boek 2 Burgerlijk Wetboek wordt gemeld dat de honoraria betaald aan het PwC-netwerk als volgt zijn samengesteld:

	2018	2017
Controle van de jaarrekening en DNB staten	63	66
Fiscale advisering	31	39
Advisering over risicobeheersing	23	28
	<u>117</u>	<u>133</u>

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. treedt op als onafhankelijke externe accountant van het pensioenfonds. Het honorarium van de accountantscontrole bedraagt 63. Naast de accountantscontrole verricht PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. geen andere diensten voor het pensioenfonds. PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. verricht fiscale diensten voor het pensioenfonds en bracht in 2018 voor deze dienstverlening 31 in rekening. Daarnaast heeft PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurances Services B.V. diensten verricht op het gebied van risicobeheersing voor een bedrag van 23.

Overeenkomstig artikel 104 van de Wvb wordt vermeld dat het pensioenfonds in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd.

Bezoldiging Personeelsleden

Bij het pensioenfonds zijn geen werknemers in dienst.

In 2018 is voor een totaalbedrag van € 265.168 (2017: € 228.923) aan presentiegelden en onkostenvergoedingen aan de bestuurders en de leden van het verantwoordingsorgaan uitgekeerd.

12. Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfonds

	2018	2017
Pensioenopbouw	26.670	26.068
Rentetoevoeging	-3.605	-3.067
Pensioenuitkeringen	-30.668	-29.373
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-1.073	-1.028
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	-1.718	-4
Wijziging marktrente	60.550	-18.810
Wijziging actuariële uitgangspunten	-13.715	-
Toevoeging in verband met kosten	897	876
Overige wijzigingen	735	-133
	<u>38.073</u>	<u>-25.471</u>

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de technische voorzieningen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en nabestaandenpensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele ontwikkeling van het beroepsinkomen.

Toeslagen

De opgebouwde pensioenaanspraken van actieven en ook de pensioenrechten van verzekerden met een ingegaan pensioen of met premievrije aanspraken, zijn in 2018 niet verhoogd. Er is geen sprake van een doelgericht toeslagbeleid om bijvoorbeeld de inflatie te compenseren. Als zodanig sorteert het pensioenfonds derhalve in termen van de zogenaamde toeslagenmatrix in toeslagencategorie B. De premie bevat geen opslag voor de toeslagen en ook is er geen voorziening voor gevormd. Een eventuele toeslagverlening moet komen uit meeropbrengsten over de beleggingen en/of uit een gunstige financiële positie van het pensioenfonds.

Het bestuur beschikt over de bevoegdheid om te beslissen of en hoeveel toeslag er in een jaar wordt toegekend. Onder meer zal het bestuur zich in deze beslissingen baseren op de financiële positie van het pensioenfonds, de behaalde rendementen en de vooruitzichten daaromtrent.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen zijn opgerent met -0,26% (2017: -0,217%), zijnde de éénjaarsrente van de rentetermijnstructuur per 31 december 2017.

Pensioenuitkeringen

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen (inclusief excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorzieningen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen van de verslagperiode.

Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige uitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de voorziening pensioenverplichtingen. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de kosten van de verslagperiode.

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de marktwaarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van deze herrekening is onder deze post opgenomen.

UFR-systematiek: de UFR wordt vastgesteld op basis van de gerealiseerde maandelijkse '20-jaars forward rentes' in de voorgaande 10 jaren. Dit heeft geleid tot een verhoging van de voorziening pensioenverplichtingen van 60.550. Het effect op de dekkingsgraad per 31 december 2018 is -4,5%.

Wijziging actuariële uitgangspunten

Jaarlijks worden de actuariële grondslagen en/of methoden beoordeeld en mogelijk herzien ten behoeve van de berekening van de actuele waarde van de pensioenverplichtingen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van interne en externe actuariële deskundigheid. Dit betreft onder meer de vergelijking van veronderstellingen ten aanzien van sterfte, langlevens, arbeidsongeschiktheid met werkelijke waarnemingen voor de gehele bevolking als voor de populatie van het pensioenfonds.

De vaststelling van de toereikendheid van de voorziening voor pensioenverplichtingen is een inherent onzeker proces, waarbij gebruik wordt gemaakt van schattingen en oordelen door het bestuur van het fonds. Het effect van deze wijzigingen wordt verantwoord in het resultaat op het moment dat de actuariële uitgangspunten worden herzien.

In 2018 is een aantal grondslagen gewijzigd. Dit betreft de overgang naar de Prognosetafel AG2018 (14.552) en de fondsspecifieke ervaringssterfte (-837). Deze aanpassingen hebben totaal geleid tot een verlaging van de voorziening pensioenverplichtingen van 13.715 per 31 december 2018.

Toevoeging in verband met kosten

De toevoeging aan de technische voorziening in verband met de benodigde excasso-opslag over de pensioenbouw.

Overige wijzigingen

Resultaat op sterfte	992	-374
Resultaat op arbeidsongeschiktheid	-12	867
Resultaat op mutaties	-245	-626
	<u>735</u>	<u>-133</u>

Her resultaat op mutaties bestaat o.a. uit het resultaat op flexibilisering en het resultaat op pensionering.

13. Mutatie herverzekeringdeel technische voorzieningen

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Mutatie waarde herverzekeringopolissen	<u>607</u>	<u>239</u>

14. Saldo overdrachten van rechten voor risico pensioenfonds

	<u>2018</u>	<u>2017</u>
Inkomende waardeoverdrachten	58	6
Uitgaande waardeoverdrachten	-1.682	-11
	<u>-1.624</u>	<u>-5</u>

De toevoeging aan de technische voorziening uit hoofde van de overgenomen pensioenverplichtingen bedraagt in 2018 56 (2017: 5). Het resultaat op de overgenomen pensioenverplichtingen bedraagt in 2018 2 (2017: 1).

De afname van de technische voorziening uit hoofde van de overgedragen pensioenverplichtingen bedraagt in 2018 -1.774 (2017: -9). Het resultaat op de overgedragen pensioenverplichtingen bedraagt in 2018 92 (2017: -2).

Dit betreft de ontvangst van of betaling aan pensioenfonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd. De ontvangen koopsommen worden aangewend voor de inkoop van extra dienstjaren.

15. Herverzekeringen

	2018	2017
Premies risicokapitaal	-20	-21
Premies arbeidsongeschiktheidsrisico	-6	-6
Totaal premies	-26	-27
Premiedervingsuitkeringen	830	1.019
Technisch resultaat 2004 tot en met 2013 Aegon	-	-469
	<u>804</u>	<u>523</u>

Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Statutaire resultaatbestemming

In de statuten van het pensioenfonds zijn geen nadere bepalingen opgenomen ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten. Het bestuur heeft besloten het resultaat te muteren in de algemene reserve.

Houten, 14 mei 2019

Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen
Het bestuur

De heer M.Smit
Voorzitter

De heer I.J.R. de Vries
Secretaris

Mevrouw A.C.M. van Heuven-van Kats

Mevrouw L.A.M. Stark

De heer J.A.M. van Gils

De heer P.C. Knijff

C. OVERIGE GEGEVENS

7 ACTUARIËLE VERKLARING

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen te Utrecht is aan Sprenkels & Verschuren de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Wet verplichte beroepspensioenregeling over het boekjaar 2018.

Onafhankelijkheid

Als waarmede actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen, zoals vereist conform artikel 143 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Sprenkels & Verschuren.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 10.500.000.

Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 700.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 142 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling met uitzondering van artikel 126 en 127.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Amsterdam, 14 mei 2019

drs. F. Verschuren AAG
verbonden aan Sprenkels & Verschuren

8 CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen

Verklaring over de jaarrekening 2018

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de stichting op 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2018 van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen te Utrecht ('de stichting') gecontroleerd. De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2018;
- de staat van baten en lasten over 2018; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarrapport andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens; en
- de bijlagen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Amsterdam, 14 mei 2019

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel is getekend door drs. L.H.J. Oosterloo RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2018 van Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Ook op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

BIJLAGEN

1 VERLOOPSTAAT DEELNEMERS

	2018		2017	
	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
Deelnemers				
Stand vorig boekjaar		3.883		3.786
Nieuwe toetredingen	269		236	
Herintreding	95		99	
Ingang pensioen	-		-2	
Overlijden	-4		-4	
Ontslag met premievrije aanspraak	-220		-223	
Revalidering	-8		-8	
Andere oorzaken	-1		-1	
		131		97
Stand einde boekjaar		4.014		3.883
Gewezen deelnemers				
Stand vorig boekjaar		1.264		1.216
Herintreding	-95		-99	
Ingang pensioen	-76		-72	
Overlijden	-5		-2	
Ontslag met premievrije aanspraak	220		223	
Waardeoverdrachten	-24		-1	
Revalidering	8		8	
Afkopen	-12		-9	
Andere oorzaken	1		-	
		17		48
Stand einde boekjaar		1.281		1.264
Pensioentrekenden				
Stand vorig boekjaar		1.621		1.560
Ingang pensioen	108		113	
Overlijden	-41		-47	
Afkoop	-10		-1	
Andere oorzaken	-8		-4	
		49		61
Stand einde boekjaar		1.670		1.621
		6.965		6.768

2 PENSIOENREGELING

De SPD is een beroepspensioenfonds als bedoeld in artikel 1 lid 1 sub j van de Wet verplichte beroepspensioenregeling (Wvb). De pensioenregeling is van kracht sinds 1 januari 1975 en is vastgelegd in het pensioenreglement. Het pensioenreglement is voor het laatst gewijzigd per 1 januari 2016.

De door SPD uitgevoerde pensioenregeling wordt gekarakteriseerd als een premieregeling in de zin van de Wvb.

Deelnemerschap

Deelnemer is iedere dierenarts die als zodanig - hetzij zelfstandig, hetzij in dienstverband - praktijk uitoefent in een in Nederland gevestigde praktijk, op 31 december 2006 nog geen 60 jaar was en de vijfenzestigjarige leeftijd nog niet heeft bereikt. Ook wanneer een dierenarts werkt als invaller, waarnemer of uitzendkracht voldoet hij aan de voorwaarden van deelname.

Pensioenpremie

De SPD-pensioenregeling is een zogenoemde 'beschikbare premieregeling'. Dat betekent dat de hoogte van de pensioenpremie het uitgangspunt is voor de berekening van de pensioenopbouw van de individuele deelnemer.

De hoogte van de jaarpremie wordt jaarlijks vastgesteld op basis van de pensioengrondslag van de deelnemer. Voor de berekening van de pensioengrondslag geldt een maximum beroepsinkomen (2018: € 57.369) en een franchise (2018: € 13.344). Deze bedragen worden in principe jaarlijks op 1 januari verhoogd. De basis voor de verhoging van het maximum beroepsinkomen en de franchise is de stijging van het prijspeil. Hiervoor wordt aangesloten bij de stijging van het consumentenprijsindexcijfer 'Alle huishoudens, afgeleid' tussen oktober van het voorlaatste en oktober van het laatste jaar voorafgaand aan het moment van verhoging van het maximum beroepsinkomen.

De deelnemer draagt een percentage van zijn/haar pensioengrondslag in dat jaar af aan het pensioenfonds. Genoemd percentage hangt af van de leeftijd van de deelnemer per 1 januari van het betreffende jaar. Met de leeftijd loopt dit percentage via 5-jaars cohorten op van minimaal 10,3% tot maximaal 31,5%.

De door de actieve deelnemer betaalde premie wordt aangewend voor de inkoop van ouderdomspensioen, ingaande bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd, partnerpensioen (70% van het ouderdomspensioen) en wezenpensioen (20% van het partnerpensioen, tot 21 jaar). Verder wordt de premie aangewend ter dekking van de kosten en de risico's bij overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Pensioenopbouw

De pensioenregeling kent een ouderdomspensioen, een partnerpensioen en een wezenpensioen. Daarnaast hebben deelnemers de mogelijkheid om op vrijwillige basis premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid te verzekeren en zijn er diverse keuzemogelijkheden voor de deelnemers op de pensioendatum.

Hierna worden deze pensioenen en de keuzemogelijkheden kort toegelicht.

De jaarlijks in te kopen pensioenen en de op risicobasis te verzekeren pensioenen worden op basis van bereikte leeftijd bepaald aan de hand van de bij het pensioenreglement gevoegde tabellen. Deze tabellen zijn opgesteld op basis van actuariële grondslagen.

Ouderdomspensioen

Door jaarlijks pensioenpremie te betalen, bouwt een deelnemer elk jaar verder op aan het ouderdomspensioen. Een deelnemer kan op de pensioendatum het pensioen aanpassen aan de eigen situatie en wensen van dat moment.

Partnerpensioen

De jaarlijkse opbouw van het partnerpensioen is gelijk aan 70% van de jaarlijkse opbouw van ouderdomspensioen. Wanneer een actieve deelnemer onverhoopt komt te overlijden, is er voor de partner een extra partnerpensioen beschikbaar ten bedrage van 1,225% van de laatst voor overlijden vastgestelde pensioengrondslag vermenigvuldigd met het aantal jaren gelegen tussen de datum van overlijden en de pensioendatum. Het "extra" partnerpensioen wordt door SPD op risicobasis in herverzekering gegeven.

Onder partner wordt verstaan de echtgeno(o)t(e), de geregistreerde partner of degene die met de deelnemer ongehuwd samenwoont. Ongehuwd samenwonenden moeten de partner wel zelf aanmelden bij het pensioenfonds en een notariële samenlevingsovereenkomst overleggen en ten minste een half jaar aantoonbaar een gezamenlijke huishouding hebben gevoerd.

Bijzonder partnerpensioen

Wanneer het huwelijk van de deelnemer vóór de pensioendatum is ontbonden of een samenlevingsovereenkomst met partnerpensioen is beëindigd, krijgt de gewezen partner een recht op bijzonder partnerpensioen. De hoogte van dit bijzonder partnerpensioen is gelijk aan het partnerpensioen waarop recht zou bestaan als de deelname zou zijn geëindigd op het tijdstip van scheiding. Als de deelname al is geëindigd, is het bijzonder partnerpensioen gelijk aan het partnerpensioen waarop recht is ontstaan bij het beëindigen van de deelname, inclusief de daarop inmiddels verleende toeslagen.

Wezenpensioen

Bij overlijden van de deelnemer, de gewezen deelnemer of de gepensioneerde deelnemer hebben de kinderen (tot 21 jaar) recht op een wezenpensioen. Het wezenpensioen bedraagt 20% van het partnerpensioen.

Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

Voor de deelnemer die op objectief medisch vast te stellen gronden ongeschikt is tot het uitoefenen van het beroep van dierenarts als gevolg van een ongeval of ziekte (hierbij geldt een wachttijd van 2 jaar), kan door het pensioenfonds gehele respectievelijk gedeeltelijke vrijstelling van premiebetaling worden verleend terwijl de pensioenopbouw voor de betreffende deelnemer voortgang vindt. De vrijgestelde premie betreft de premie op het niveau per de datum van intreding van arbeidsongeschiktheid, waarbij deze premie jaarlijks met 3% stijgt. De oplopende premiepercentages, met de leeftijd als van toepassing voor actieven, worden voor arbeidsongeschikten niet langer gevolgd. De verzekering voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid is vrijwillig en geldt alleen voor deelnemers die hiervoor bij aanvang deelname of bij het afsluiten van een inkomensverzekering voor arbeidsongeschiktheid hebben gekozen.

Keuze mogelijkheden bij pensioeningang

De jaarlijks in te kopen pensioenen en de te verzekeren pensioenen worden bepaald aan de hand van de tabellen in het pensioenreglement. De pensioenleeftijd is 'standaard' 65 jaar. Een deelnemer heeft de mogelijkheid om op zijn pensioendatum zijn pensioen aan te passen aan zijn situatie en zijn wensen van dat moment. Bij pensioeningang informeert het pensioenfonds de deelnemer over de uitkomsten van de diverse mogelijkheden, dit aan de hand van individuele berekeningen.

Vervroegen of uitstellen van de pensioeningang

Het ouderdomspensioen gaat standaard in op de eerste dag van de maand waarin de deelnemer of gewezen deelnemer de 65-jarige leeftijd bereikt. Het ouderdomspensioen eindigt op de laatste dag van de maand van zijn overlijden. De deelnemer kan ervoor kiezen de pensioenleeftijd maximaal vijf jaar te vervroegen. Als de (gewezen) deelnemer zijn ouderdomspensioen wil laten ingaan op een datum die is gelegen vóór vijf jaar voor het bereiken van de AOW-gerechtigde leeftijd, dient hij aan het pensioenfonds te verklaren dat hij vanaf de datum dat zijn ouderdomspensioen ingaat geen inkomsten uit arbeid meer geniet en niet meer de intentie heeft deze in de toekomst te verwerven. Bij vervroeging van de pensioeningang worden de pensioenaanspraken (het ouderdomspensioen) lager dan dat deze zouden zijn geweest als de deelnemer zijn pensioen zou laten ingaan op 65-jarige leeftijd.

Uitstel van de ingangsdatum is mogelijk tot de 70-jarige leeftijd. Uitstel van de ingangsdatum van het ouderdomspensioen kan alleen worden verleend als de deelnemer gedurende de periode van uitstel werkzaam blijft. Het ouderdomspensioen wordt in dat geval hoger.

Ruilen ouderdomspensioen in partnerpensioen

Ook heeft de deelnemer op de pensioendatum de mogelijkheid het opgebouwde partnerpensioen (gedeeltelijk) in te ruilen voor een hoger ouderdomspensioen. Als de deelnemer daarvoor kiest, betekent dit dat zijn partner geen of een lager partnerpensioen krijgt als de deelnemer komt te overlijden. Inruil kan alleen als de partner van de deelnemer daar schriftelijk toestemming voor geeft.

Wanneer op de pensioendatum geen partnergegevens bij de administrateur bekend zijn dan wordt de aanspraak op het partnerpensioen automatisch omgezet in een hoger ouderdomspensioen. Het partnerpensioen dat de deelnemer tijdens zijn huwelijk, geregistreerd partnerschap of notariële samenlevingsverband voor zijn eventuele ex-partner heeft opgebouwd komt niet voor uitruil in aanmerking.

Hoog/laag-constructie

Een deelnemer kan ook kiezen voor een hoog/laag-constructie. Dit betekent dat de deelnemer de eerste 5 of 10 jaar een verhoogd ouderdomspensioen krijgt en vervolgens een verlaagd ouderdomspensioen. De lage uitkering is altijd 75% van de hoge uitkering. Toepassing van deze keuze heeft geen invloed op de hoogte van het partner- en wezenpensioen.

Alle omzettingen van de pensioengelden vinden plaats op basis van seksenetrale factoren.

Deeltijdpensioen

Sinds 2007 biedt SPD ook de mogelijkheid van deeltijdpensioen aan. Een deelnemer kan zijn ouderdomspensioen gedeeltelijk vervroegd laten ingaan indien hij minder gaat werken en geen intentie heeft in de toekomst meer te gaan werken. Het gedeelte van het ouderdomspensioen dat vervroegd kan ingaan is evenredig met het percentage dat de deelnemer minder is gaan werken. Van deze mogelijkheid kan op z'n vroegst op 60 jarige leeftijd gebruik worden gemaakt.

Begripsomschrijvingen en afkortingen

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN)

Pensioenfondsen moeten op basis van de Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling een nota opstellen waarin wordt ingegaan op:

- * interne beheersingssysteem;
- * administratieve organisatie en interne controle;
- * procedures en criteria voor aansluiting bij SPD;
- * aanspraken van deelnemers;
- * risico's;
- * financiële opzet;
- * financiële sturingsmiddelen.

Achmea IM

Achmea Investment Management B.V.

AFM

Autoriteit Financiële Markten

AG

Koninklijk Actuarieel Genootschap

ALM (asset en liability management)

Het managen van activa en verplichtingen met het doel de marktrisico's qua niveau en beweeglijkheid te begrenzen en tegelijkertijd een zo hoog mogelijk rendement te behalen binnen deze grenzen.

AOW

De AOW (Algemene Ouderdomswet) is een basispensioen van de overheid. Iedereen die de AOW-leeftijd heeft bereikt en in Nederland woont of heeft gewoond, heeft hier recht op. De AOW wordt uitgekeerd door de Sociale Verzekeringsbank (SVB) vanaf de dag dat de AOW-leeftijd is bereikt. De AOW-leeftijd hangt af van de geboortedatum.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is het voortschrijdende gemiddelde van de actuele dekkingsgraden over de afgelopen 12 maanden.

Beschikbare-premieregeling

Een beschikbare premieregeling (defined contribution of DC-regeling) is een regeling waarbij een overeengekomen premie beschikbaar wordt gesteld om pensioenrechten voor te verzekeren. Er worden hierbij geen toezeggingen gedaan over de hoogte van de te verzekeren pensioenuitkeringen.

Bestuur

Het bestuur van de Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen.

Code Pensioenfondsen

Overzicht met normen voor Goed Pensioenfondsbestuur, eind 2013 gepubliceerd door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid.

Collectieve actuariële gelijkwaardigheid

Voor de bepaling van de hoogte van het pensioen na uitruil of vervroeging wordt voor mannen en vrouwen uitgegaan van dezelfde factoren. Er wordt dus geen verschil gemaakt tussen de levenskansen van een mannelijke en een vrouwelijke deelnemer.

Deelnemer

Iedere dierenarts die als zodanig - hetzij zelfstandig, hetzij in dienstverband -praktijk uitoefent in een in Nederland gevestigde praktijk, op 31 december 2006 nog geen 60 jaar was, en de vijfenzestigjarige leeftijd nog niet heeft bereikt.

Deelnemersvereniging (DPD)

De vereniging met volledige rechtsbevoegdheid genaamd Deelnemersvereniging Pensioenfonds Dierenartsen, gevestigd te Utrecht. De deelnemersvereniging is een beroepspensioenvereniging als bedoeld in de Wet verplichte beroepspensioenregeling.

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad wordt berekend door het aanwezige vermogen te delen door de verplichtingen. Het vermogen is de waarde van alle bezittingen (beleggingen e.d.) minus de schulden van het pensioenfonds. De verplichtingen zijn de opgetelde waarden van alle pensioenen die nu en in de toekomst worden uitgekeerd.

Derivaten

Een financieel instrument waarvan de waarde is afgeleid van één of meer onderliggende waarde.

DNB

De Nederlandsche Bank

Duration

De duration is de gewogen gemiddelde looptijd van kasstromen waarbij het gewicht van elke kasstroom wordt bepaald door het relatieve belang van die kasstroom.

Feitelijke premie

In het financieel toetsingskader gehanteerde term. Dit betreft de ontvangen deelnemersbijdragen.

Franchise

Bij de opbouw van het pensioen wordt al rekening gehouden met de AOW-uitkering door het gebruik van een franchise. De franchise is het deel van het inkomen waarover geen pensioen wordt opgebouwd in verband met de vanaf AOW-leeftijd te ontvangen AOW-uitkering.

FTK

Financieel Toetsingskader. Het FTK is het onderdeel van de Pensioenwet waarin de wettelijke financiële eisen aan pensioenfonds zijn vastgelegd. Het is opgebouwd rond de principes van marktwaardering, risicogebaseerde financiële eisen en transparantie.

Kostendeekkende premie

Pensioenfondsen zijn verplicht om een kostendeekkende premie te berekenen. De kostendeekkende premie fungeert als (wettelijk) ijkpunt bij de beoordeling van de feitelijke premie die het pensioenfonds in rekening brengt. Het premiebeleid is een van de belangrijke sturingsmiddelen van een pensioenfonds. Door een adequate prijsstelling wordt voorkomen dat het pensioenfonds op voorhand te maken krijgt met tekorten.

Langlevenrisico

Het risico waarbij een afname van de sterftkans lager is dan de sterftkans volgens het tarief en een verslechtering van het resultaat laat zien.

Ouderdomspensioen

Maandelijks uitkering die de deelnemer vanaf de pensioendatum of pensioeningangsdatum tot zijn overlijden ontvangt.

Partnerpensioen

Periodieke uitkering aan de partner van de deelnemer, gewezen deelnemer of gepensioneerde die wordt uitgekeerd na het overlijden van de deelnemer, gewezen deelnemer of gepensioneerde.

Partner

De persoon met wie de deelnemer, de gewezen deelnemer of gepensioneerde gehuwd is; of

De persoon met wie de deelnemer, de gewezen deelnemer of gepensioneerde een bij de burgerlijke stand geregistreerd partnerschap is aangegaan; of

De persoon met wie de deelnemer, de gewezen deelnemer of gepensioneerde samenwoont, mits:

- de deelnemer, de gewezen deelnemer of gepensioneerde en de partner beiden ongehuwd zijn en geen geregistreerd partnerschap zijn aangegaan met een derde; en
- de partner geen bloed- of aanverwant in de rechte lijn is van de deelnemer, de gewezen deelnemer of gepensioneerde; en
- de deelnemer, de gewezen deelnemer of gepensioneerde en de partner gedurende ten minste een half jaar aantoonbaar een gezamenlijke huishouding voeren en ten overstaan van een notaris een samenlevingsovereenkomst hebben getekend.

Pensioenfederatie

De overkoepelende belangenbehartiger van de Nederlandse pensioenfondsen.

Pensioenfonds

De Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen.

Pensioengerechtigde

De persoon die op grond van de pensioenregeling een pensioen van het pensioenfonds ontvangt.

Pensioengrondslag

De basis voor de berekening van de hoogte van de pensioenen: het beroepsinkomen minus de franchise.

Pensioenoverzicht

Jaarlijks overzicht van alle pensioenrechten en -bedragen die de deelnemer tot dan toe heeft opgebouwd en nog gaat opbouwen binnen de pensioenregeling.

PFG (Pension Fund Governance)

De manier waarop het pensioenfonds is georganiseerd (structuur) en de verantwoordelijkheden worden uitgevoerd (processen).

Premie

Het bedrag dat een deelnemer jaarlijks moet betalen op basis van de pensioenregeling.

PW

Pensioenwet

Reële dekkingsgraad

In de reële beleidsdekkingsgraad wordt de verwachte stijging van de prijzen meegenomen als pensioenverplichting. Een reële beleidsdekkingsgraad van 100% wil zeggen dat het fonds volledig kan indexeren met de prijsinflatie conform een toekomstbestendig indexatiebeleid. Een toekomstbestendig indexatiebeleid houdt in:

Er mag geïndexeerd worden vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%.

Indexatie is alleen toegestaan als er voldoende vermogen is om deze indexatie ook in de toekomst te kunnen verlenen.

RTS

Rentetermijnstructuur. De RTS is een grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen marktrente anderzijds. Een normale RTS laat een stijgend verloop zien omdat de korte (spaar)rente doorgaans lager is dan de langere (kapitaalmarkt)rente. Als iemand zijn geld voor een langere periode uitleent, eist hij een hogere vergoeding dan bij een lening over een korte termijn.

SPD

Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen

Statuten

De statuten van de Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen

SZW

Sociale Zaken en Werkgelegenheid

UFR

Ultimate Forward Rate. De UFR is een berekende rekenrente na het laatste liquide punt in de rentemarkt. Het is daarmee een risicovrije rekenrente voor langjarige contracten, waarvoor wegens de lange looptijd onvoldoende handel in bestaat.

VO

Verantwoordingsorgaan

Wezenpensioen

Uitkering die de kinderen van de deelnemer, gewezen deelnemer of gepensioneerde ontvangen na het overlijden van deze deelnemer, gewezen deelnemer of gepensioneerde.

Wvb

Wet verplichte beroepspensioenregeling

WIA

Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen